

P. ALPINO

DE PLANTIS AEGYPTI LIBER

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

P. Alpino

De plantis
Aegypti liber

PROSPERI ALPINI

DE PLANTIS AEGYPTI LIBER.

IN QVO NON PAVCI, QVI CIRCA herbarum materiam irrepserunt, errores, deprehenduntur, quorum causa hactenus multa medicamenta ad vsum medicinę admodum expetenda, plerisque medicorum, non sine artis iactura, occulta, atque obsoleta iacuerunt.

AD IOANNEM MAVROCENVM Antonij Filium Patricium Venetum Clarissimum.

Accessit etiam liber de Balsamo aliàs editus.

VENETIIS, M. D. XCII.

Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

IOANNI
MAVROCENO
ANTONII FILIO
Patritio Veneto Clariſsimo.

PROSPER ALPINVS. S. D.

PLANTARVM cognitionem, Ioannes Maurocene Clariſſime, à magno illo Chirone Centauro Saturni filio, vel ab Apolline, vel denique ab Aeſculapio (quos pro Dijs aliquando cæca mortalitas coluit) inuentam, cum Pythagoras ſapientia clarus, tum alij prodiderunt. Poſteaq; perſpectis ad corporum ſanitatem ipſarum apud omnes admirandis viribus, multi non ſolum ſapientiſſimi Philoſophi, inter quos Democritus clari nominis vir, iſtius ſcientia amore multas regiones peragrauit, verum etiam maximi Reges (quorum nomina id ſignificantia huſq; in aliquibus plantis conſeruantur) in earum ſtudio plurimum inſudarunt. Non eſt itaque cur cuipiam mirum videatur, ſi & ipſe de plantis, quas olim in locis Aegypti inſpexi, ac obſeruaui, librum à me conſcriptum, nunc in lucem

æditurus, tibi viro generis nobilitate, ac ſingularium virtutum claritate Illuſtri dicare voluerim; Cum præſertim omnium etiam diſciplinarum ſtudijs te maxime delectari ſciam. Speraui enim ex hac noua ſtirpium hiſtoria, te non parum uoluptatis ſuſcepturum. Accedit etiam, quod cum hic Plantarum liber, quem una cum alijs libris, de medicina Aegyptiorum uocatis, tuoq; Illuſtriſſimo patri dicatis, nuper coniunxeram, nunc ſtudioſorum commodo ſeparatim ſit edendus, Tibi tanquam patri, cui in primis cum alijs fuerat deſtinatus, propiori offerrendus erat. Quod eò libentius feci, vt plurimam in te quoque ac reliquos fratres, quibus ſemper fui addictiſſimus, meam obſeruantiam perſpectam redderem. Accipe itaque vir Clariſſime, hoc munuſculum à me hilari vultu (etenim ſi maius quid vel præſtantiùs, quo te dignum ſciò, nunc habuiſſem, tibi libentius adhuc obtuliſſem) atque ipſum vt à detractorum linguis defendas, te etiam, atque etiam rogo. Vale diu fœlix, meique memor. Venetijs Anno Salutis humanæ. M. D. XCII.

LECTORI OPTIMO.

OST libros de medicina Aegyptiorum, en tibi, optime lector, libellum exhibemus, qui est De plantis Aegypti, quem primo cum illis libris coniunxeramus, nunc verò tuis commodis consulentes, separatim imprimendum curauimus. Accipe igitur hilari animo munusculum hoc meum, in quo id saltem assequuti uidemur, ut ob rerum uarietatem, & peregrinarum stirpium *historiam*, atque eorundem effigies, egregie, ut opinor delineatas, non indigna penitus elegantioribus auribus scripsisse arbitremur. Vale.

INDEX
OMNIVM CAPITVLORVM QVAE IN TOTO OPERE CONTINENTR.

LIBER DE PLANTIS Aegypti Capita.

De

LIBRI DE BALSAMO CAPITA.

PROSPERI ALPINI DE PLANTIS AEGYPTI LIBER.

CVR DE PLANTIS IN AEGYPTI LOCIS prouenientibus sit agendum. Cap. I.

ALPINVS, GVILANDINVS.

QVINTA nunc agitur dies, ex qua in viridarium nos colloquendi causa conuenimus, in quo vbi medicinæ eius, quæ penes Aegyptios habetur, historiam ad finem perduxerimus, nihil aliud de illorum medicina dicendum nobis superfuisse, arbitror. Quare alijs nos sermonibus hac die in solito huius amœnissimi viridarij recessu, sub horum arborum vmbra sedentes, animum recreabimus. GVILAND. Quid? an non etiam illorum locorum plantæ agnoscendæ supersunt? de quibus quidem te sermonem quoque facturum aliàs es pollicitus: cùm ipsarum historia, ob varias in medendo utilitates, ad sermones hactenus de Aegyptiorum medicina inter nos habitos maxime pertinere uideatur? nec enim minus ex his vtilitatis, atque voluptatis, quam ex illis nos esse suscepturos speramus cum à nullo hactenus illę rectè obseruatę, ac traditæ sint, maximeque quo ad ipsarum veras ichones, quas nemo profectò hucusque recte & accurate cognouit. Quod quidem ex Cassia Aegyptiaca, quam vulgus medicorum, fistulam, aut solutiuam vocat, Paliuro Athenei, quam ij Napca appellant, ex alcanna Auicennæ scilicet ligustro Aegyptio, Cypro à nonnullis dicto: ex balsamo, Acatia, Lycio, Tamarisco, Faba Aegyptia, Strathiote, at-

que alijs quamplurimis nostri temporis plantarũ studiosis prorsus ignotis, plane est manifestũ. Itaque Aegyptiarum plantarum sic ab omnibus desiderata historia, non est à te nunc silentio prætereũda. ALPIN. Posteaquam te has plãtas, quas loca Aegyptia producant, tãtopere ex me audire delectat, cur ego tui obseruãtissimus, tibi plane morem gerere non debeo? Illas igitur hac die, quoad potero diligentius, tibi omnes aperire tentabo, ac præterea quos hæ ad medendum vsus apud eas gentes habeant. GVILAND. Nunquam equidem de plurima tua ergà me humanitate, & beneuolentia dubitare potui. Quare nihil optatius, ac gratius mihi contingere poterat. Pluresque ideo nunc tibi gratias habeo: tuaque erga me hęc animi promptitudo esset nunc multis laudibus efferenda, quod minime faciam, ne summam tuam modestiam offendam. At hęc nunc omittamus, neque in his hodiernum tempus conteramus. Vbi itaque in viridarij huius amico recessu, quo Solis radij pertingere nequeunt, sub istac vmbra consedimus, vt plantarum illarum historiæ principium facias tempus suadet; ac primum ab arborum narratione exordiens, de cassia fistula agito.

De cassia fistula, Chaiarxambar vocata. Cap. II.

A L P I N V S.

ASSIA fistula, quam Aegyptij Chaiarxambar appellant, est arbor nuci, trunco, ramis, folijsque proxima, trũcus corticem habet planum, mollem, atque cineritium, qualis omnino in crescenti nuce spectatur. Folia multo plura quàm in nuce, alæ adligata pendent, in alis folia decem spectantur: totque ex qualibet ferè ala pendere obseruantur, vtrinque ordinatim quinque posita; sunt etiam huiusce arboris folia nucis folijs duplo lõgiora, & in extremo aculeata. Flores fert aureos, multos, leucoijs proximos, sed multo maiores, numerosioresque, florum anagyridis instar, alæ adligatos, ac pẽdentes; alę siquidẽ omnes innumeris ferme floribus onustę ac graues deorsum uergere cernuntur. sunt etiam hi valde odorati, præsertimque oriente Sole. Aegyptij diluculo per Cassiarum loca deambulare sæpius odoris causa consueuerunt: quippe aura à cassijs, eximium ac gratissimum odorem spirantibus, ad ipsos delata, oblectantur. Apud illos enim florentes

arbores aer matutinus perpetuò eximium,ac suauiorem odorem redolet. Flos quilibet in medium multa capillamenta, tenuissima, rosarum flosculis similia habet, quæ paulatim crescentia, in crassiores fistulas postea mutantur. spectantur primo ipsa tenuissima obliqua, ac obtorta, deincepsque magis perauꝰta, crassiora euadunt, ac magis recta; tandemque iustam magnitudinem adepta, rectissima, ut Calami fiunt. Fistulæ maiores cannæ crassioris magnitudine spectātur, atque duorum ferè cubitorum longitudine. Arbor florere incipit mense Iunio, floret toto etiam mense Iulio Alexandriæ & Cayri. Pelusij vero nunc Damiatæ, cassias mense etiam Septembri florere vidi. Cannæ vel fistulæ toto anni spacio maturantur, totoque anno semper hæ in arbore manent, quas Aegyptij Iunio tantum mense Cayri colligunt, quo tempore multæ, paruæ, recenter ex primis floribus productę virides spectantur, phaeseolorum siliquis ualde similes: quæ paulo post crescentes, paulatim viridem colorem in nigrum commutant. Has recentes & paruas, virides aqua in primis ebullitas saccharo illi condiunt. Quarum sic conditarum ingēs copia in varias regiones asportatur. Quæ Pelusij in arboribus leguntur, corticem habēt crassiorem, & parum intus substantiæ obtinent. Cayrinæ uerò, & Alexandrinæ cortice constant tenuiori, multaque substantia intus plenæ, ex quo hæ cæteris omnibus bonitate præferuntur. Quæ, vt aliàs quoque dictum est, duplicis sunt differentiæ: etenim aliquæ aliæ subrubræ, quas Abes vocant, à colore illiusce gentis, cernuntur: quæ sunt omnium optimæ, & aliæ nigræ. Quod de cassijs aliqui dixere, optimas cannas manibus concussas sonum non edere, ibi planè falsum obseruatur, quando omnes recentes motæ sonum edant, atque etiam in arboribus cannas à uentis motas, seminibus intus motis, multū sonum edere quotidie propè eas habitantes, audiunt. Quod etiam dulces siliquæ faciunt. quæ uerò ex cassijs nō sonant, ab Aegyptijs vituperantur, opinātibus id ob aqueam humiditatem intus collectam, vitiata pulpa accidere. Neque immaturæ colliguntur, ut aliqui referunt. Emuntur vero sæpesæpius ab aduenis mercatoribus senio confectæ, cum ingens copia sæpæ in ædibus ad eā rem paratis, annos ad vsque quadraginta adseruetur. Collectas enim ex arbore continuo in opportuna loca sic ij claudnnt, ut nullus aer ingrediatur, cum ex minimo aeris contatu casię corrumpantur. Hincq; sæpissime ad nos vetustatæ uitiatæ ac etiam acidæ mitti solent. quam ob rem rogatos esse uelim

omnes pharmacopolas,ac medicos, ne post hac se decipi sinant, & semper ex illis seligant recentes, quarum substantia subdulcis est, antiquasque acidum,ponticumque saporem sapientes effugiant. Aegyptij cassijs non utuntur recentibus, sed saltem post quartum mensem:quandoquidem iuniores, recentioresque inutiles neque à noxa immunes obseruantur. Vtuntur uero,atque nostri quoque faciunt,fistularum pulpa uel in bolis,uel in potione,parata. Est hæc pulpa quo ad calorem temperata, atque humida supra primum gradum,bilemque,ac etiam pituitam à stomacho, atque uenis mesenterij educit, & sanguinem calidiorem contemperat, atque puriorem reddit. Abisfina uocata cœteris in urbe Cayri præfertur ad morbos biliosos, ac melancholicos, pręcipueque in affectibus pectoris, à distillatione acutorum humorum concitatis, quibus mire subuenit. Pulpa hac cum saccharo candido,& liquiritia pro secreto uti solent ad renum,uesicæque uitia:renum enim extinguit immodicum calorem, humoresque ab his partibus abstergit, atque per urinam expellit:proinde ipsius frequenti vsu homines se à calculis pręcauent. Ea etiam vtuntur ad tussim antiquam, dispnęam asthma, & orthopnęam cum agarico. pro calidis articulorum doloribus,maximeque in podagra,dolentibus partibus,emplastri modo ipsam adhibent, nec non ad calidas inflammationes eodem modo eius usum sequuntur.Siliquas vero cassiarũ, proinde ac phaseoli paruas uirides in aqua prius parum ebullitas,& mox in umbra ab humiditate siccatas,saccharo, uel melle condiũt,atque ad vsum seruant puerorum delicatarumque mulierum; exhibent uero ad summum eas vsque ad vntias quatuor, & ad untiam in pueris. Hisque vtuntur ad eosdem nuper dictos affectus. GVILAND. Placuit mihi hęc cassiarum historia, sed cupio ut tu mihi & cassiæ, & aliarum, quas obseruasti, plantarum figuram ostendas, quando te probe omnes delineasse, ac pinxisse certò sciam, quod nemo antea recte id nobis pręstiterit. Quamobrem prius uisa cassiæ arboris ichone,alias plantas narrare mihi pergito.

CASSIA FISTVLA, CHAIARXAMRAR.

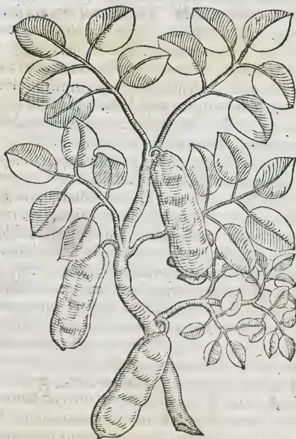
De siliquis dulcibus, carub, ab Aegiptijs vocatis.
Cap. 111.

A L P I N V S.

ASSIAE proxima est arbor carub, uel carnub ab Aegyptijs dicta, quę cum in Aegypto nascatur, dicenda quoque à me erat. Arbor est nobis notissima, cum harum arborum in multis etiam Italiæ locis multa sit copia, quales sunt, quę in Neapolitano agro, & Apulia cernuntur: in ijs locis etenim copiosissimi aluntur. Ex hac arbore Aegyptij siliquarum tantum usum cognoscunt; Mel quidem ex ipsis extrahunt dulcissimum, quo Arabes sacchari loco, casśias solutiuas recentes ac paruas, zinzibere, mirabolanos, Tamarindos, atque alios multos fructus condiunt. Huius quoque mellis usus est frequentissimus uice ueri mellis ad Clysteres, & aliqui etiam per os sumendum concedunt ad subducendum aluum: ipso etenim aluus non minus quàm pulpa cassiæ ibi ad excretionem mouetur. Vtuntur etiam in rennm inflammationibus eo, intus extraque apposito. Ad tussientes, asthmaticos ipsum non secus, quàm cassiam exhibent, val deque ipsos iuuat, nō minus decoctum ex siliquis paratum eadem hęc pręstat. At modo de spina Aegyptia, acatia uocata, multis hactenus ignota loquamur. G V I L A N D. Nihil mihi carius esse nūc poterit, quante de hac planta dicentem audire, quem planè in illis locis eius ueritatem cognouisse scio.

SILIQVA DVLCIS CARVB, & carnub uocata.

De Acacia *Cap.* *IIII.*

ALPINVS.

ACACIA, quam Sant Aegyptij appellant, in Aegypti locis à mare remotis naſcitur: huiusq́; arbores copioſiſſimæ in montibus Synai, pene rubrum mare poſitis proueniunt. Creſcuntque ad mori magnitudinem, ramoſque ſurſum latius expandentes; quod etiam Dioſcorides admonuit,

nuit, dicens, arborem non in rectum se attollere. Caudex quanta est pruni magnitudo cernitur corticemque habet nigrum, asperum, multis acutissimis spinis munitum. Arbores, quæ in prædictis montibus spectantur, spinis albis horridissimæ existunt, asperrimoque Cortice trūcus cernitur: Folia oblōga, parua minutissime incisa habet, tanaceti proxima. & Flores paruos, pallidos subflauos, atq; etiā albos, rotundos, paruos lanæ floccos imitantes, platani fructibus forma planè similes, his tamen longe minores, & nihil aliud flos huiusce arboris uidetur, quàm mollis lanugo paruū rotūdumque globulum efformans, non ingrati est odoris. Quæ Cayri aluntur, flores habent flauos uel pallidos, & quę sunt in mōtibus Arabię, albos. Ex floribus siliquæ lupinorum æmulæ proferuntur, ipsis ueruntamen minores, inprimis uirides, & mox nigræ apparent; quæ semina dulcium siliquarum seminibus sunt similia, & in siliquarum folliculis sunt conclusa. folia, flores, ac fructus gustum asperitate multa ac stipticitate feriunt. Ex immaturis siliquis, uiridibus succum exprimunt, quem coquunt, ut indurent. Nōnulli etiam ex folijs, floribus imperfectis succum parant, sed eo est hic bonitate inferior. Cayri Coriarij ad denigrandas pelles multam copiam illiusce succi absumunt. Huius arboris mas atque fœmina reperitur, Mas quidem spinis est horridus, fructus non edit. Fęmina spinis paucioribus, mollioribusque referta est, eaque intra ramos non habet, sed tantùm extra. Quæ arbor est fęcundissima, florereq; orientibus Pleiadibus, Nouembrio Mense incipit, & rursum iisdem occidentibus; scilicet mense Martio. bisque in anno fructus fert, atque maturat. Sine dubio hanc arborem esse ueram antiquorum Acaciam, uel spinam Aegyptiam, ex notis affirmandum est: præcipueque quia nulla alia arbor spinosa in Aegypto reperitur, quæ magis notis acaciæ tribuis respondeat, atque multo magis quod illi Kachiam quoque nominant. GVILAND. Hinc ego multos non possum non uehementer admirari, qui nesciant acaciæ uerum succum huc ex Aegypto quotidie comportari. Nunc enim pauci pharmacopalæ existunt Patauij, ac Venetijs, qui eum succum ignorent, quem Orientalem acatiam appellant, ad illiusce succi, quem multi pro acatia substituunt, differentiam, qui ex syluestribus prunis à quibusdam paratur. Neque minus etiam miror nonnullos, quod hanc plantam non à Clarissimorum Venetorum consulum medicis, uel pharmacopolis in Aegypto multos annos uersatis acceperint, potiusquam

ex

ex Græcia, quam acatiæ feracem fuisse nemo antiquorum dixit, veluti multi, quòd in Aegypto hæc planta viuat, spinam Aegyptiam ipsam nominarunt. Huiusmodi itaque plantæ genus nõ ex Gręcia ut Andreas Mattheolus Bizantio se habuisse ait, in quo tamen non parum deceptus fuit, sed ab Aegypto foret petendum, in qua omnes scriptores acatiam copiosissime prouenire affirmarunt. Tibiq; acatiæ illam imaginem, quam Mattheolus pinsit, planè falsam esse notissimũ ex dictis puto. A L P I N. Aliud de acatia erit animaduertendum, quippe multos sic etiam errasse, ut putarint gummam, quam arborem hanc ferre multi meminerunt, apud nos utique nõ reperiri, neque ex Aegypto veram comportari, quod ipsam forma vermiculari constare Dioscorides prodiderit. Gummamque hanc, quàm falso Arabicam appellant, aiunt, esse similem potius aliarum arborum, quippe cerasorum, prunorum, persicorum, pomorum, pyrorumque gummis. Quare veram Arabicam, vel Aegyptiam, quæ in Caudice acatiæ arboris, ut scriptores herbarum prodiderunt, gignitur, nequaquam reperiri. G V I L A N D. Quid tu ea de re sentis? ego uero horum esse nugas puto. A L P I N. Hoc certe scio, me sæpissime hisce manibus Cayri in Viridarijs multis acatiæ arboribus refertis, ex ipsorum truncis multam collegisse: ac pręsertim in Viridario propè ędē Veneti cõsulis posito, in quo sunt multę arbores acatię; ex quibus Gũma manat, pace Dioscoridis dixerim, nõ tota, sed paucissima, quę vermiculari forma spectetur, neq; tota alba, ac clara. Vno etenim colore, ac vna figura neutiq; omnes acatiæ arboris gummę spectantur. talemq; formã uel figuram accipit gumma, qualem motus succi è cortice manantis fit, nam interim ubi ad modum est crassus, non multum deorsum mouetur, sed statim ferè excretus coalescit, granosaque gumma tunc fit, tenuiore vero succo exeunte, multumque fluxili, aliquando oblongam gummam reddit. atque vno verbo dico, me vidisse gummas acatiarum, figura atque colore plerasque cerasarum prunorum ue gummis haud dissimiles. Præterea scies quoque, totam gummarum quantitatem, quæ ad nos ex Aegypto conuehitur, esse acatiæ arborum: quando nulla ibi arbor sit hac excepta, quæ gummas educat. Aegyptus siquidem ac Arabia, prunis, cerasis, pomis, atque alijs gummosis arboribus omnino caret. ex quo non ex alia, quàm ex acatia gummas Arabes ac Aegyptij colligunt. G V I L A N D. vera loqueris, sed dic quęso etiam eius medicos vsus, quos tu apud eam gentem probè obserua-

sti? ALPIN. Aegyptij acatię arboris utuntur succo, ex siliquis immaturis expresso, vel etiam ex floribus, folijs, uel ex fructibus etiam. Succi huius usus apud eos frequentissimus est ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus, quæ ibi sunt frequentissimæ, tuendos: ad oris, auriumque omnia vlcera. nec non ad labiorum fissuras. ad dentes collabentes roborandos, atque firmandos. succo in puluerem redacto, postablutionem ex decocto eiusdem succi, vel foliorum vel florum parato, factam, vtuntur supra gingiuas asperso, ac eo dentibus confricatis. Sãguinem spuentibus drag mam singulomane aliquo liquore dissolutam, potandam offerunt, mirasq; ad quamcumque sanguinis fluxionem firmandam semper vires habuisse apud eos cognitum est. Ego sępisime hoc solo auxilio multas mulieres ab immodico vteri profluuio penè mortuas reuixisse, atque sanatas fuisse certo scio. In ijs quidem, quæ has immodicas patiuntur vacuationes, clysteribus ex acatię foliorum; florumque decocto paratis, in vterum iniectis vtuntur. atque etiam succo pulucrizato, prędicto cum decocto dissoluto, atque immisso. In alui fluxionibus eodem modo tũ clysteres frequentãt, tũ per os succum fęliciter exhibent. Ad anum, vterumq; foras procidentẽ succo dissoluto cum foliorum, florum quẽ decocto, nihil habent pręstãtius, ac frequentius, quo vtantur. Ad eos, qui ex quacumque cau sa articulos debiles habent, fomentum, ex ijsdem omnibus paratũ pro præsentaneo auxilio habent. neque imerito. cum acatia pręua lidisśima adstringendi vi prædita sit. Omnes eius fomento vtuntur ad defendendos articulos ab humorum decursu: atque non minus in ijsdem tumefactis; atque inflammatis, præsertim in princi pio dum humores adhuc in cursu existunt. Hincque usus ad podagricos dolores frequentissimus est, maximamque uim habet aca tia, ut à podagricis incursibus homines præseruet. Non desunt, qui ad ea mala non modo foris fomenti, uel balnei modo acatia uturitur, uerum etiam succi modicum per os sumere ante fluxionis tempus per aliquot dies consuescunt, ut ipsæ internæ uiæ angustiores factæ minus cursui humorum pareant. Aliqui, etiam ex succo acatiæ, atque aceto linimentum parant, ad liniendos articulos debilitatos, quo sanè mirifice eos roborant, ac firmant. Multos noui recenter à podagra tentatos, vsu assiduo acatiæ planè conualuisse; qui singulis diebus per horam ad minus pedes in decoctum acatię calidum detinebant; eoque fomentabãtur,

pedesque

pedesque absterſos linimento ex ſucco acatiæ,opobalſamo, acetoque parato etiam inungebant. Ad pudendorum, aliarumque debilium partiũ ulcera difficilia, ſucci aqua pluries loti poluerizati uſus eſt illis familiariſſimus, decocto etiam utuntur, ad exſiccandas puſtulas omnes, præſertimque Gallicas, ſed decoctum parant etiam cum modico ligni Guaiaci. In pueris etiam ad acores in capite orientes, & decocto, & puluere utuntur. hicque acatiæ eſt uſus apud eam gentem nunc frequentatus.

ACATIA, SANT, ET KAKIA.

De Paliuro Athenæi, Nabca appellato. Cap V.

ALPINVS.

RBOR in Aegypto, quam illi Nabca dicunt, loti magnitudine ſpectatur, inſtar acatiæ ſpinoſa, folia ferens iuiubę proxima, ueruntamē latiora, & flores iuiubę floribus quoq; planè ſimiles, albos ac paruos, à quibus erumpunt pomula rotunda, odorata, dulcia, guſtuiq; ualde ſuauia, ceraſorum maiorum Maroſticenſium appellatorum æmula, quę apud primates Aegyptios, ac Turcas ſunt in magno pretio. Arbor bis in anno, ſcilicet vere, ac autumno floret, fructusque maturat, fœcundiſſimaque exiſtit, veruntamen uere fructus non perfecte maturant, nec, ut in Autumno perficiũtur, pleriq; enim ipſorũ prius putreſcũt, quàm matureſcant. Autumno perfecti ſsima ac optima euadunt.

GVILAND. Sine dubio hanc arborem eſſe paliurum & connorum olim ab Alexandrinis appellatum, Athenęi ſcriptis conſtat. De qua arbore ſic in lib. 14. ſcripſit: Meminit de ijs Agathocles Cyzicenus his verbis libro hiſtoriarum patriæ tertio: Cum in ſepulchrum fulmen irruiſſet, arbor ex tumulo pullulauit, quam illi connorum nominant. Eſt autem planta vlmi piceæque magnitudine, nihil que minor. Truncos habet frequentes, & oblongos, ſpinasque paulum prominentes: Folium eſt tenerum ac viride, phyęque ſimillimum. Fructum bis quotãnis producit, vere ſcilicet, ac Autumno, qui dulcis eſt omnino, & oliuæ, oleaſtrique fructui ſimilis. Carnem oſque illi ſimile habet: at differt, ſucci voluptate, cuius fructus etiã viridis comeditur. ALPIN. Sine dubio puto prędictam arborem eſſe cannorum, ſiue paliurum eandem, quam Athenęus prodidit. etſi fructus oſque non uideatur omnino ſimilis Nabca fructui, ac oſſi, quando ij ſimiles pomis ſint, oſſaque rotunda, & non oblonga, qualia in oliuis cernuntur exiſtant. Nuſquam tamen in Aegypto ex ſiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animaduerti. Sed precipuus vſus ipſorum eſt recẽ.ium, ac viridium pro cibo. eis ſiquidem omnibus, atque noſtris, ceraſa mandere, conſuetudo eſt. Sed nunc ad eius vſum in medicina explicandum tranſeamus.

GVILAND. Fructuum vſum eſſe videtur, Arabibuſq; notiſſimus, de quo Serapio ſic ſcripſit. Sadar duæ ſunt ſpecies, vna eſt

Affri,

„ Affri,& alia est adhah:sed affri non habet spinas acutas: & folia am-
„ barum spetierum sunt lata,& rotunda: & nabuch ex adhel sunt par
„ ui:& meliores ex eis sunt illi,qui sunt ex ea regione,& offeruntur re
„ gibus:& sunt dulciores omnibus alijs: & melioris odoris,& aroma-
„ tizant os comedentis, & indumenta,sicut alia aromata. Horum fru
„ ctuum facultas est frigida & sicca in primo gradu, perfecte maturi
„ aliqualem habent humiditatem,sunt omnes adstringentes ante ma
„ turationem,quorum vsus frequens est ad stomachi aluiq; relaxatio
nem firmandam: ad quę mala succum etiam ex ipsis immaturis ex pressum, familiariter tum per os sumptum,tum Clysteribus iniectū sequuntur. vtuntur etiam ijsdem fructibus siccatis,atque in aqua infusis. aqua enim infusionis ipsorum vtuntur, ut dictum est,ad relaxationem intestinorum, atque etiam ad ulcera intestinorum. Sed maturorum siccatorum decoctum,uel infusio familiarissima est ad omnes pestiferas febres: aiunt enim hos fructus miram aduersus venenosas qualitates,& putredinem efficaciam habere,corq; strenue roborare. Succus perfecte maturorum optimus est ad purgandam bilem à stomacho, atque à primis ductibus venarum. In omnibus putridis febribus infusione ex ipsis parata libenter ad sedandum calorem utuntur. Esui summe iucundi existunt hi fructus,præcipueque maturi, tamen parum nutriunt, facileque, ut cerasa,in stomacho corrumpuntur,si immoderate ipsorum esui indulgeatur, stomachusque offenditur. GVILAND. Non desunt multi,qui (neque immeritò) inter iuiubas hanc arborē recensent,quo factum est,vt mirum non sit, aliquos etiam uiros doctissimos iuiubam paliurum esse voluisse. Sed arboris huius nunc detegas figuram.

NAB-

NABCA PALIVRVS ATHENEI CREDITA

DE

De Sycomoro Giumez vocata. Cap. VI.

ALPINVS.

ARBOR vastissima ab Aegyptijs Giumez vocata, in Aegypto prouenit, quam nostri Sycomorum, ac ficum Aegyptiam appellant. Hanc proceram arborem in arenosis, sterilibusque Aegypti locis Natura sagacissima perduxit, sub qua possent homines ab iniuria radiorum ardentium solis aliquando se tueri. Maxima siquidem arbor est, ramosque sic latissime spargit, ut magnam umbram viatoribus præbeat, quæ in huiusmodi calidis locis, arenosis, ac ferè solis calore inflammatis, libenter expeti ab omnibus soleat. GVILAND. in lib. 2. de alim. facult. Galenus scripsit, se Alexandriæ Sycomorum uidisse paruæ ficui similem: quamobrem crescentis adhuc, iuuenisque Sycomori, & non adulti magnitudinem spectasse arbitror: quod tam grandem arborem, omnibus communem, ipse non animaduerterit. Dioscorides melius ipsam describens, dixit. Sycomorum aliqui etiam sicaminum, idest morum uocant, cuius fructus Sycomorum, propter inefficacem gustum appellant. Arbor est magna, fico similis; frondosa, multo lacte abundans, folijs mori, pomum ter, aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, sed caudice ipso caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus: quod non maturescit, nisi ungue aut ferro sculpatur. ALPIN. Hæc descriptio ueram utique Sycomori figuram exprimit, sed ubi ait, folijs mori adderem crassioribus, candidioribus, atque asperioribus, quod hæc folia non nisi magnitudine ac forma, à ficus folijs differant. GVILAND. Vnde Aegyptij dicunt tantam hanc arborẽ habere cum fico & moro similitudinem, in qua utriusque figura spectatur? ALPIN. Insitionem fici supra morum plures illorum affirmant, ueluti Musam insitam quoque fuisse cannæ saccharũ ferentis supra radicem colocassiæ aliquibus est suasum: quod tamen nondum experientia verum esse didici. Sine dubio in hac arbore, truncus, rami, cortexque ipsorum, fructus, lac, foliorum asperitas, colorque fici apparet; & foliorum figura, magnitudo moro respondet. Fructusque tarde, neque perfecte maturescere, atque saporem aqueum & iucundum habere: hinc aiunt,

mori

mori frigiditatem impedire, quominus fructus perfectam maturationem consequantur. Hæc arbor, ut multi etiam meminerunt, sic est fœcunda, vt nunquam multis fructibus careat, qui caudici adnascuntur, minimeque ramis, neque fructum hæc arbor producit, nisi prius multis verberibus sæpe laceretur, sic ut caudicis quoq; cortex vulneretur, ex quibus uulneribus lac continuò exit, unde ramus paruus, ficus ferens interim ternos, interim quinos, interim septenos, & plures etiam. Hæc arbor ex seminibus non nascitur, cum ficus seminibus careant, sed ramis insertis propagatur, estque ex ijs, quæ citò crescunt, diutissimeque, quod mirum uidetur, viuunt. Quæpiam Sycomorus in Mattherea uisitur, quæ sic ab habitatoribus credita est antiqua, ut omnes pro certo habeant in illius trunci cauitate quadam olim Verginem beatissimam, iram Herodis Hierosolima fugientem, illuc se recepisse, & Christum puerulum Seruatorem nostrum per multos dies occultasse: ex quo ea arbor apud multos in multa est veneratione, maximèque eius trunci meatus, qui Christum occultauit, quem ipsi Dei magni spiritum fuisse fatentur. Fabulosum est quod dicit Matthæolus, truncos ramosque huiusce arboris nunquàm sicarri, ni prius in aqua proijciãtur, & morentur aliquantulum. Vsus ficuum in cibo est stomacho nocuus, ipsumque laxat, labefactat atque subuertit. Eos uero ficus utiliter comedunt, qui uel itinere, uel sole incaluerint, refrigerationeque opus habent, & humectatione: fructus siquidem hi frigidi temperate existunt, multumq; humidi. aluum facile lubricant, atque relaxant. tumores omnes calidos, atq; duros ficubus emplastri modo vsi sanant. Pauci sunt, qui succum, ut meminit Dioscorid. ex trunco vulnerato colligant: affirmant tamē præsentaneum esse auxilium ad emolliendos scirrhosos tumores, atque ad pestem non ignobilem usum habere.

SYCOMORVS GIVMEZ APPELLATA.

De Palma Dachel. Cap. VII.

ALPINVS.

PALMA notissima est arbor non modo Aegyptijs, Arabibus, Syris, alijsquè orientalibus populis, sed Italiæ quoque multis populis, de qua ob id paucis mihi agendum puto. Arbor est simplici caudice in rectum se attollens, uiginti passuum & amplius altitudine. Folia ensibus similia habet, deorsum cannarum modo decidentia. Vere floret. Ramus enim quodam inuolucro oblongo, vesicæ modo, ad ver vsque clauso, & tunc aperto præditus, flores emittit paruos, albos, odoratos racematim deorsum ab inuolucro residentes, ac pendentes. Martio siquidem mense inuolucra illa suis alis adligata aperiuntur, è quibus globus filorum infinitorum prosilit, floresquè his filis, vel capillamentis appensi cernuntur, à quibus dactili parui virides, vuarum racemos immitantes producuntur, qui Autumno maturantur. Varij hi fructus inter se obseruātur magnitudine, figura & colore. Alij etenim oblongi magni, crassi, perinde ac pruna alba (quæ Iulio mense in agro Bassanensi maturantur) spectantur. Alij sunt parui, longi, glandibus quercuum similes, alij rotundi, crassi. Alij virides, alij albi, alij flaui, alijq; rubri, immaturi omnes gustū aspero stypticoquè feriunt, maturi dulcissimi. qui vero propè sunt, ut perfecte maturentur, gustum Castanearū, dulciorem, suauioremquè reprehesentant. Hæc arbor alternis tantum annis copiosiores fructus edit, nèque (quod dictu valde mirabile videtur) fœminæ concipiunt, ac fructificāt, ni in ramis maris fœminę ramos aliquis permiscuerit, ac se quasi osculari permiserit. Plerique fœminas ut fœcundent, non ramos, sed puluerem intra maris inuolucrum inuentam supra fœminarum ramos, atque cor spargunt, vel alij flores maris pulueris loco spargere solent. ni enim Aegyptii hoc fecerint, sine dubio fœminæ vel nullos fructus ferent, vel quos ferent, non retinebunt, neque hi maturescent. GVILAN. Haud credendam istam palmarum conceptionem, quę fit arte à te narrata, arguere videntur innumeri dactili, qui in Arabiæ desertis feruntur; in quibus syluestrium palmarum syluæ reperiuntur, quę sine hominum cultu optimos fructus ac copiosos producunt, retinent, ac maturant, ex quo iudi-

co fœminas ad fœcũditatem moueri non ramis, vel pulueribus, aut floribus marium, vt Plinius, atque alij quoque meminerunt, sed magis non secus quam aliæ arbores radicum marium, atque fœminarum contactu facere solent, se ad fœcunditatem parare.
ALPIN. Arabes palmarum cultus periti respondebunt, palmarum fœcunditatem in Arabię desertis, licet arte non fiat (quando in his locis hæ arbores, vt dictum est, sine vlla cultura fructus producant) adiuuare ventos, marium è ramis pulueres, florésque ad ramos fœminarum asportantes. Radicum vtriusq; sexus palmarum mutuam coniũctionem esse conceptionis causam, dicendum non puto, quando sic breuioribus radicibus palmæ omnes donatæ sint, vt etsi ferè simul cohæreant, nullus tamen radicum contactus inter eas esse possit, mirabileque dictu, palmarum altissimos vastissimosque caudices seu truncos posse sic breuibus, tenuioribus, paucioribusque radicibus in aerem subsistere, neque sua multa grauitate, ventisque etiam vehementibus sæpe ipsos quatientibus humi cõcidere. Accedit, quod caudicis postrema pars humi proxima, põdus totius arboris sustinens multo gracilior, atque debilior reliquo caudice existit. Hinc plures Aegyptiorum hoc miraculo ducti dixere, palmas nõ terra radicibus attracta, sed aere ex sublimiori arboris parte ali, ac viuere. quod hac etiam cõiectura sibiipsis persuadent. Quia si palmę sublimior pars, quam cor ipsi uocant, excidatur, vniuersam plantam ilico arescere obseruarũt: quod non accidit inferiori radicum concisa parte. Non est alia vlla arbor palma humano generi vtilior, siquidem ex truncis domorum trabes faciunt, ex ramis, parietes, multaq; alia lignea vasa ad vsum, quæ Cuffaz nominant. ex folijs flabella & sportas, è caudicis cortice funes pro nauibus. fructuum verò vtilitas satis omnibus nota est. Sed quem ipsi ad medendum usum habeant, nunc quoque dicam. Ex fructibus tria sunt præcipue, quibus sanitatis gratia vtuntur, quippè spartum, puluis sparto, uel inuolucro contenta, atque dactili. sparti igitur membrana tum puluis facta vtuntur, tum ex ea parato decocto. Puluis maximum vsum habet per os sumpta ad Diarrhæeam, lienteriã atque dysenteriam, nõ minusq; ad omnes alias vel sanguinis, vel alterius humoris innaturales vacuationes firmandas: præcipue verò ad hepaticum fluxum, hemorrohidum, atque vteri cruentam vacuationem, atque ad sputum sanguinis. Hoc puluere quoque vtuntur ad firmanda vlcera depascentia, ad vuæ relaxationem, ac ad dentiũ

com-

commotionem. Decocto ad omnia prædicta quoque vtuntur, sed sæpe cum eo misto prædicto puluere. articulos debiles aptosq; fluxionibus mirum in modum ipsum iuuat, eos firmando & roborando. Puluere vero albo in inuolucro veris tempore inuenta, quando scilicet palmæ florere incipiunt, vtuntur familiarissime, ad faucium raucedinem, tussim, & ophtalmias cũ saccharo misto. Estque ipse dulcis subadstringens, mulieres eum habent familiarissimum, ad firmandos menses retinẽdumq; fœtum. Eundem vtique vsum habent dactili immaturi tum in cibum vsitati, tum ipsorũ decoctũ, ad sputum sanguinis, & quãcumq; sanguinis vacuationẽ cohibendã: & ad lienterias, diarrhæas, & dysenterias: ad uomitũ sanguinis, hæmorrhoidas exiccandas, atque ad vlcera vulneraque simplicia persananda. in frequentissimo vsu ad nuper dictos affectus habent syrupum ex dactilis immaturis confectum. ijsdem dactilis vtuntur probe maturis, qui tunc admodum dulces existũt, cum obscura adstrictione idcirco eos frequentant ad faucium raucitatem, tussim, dispnæam, pleuritim, ac peripneumoniam. nõ minusque ipsorum decoctum frequentatur ad adiuuandas variolarum in pueris excretiones.

Vocant arborem Dachel, & ramum cui appensi sunt dactyli Samarrhich, dactylorumq; inuolucrum, dux, ac dactylum recenter enixum prorsus immaturum talla, & grandiorem factum nin, & ramich perfectionem siue penè maturum, Maturumq; bellan. Siccos maturos tamar, & qui fere putridi sunt rotob, foliaq; arboris Zaaf.

PAL

PALMA DACHEL.

De

De Sebesten. *Cap. VIII.*

ALPINVS.

EBESTEN arboris in Aegypto nascentis duplex genus reperitur, alterum syluestre pruno simile, atque domesticum alterum folijs latioribus, crassioribus a seluestri differens. Vtraque arbor flores fert albos, paruos, gerani proximos, à quibus fructus crescunt paruis prunis rotundisq; similes. quorum nuclei tricostati cernuntur. Illa arbor fert fructus minores, tarde maturescentes, imperfectiores, ijs, quos domestica Sebesten profert, qui sunt maiores, melioresque. toto autem anno in arbore fructus cernuntur. Vere florent, Autumnoque fructus maturant. ex pulpa ipsorum optimum uiscum conficiunt, quippe Sebesten maturos contundentes, atque lauantes. Sunt aliqui, qui masticando, pulpam ab osse lingua expuentes, viscum parant; quantitatem horum fructum in uase collectam, parum quoad aquea humiditas absumatur, bullientes. Visco vtuntur omnes emplastri modo ad omnes scirrhosos tumores. ipse quidem calidus est in primo gradu, atque humidus in secundo, vimque habet attractoriam attenuatoriam, & resoluentem; resoluit omnes tumores, & emollit omnem duritiem. Aliqui ad tussim ex eo paratos bolos cum saccharo candido, & radicis liquiritiæ puluere multis diebus sumunt. Fructuum vsus familiarissimus est ad tussim, dispnœam, orthopnœam, pleuritim, peripneumoniam; & ad vocis raucedinem, parato ex ipsis decocto, quo etiam ad multas febres vti consuescunt, præsertim pectore aliquam noxam patiente. Sed nunc de Tamarisco loquamur.

SEBESTEN DOMESTICA.

SEBESTEN SYLVESTRIS.

De Tamarisco, atle vocata. Cap. IX.

ALPINVS.

AMARICI, quem miricam & tamaricem Dioscorides nuncupat, sylueſtris genus, Italiæ eſt notiſſimum naſciturque propè fluminum ripas, aridaque & ſaxoſa vel arenoſa loca, potiusque apud ſtagnantes aquas, vt docuit Dioſcorides. de hoc non loquimur, quando ipſo Aegyptus plane careat. Alterum vero tamarici domeſticum genus in Aegypto ſpectatur, proceritate figuraque admodum à ſylueſtri diuerſum, quòd ad magnæ oliuæ magnitudinem creſcat. audioque etiam ſupra Aegyptum in loco ſahit ab ijs populis vocato, creſcere ad magnæ quercus magnitudinem, cuius ex lignis carbones faciunt, quibus tota Aegyptus, & Arabia vtitur. ex eoque ligno multa vaſa conficiunt, ad multorum ęgrotantium vſum. Folia fert ſylueſtris tamarici folijs proxima, tamen longiora, & graciliora, apparentque multa capillamenta viridia, qualia in aliquibus equiſetis viſuntur, ramo appenſa, ſemper virentia, fructus fert paucos, raros, virides, nucum magnitudine, duros, lignoſos, ſine nucleo, & videntur eiuſdem ſubſtantiæ eſſe cum gallis: omnes uero figura inter ſe differunt, quamquam in omnibus aſpera & inequalis obſeruetur, quando alij longi, alij breues, alij rotundi, alij lati, alij craſſi, alijque graciles exiſtant. Vſus Tamarici tum in Aegypto, tum magis ſupra Aegyptum, ubi horum arborum copioſus eſt prouentus, eſt ad ignem maior, quando nulla ferè alia ligna ad comburendum habeant. Folia huiuſce arboris uſum habent ad lienem induratam, obſtructam, & refrigeratam. Vaſaquè ex ligno, ut dictum eſt, conficiuntur, quo lienoſi uti conſueſcunt: ob eiuſquè multam, quæ ex hoc ligno habetur, ad id morbi genus utilitatem, mirari non debemus ſi Plinius (quod tamen fabuloſum eſt) dixerit, ſues aſſuetos cibum capere in uaſis è ligno tamarici confectis, liene carere. Mulieres decocto ex Cortice parato utuntur per os ſumpto, ad ſiſtendas menſtruas purgationes, ex quo parant etiam inſeſſiones, & clyſteribus in uterum inijciunt decoctum. idem quoque fructus facere aiunt. ijs ſiquidem utuntur in ſputo ſanguinis, in lienterijs, & in menſtruis plus iuſto fluentibus, atque hæmorrhoidarum

darum immodico fluſſu. dentes etiam commotos, atque collaben tes ipſorum decocto firmant: atque in ijs concitatum dolorem de mulcent. Vtuntur etiam ad oculorum lippitudines incipientes, in colirijs, atque ad oris ulcera. Cinis quoque corticum & fructuum ulcera curat. De ligno uero multi decoctum, non ſecus quam no ſtri ex ligno Indo ad curandam luem gallicam facere ſoleant, pa-rant, quod exhibent leproſis, ſcabioſis, atque alijs multis, puſtulis & ulceribus affectis, feliciori cum ſucceſſu. Idemque faciunt in melancholicis, ictericis nigris, & hydropicis ex refrigerato obſtructo, ac indurato liene concitatis. arborem illi uocant **Atle.**

TAMARISCVS ATLE.

De Tamarindo derelside uocata. *Cap.* *X.*

ALPINVS.

TAMARINDVS, quem derelside appellant, arbor est pruni magnitudine, ramis densis: myrthi folijs fesbã proximis prædita: flores fert albos mali aurãcij floribus perquam similes, è quorum medio exeunt quatuor fila alba, & tenuissima, ex quibus siliquæ crassę, producuntur primo uiri des, tandem maturæ cineritiæ, quæ intus nō nulla semina crassa inæ qualia, duraquê, atq; pulpam nigram gustui acidam, continent. In Aegypto non sunt admodum hæ arbores copiosæ, neq; sunt patriæ: ex fœlici etenim Arabia atque Aethiopia illuc conuehuntur, in ui ridarijsq; seruantur. Miraculi loco habetur, quod dicitur, unam arborem in deserto Diui Macharij, propè monasterium Assiriorum, viuere, in quo solo nulla alia planta uiuit. Hæc planta hoc mirabile habet, quod eius folia solem semper sequuntur, iolisq; sequia dicun tur: nã ipso occidente omnia inse clauduntur, eodemq; oriente ape riuntur, atq; hęc motio tantam uim habere in ijs obseruatur, ut sili quas dum habent occidente Sole, easdem folijs in se arctissime clau dant, & retinere spectentur. eodemq; oriente, apperiantur, siliquasque relinquant. Hanc foliorũ conuersionẽ pluribus Aegyptijs alijs plantis communẽ animaduerti, quippe acatiæ, Abrus, absus, Sesbã, atq; Tamarindo. Vtuntur folijs Tamarindi in pueris ad uermes necãdos, atq; etiam ipsorum uel infuso, uel decocto ad soluendũ aluũ. acida sunt folia atq; gustui non insuauia. Arabes cõdiũt siliquas seu cannas huius arboris paruas ac uirides saccharo, uel melle carnub, tũ etiam grandiores factas atq; maturas. condiunt ipsarum pulpam saccharo, quam per itinera, quæ in desertis Africæ locis conficiũt, secũ uiatores deferũt. Qua sæpe, calefacti, ac ex calore itinereq; inflãmati ualde sitientes refrigerantur, atq; sitim restingunt, per aluum plurimũ calidorũ humorũ subducẽtes atq; vacuantes. In febribus ve rò pestilentibus, atque omnibus alijs ex putridis, exurentibus, aquã, in qua multa copia Tamarindorum infusa fuerit cum saccharo ebibunt: potus si quidem sitientibus ex calore iucundissimus est, maxi meq; refrigerat, & sitim extinguit. Ad omnes deniq; febres putridas à biliosis, exustisq; humoribus concitatas, & ad hepatisq; atq; renũ calefactiones ac inflammationes, pręterea ad gonorrhęam vsum Ta marindorum frequentant; vocant derelside.

TA-

TAMARINDVS DERELSIDE APPELLATA.

De Agiahalid. Cap. XI.

ALPINVS.

RBOR cernitur in medio cuiusdam Eunuchi Turcæ uiridario, quod parum ab æde Veneti Consulis distat ex Aethiopia asportata, magnitudine piri syluestris, ramis raris non multis, in rectum inęqualiter delatis, ordinatim acutissimis, multis spinis obsita, folia præseferens buxi proxima, tamen latiora, pauca, rara, singula, bina æqualibus interstitijs adnata. Flores habet paruos, albos, Hyacinthi orientalis floribus similes, sed minores, à quibus prodeunt fructus nigri ebuli similes, gustu subamaros ac adstringentes. Folia gustum acido sapore feriunt, cũ aliqua adstrictione. Huius arboris foliorum vsum ad pueros vermibus vexatos, in Aethiopia audiui esse familiarissimum. Quid? an non licium hanc arborem esse putandum est, cum Dioscorides de hoc sic scripserit: Licium, quod aliqui pixacantham uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoque cortice, pallido, non dissimili lycio madefacto, radicibus multis obliquis lignosis.

GVILAND. Agihalid, vt ex tua descriptione, quam vidi, non frutex, sed arbor videtur. Lycium vero fruticem potius esse, quàm arborem, ex Dioscoride didicimus. Præterea hic frutex folijs densis & non raris cernitur, qualia in tuo agihalid existunt.

AGIHALID.

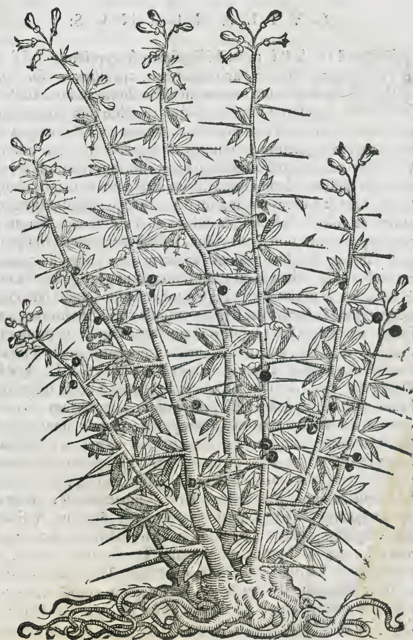
De Vzeg; atque an ſit Lycium indum. *Cap. XII.*

A L P I N V S.

FORTASSE arbor illa agihalid vocata, pro Lycio aſpernanda non eſſet. Sed nunc verum Lycium Indum tibi prodam: quem fruticem longe ab Alexandria Ciuitate ſupra ripas rami Nili calig vocati, decem millia paſſuum inueni: quem incolæ Vzeg appellant. eſt igitur frutex multis ramis rectiſſimis, ab radicibus multis, duris, liguoſis oblique incedentibus, longitudine trium cubitorum & plus obſeruatis, ſurſum aſſurgens, ramiſque ſpinę acutiſſimę, & longę multęque inſunt, quorum quædam foliolis veſtita ſpectantur. Folia vero huiuſce fruticis ſunt oliuæ ſimilia, ijs tamen candidiora & anguſtiora, vel minus lata. Flores Agihalid planè ſimiles habet, quippe paruos albos, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine æmulos: à quibus fructus nigri parui producũtur, ebuli fructibus prorſus ſimiles, leues guſtu amari & adſtringentes. GVILAND. Cui dubium hanc arborem Lyciũ Indicum fore iudicandum, modo Dioſcoridi credẽdum ſit, qui ipſum his profectò verbis deſcripſerat, dicens: Tradunt Indi- „ cum fieri Lycium ex frutice Lonchitide appellato: id ſpinarum ge- „ neri aſcribitur, ramos rectos habens ternum cubitorum longitudi- „ ne, maioreſuè, rubo craſſiores a radice numeroſos. fractus cortex ru „ beſcit folio oleæ ſimilis. Ex huius fruticis radicibus forſitan ve- „ rum ſuccum à nobis deſideratum illi colligunt, ipſumque pro vſu illis non deeſſe puto. ALPIN. Quamquam ibi multa copia Lycij circunferatur, tamen neſcio an ex hoc illum frutice conficiant. quando neque hanc plãtam copioſe in Aegypto prouenire cognouerim, neque ſcio illis eſſe notã. Siquidem Lycium ab illis vſitatum falſum ac adulteratum eſſe arbitror. Hic enim ſuccus, qui ex Arabiæ locis aſportatur, durus eſt, nigerque exterius, acatiæ ſucco valde ſimilis. fractus intus colorem aloes præſeferre videtur, odore obſcuro, non ingrato, ſapore ſubduci, adſtringente, nullius amaritudinis participe: viſcoſuſq; eſt, digitiſque contrectatus adhęret. ex quibus verus Lycius à me is non creditur, prę ſertimque cum neq; amaritudinem habeat, neque igne ſuccenſum, ſiue ignitum, rubeſcentẽ edere ſpumam, ut multi de uero Lycio tradiderunt, obſeruamus.

GVIL. Sed cur tu verum ſuccum ex Vzeg perquirere non ſtuduiſti, eaque via certam Lycij ſucci cognitionem venatus non es.
ALPIN. Hanc plantam tantum vbi in patriam redirem mihi ſpectaſſe contingit, quando ex vrbe Cayri Alexandriam per Nilum flumen nauigans, propè hanc vrbem ſupra eiuſdem fluminis, vt iam dictum eſt, ripas, nonnullos frutices ferè ſæpem facientes, cum floribus & fructibus iam maturis inſpexerim. Ex quibus ramum decerpſi, atque mecum Alexandriam detuli. Quo frutice ſatis conſiderato, Lycium eſſe ipſum cognoui. neque ipſo cognito tempus mihi ſuperfuit ad experiendum eius ſuccum à radicibus expreſſum. quippe coactus, quamprimum Alexandriam peruenerim, nauim nos pro itinere ibi morantem conſcendere, experiri non potui ſuccum, qui pro Lycio circunfertur. inter calidum & frigidum medium conſtituunt: ſed ſupra primùm gradum ſiccum. ſtipticum, proinde omnibus vlceribus loto vtũtur, præſertimq; ad oris, aurium, narium, ani, inteſtinorumq; vlcera. vſus maximus eſt in colirijs ad ophtalmias arcendas, mulieres enim paratum linimentum ex Lycio & antimonio habent, quo quotidie oculos liniũt, vt oculos defendant ab humorum fluxionibus. eo etiam illi ad ventris fluxum vtũtur, non minusq; ad dyſenteriam. Ad ſputum ſanguinis eo maxima ſpe vtuntur, non minuſq; ad vteri profluuium cohibendum, eo peſſi modo intromiſſo: ad vlceraque pudendorum, preſertim ad caries illum frequentant, ad gingiuas corroſas & ulceratas, nec non ad dentium commotionem. in lienterijs dyſenterijs, atque in fluxu hepatico, clyſteribus eo vti conſueſcunt, atque non minus ipſo aliquo liquore diſſoluto atque ebibito. Nulli dubium quod illitum quamcumq; partem à curſu humorum valenter defendit. ex quo ipſum podagricos dolores retardare, compertum eſt. Vzeg appellant.

VZEG LYCIVM INDICVM CREDITVM.

De Ligustro Aegyptio, elhanne, vel tamarhendi vocato. *Cap. XIII.*

GVILANDINVS:

VIDISTI ne tu ibi ligustrum Aegyptium, quod Aegyptij elhanne, ac tamarhendi appellant. Ibi siquidem ipsorum maximum esse reditum audio. ALPIN. Sæpissime inspexi, ibique ea arbor tum copiosissima, est, tum etiam omnibus notissima: etenim ex folijs magna ibi fiunt comercia, etenim ijs vtuntur ad tingendum aureo colore. Vere hæc arbor ligustro similis apparet, floribus fructibusque exceptis, in quibus videtur aliqua dissimilitudo inter elhanne, & ligustrum, nam & si flores racemarim perinde atque ligustra spargant, tamen & colore, & figura, & odore ab his differunt. florum siquidem elhanne non albus color, sed cineritius est, floresque figura sambuci floribus proximi apparent, illis tamen sunt minores. odor etiam elhanne est admodum acutus, & ligustri suauior. Fructibus non minus inter se differunt, quando ligustri sint baccæ iuniperi similes, & elhanne semina rotunda coriādros imitantia existant. Fert etiam folia ligustro minus lata, angustioraque & candidiora. Fructus, vt iam dixi, semina nigra, parua, multa folliculo concludunt, qualia in granis vuarum cernuntur. GVILAND. Quid? dubitas, esse hunc arbustum ligustrum? certe inter ligustrum, & hunc aliquam esse differentiam, negandum non est. quæ soli diuersitate etiam accidere posset; quando omnibus constet, quantum eędem plantæ in diuersis locis natæ inter se differant figura, atque etiam sæpe facultate. vt in rhabarbaro, & rhapontico videtur, quorum radices, visu, gustu, eadem videntur, nihilominus facultate manifeste differre compertum est. At de elhanne quanquam aliquo pacto fruticis figura, floribus, & fructibus à ligustro differat, tamen ad eosdem valere morbos cognitum est, quibus ligustrum subuenire Dioscorides, atque alij prodiderunt. sed quid plura? cum apertissime Dioscorides voluerit hanc arborem esse ligustrum. vt ex ipsius verbis planè constat, quæ hæc existunt. Ligustrum arbor est, quæ circum ramos
» folia fert oliuæ proxima, sed latiora, teneriora, & magis viridia

& flores albos muſcoſos, atque odoratos. eius fructus eſt niger »
ſambuci fructui ſimilis. Naſcitur electiſſima in Aſcalone & Ca- »
nope. Folia adſtrictoriam uim habent, quare commanduca- »
ta vlceribus oris medentur, illita, feruidis inflammationibus, »
carbunculiſque proſunt. decoctum eorundem igne ambuſta, capil- »
lum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. Flos »
ex aceto fronti illitus capitis dolorem ſedat. Et de elhanne, »
quam Alcanna Auicennas vocat, hæc ferè eadem prodidit, di-
xit quidem, folia habere adſtrictoriam facultatem, in vulneribuſ-
que eandem vim cum draconis ſanguine habere, conferreque
decoctum foliorum, calidis inflammationibus, & exuſtis ab igne
particulis, & oris vlceribus: & cum aceto conferre capiti dolen-
ti. ALPIN. Verè elhanne Aegyptiorum liguſtrum eſſe Dio-
ſcoridis, conſtat, multo magis, quod nunquam in Aegypto
Italicum liguſtrum inueniatur, in Canopeque tantum elhanne re-
periatur, quæ ibi eſt copioſiſsima. differt vero hic locus ab vrbe
Alexandriæ decem millibus paſſuum. GVILAND. Hinc
quoque apparet hanc arborem eſſe Cyprum Plinij, de quo ip- Cap. 1
ſe lib. naturalis hiſtoriæ xxiiij. ſic ſcripſit: Liguſtrum eadem ar- »
bor eſt, quæ in oriente Cypros, atque in Aegypto naſci etiam Cap. 2
hìs verbis libro 12. Cyprus in Aegypto eſt arbor ziziphi foliis, »
ſemine Coriandri, flore candido, odorato. Coquitur hoc in »
oleo, premiturque poſtea, quod Cyprus vocatur. prætium ei in »
libras quinque optimum habetur è canopica in ripis Nili nata, ſe- »
cundum Aſcalone Iudeæ. Tertium Cypro Inſula odoris ſua- »
uitate. Quidam hanc eſſe arborem dicunt, quæ in Italia ligu- »
ſtrum vocatur. ALPIN. Flores ſunt in vſu frequentiſsimo do »
lenti capiti appoſiti, non tamen cum aceto, vt Dioſcorides, at- »
que alij meminerunt. quod ſi feciſſent, manifeſtius, vt arbitror
ijs floribus iuuarentur, intus medicamenti ui aceto penetrationem
adiuuante, deducta. Ex foliis puluerem conficiunt, quem ar-
chenda illi appellant. Hac mulieres vtuntur ornatus gratia, ma-
nus ac pedes colore aureo tingentes. non autem in ſucco lana-
riæ, vel ſtruthij, vt ait Dioſcorides, ſed ſimplici aqua eam mi-
ſcentes, aquam auream faciunt, quæ aureo colore tingit, quod
arcanum noſtræ mulieres ſi agnouiſſent pro deaurandis ipſarum
capillis, nil haberent, quo ſecurius vterentur, neque ſub radijs
ſolis ſe vrerent, varijſque modis caput læderent. ex hac puluere,

cum aqua mulſa parata vtuntur,ad humidos pedes fluxionibus obnoxios, ac multum exudantes fœtentesq́ue emplaſtri modo pedibus ipſis appoſita,ac per horam retēta. maxime enim pedes, & quaſcumque alias partes corporis,appoſita exſiccat,ac adſtringit. Nihil habēt,quod exudantes pedes plus exiccet,quam prędicta iſtæc maſſa appoſita,& aliquandiu retenta:puluere etiam hoc ad ulcera oris, gingiuarumq́ue,& pudendorum maxime utuntur.

LIGVSTRVM AEGIPTVM ELHANNE SEV Tamaharendi uel Alcanna Auicennæ.

De Balsamo, Balassan ab Aegyptijs vocato.
Cap. XIIII.

GVILANDINVS.

NVNQVID balsami planta amplius in Aegypto viuit? ALPIN. Nequaquam, sed in Arabia fœlici, quam Balsami feracem omnes tum Aegyptij, tum Arabes prædicant. GVILAND. Igitur Dioscorides, Theophrastus, Plinius, Iustinus atque alij ex antiquis scriptoribus permulti, qui Balsamum tantum in Aegypto & in Iudea olim vixisse prodiderunt, decepti sunt. ALPIN. Sine dubio illos non modo de loco Balsami patrio, sed etiam de arbore quoque, succo, fructibus atque aliis deceptos fuisse arbitror, ex quo etiam dubitandum esset ipsos balsami arborem uiuentem nusquam uidisse. GVILAND. Rem ualde admirabilem prædicas, de qua tibi non ita facile medici certam fidem adhibebunt; quæso an non Dioscoridi, Teophracto, Plinio, serapioni atque alijs grauissimis scriptoribus de Balsamo magis quàm tibi credendum putas, qui in docenda herbarum stirpiumque materia, ceteris præferuntur, ac fide digniores habentur? ALPIN. Etsi in dialogo olim Cayri cō scripto Balsami veritatē planè manifestam me reddidisse puto, nihilominus quando me nunc vt veram Balsami historiam narrem prouocasti, vt tecum de ipsa colloquar, atque commenter effugere nunc non possim. quare iterum eadem, quæ olim scripsi nunc repetere, cum res agatur tanti momenti, non me pigebit, & ne longius rem producam, dico. Arabiam fęlicem Balsami locum patrium perpetuò fuisse, ac nunquam Aegyptum, ac Iudeam Balsami terram patriam fuisse, facile hinc conijcitur, quod omnes, qui de planta Balsami mentionem fecerunt, eam in viridarijs solum custoditam, minimeq; in alijs incultis locis spōte natam, prodiderūt, vt Theophrastus, Plinius, Solinus & Strabo sigillatim meminerunt. Plinius ait: sed omnibus odoribus præfertur Balsamum vni terræ Iudeæ concessum, quondam in duobus tantum hortis, vtroque regio, altero iugerum viginti nō amplius, altero pauciorum. & Strabo: de Balsamo Vallis Hierici scribens, dixit: Vbi & regia est, & Balsami viridarium, quæ arbor aromatica est & fruticosa, cytiso

&

& terebintho persimilis. Nulli dubium est plantas peregrinas in viridariis tātū summa cura custodiri, & patrias nō solum in viridarijs vel hortis, sed multis alijs in incultis locis spōte natas obseruari. sed cur studeo tibi persuadere Balsami plantas in Iudea aduenas fuisse, cum Ioseph lib. 5. de antiquitatib. Iudaicis rem planè claram effecerit, qui ibi meminerit, Sabam reginam primam ex Arabia Balsami plantam in Iudeam dono Salomoni Regi tulisse: ex qua postea aliæ propagatæ fuerunt. De Balsamo Aegypti eadem dicenda sunt, cum eam plantam ibi in viridario prope locum el Mattharia vocato, summa diligentia perpetuò custoditam vixisse, omnium Aegytiorum relatione liquido constet: quod omnes antiqui ac iuniores scriptores fatentur, minimeq; in alio Aegypti loco inculto vnquàm viuere inuentam fuisse, nō semelq; ibi perijsse, atq; ex Arabia rursum asportatam insertamq; ac renouatam fuisse, omnes Cayrini affirmant. Anno à partu Virginis Beatissimæ M D L X X V. Aegypti præfectus Eunuchus Messinor nominatus, dum quasdam partes Aegypti uiseret, præsertimque el Mattharia, quem locum ob Virginis Beatissimæ honorem ac obseruantiam singulis hebdomadi die Veneris, quē diem isti, ac nos dominicum sanctificāt, adire ac uisere, in ipsoque loco orare consueuerat. proxime cum esset in viridario, videns omnes plantas Balsami exaruisse, ac perijsse è Meccha quadraginta plantas afferendas curauit, quæ sane in eodem viridario insertę fuerunt, paucisque annis rursum curatorum negligentia periere. Quamobrem Aegyptii Balsamum semper ex Arabia habuerunt. quæ res scitu ibi non est difficilis, cum sæpius multi è Meccha per rubrum mare Cayrum veniant. Iter quidē à Cayro in Moccham est facillimum, & frequentatissimū. verum nō esset inutile nunc me historiam peregrinorum, qui annis singulis illa loca religionis causa, adeunt, atque uisitant, subnectere, sic enim certiora de loco, ex quo veniat nunc Balsamum, habere poteris. nec non vnde Rex Turcarum multum opobalsami habeat.

GVILAND. Perplacuit mihi ex te audiuisse Arabiam fœlicem nunc, perpetuòque fuisse Balsami feracem, ex Aegyptiorum, Arabumque testimonio. Quod uerissimum existimo, quando Dioscorides, Theophrastus, Plinius, Solinus, Serapio, Sethus, atque alij scriptum reliquerint, solum Aegypto ac Iudeæ fuisse olim Balsamum cōcessum. Quibus scriptoribus plena fides fortasse haud omnino, me iudice, erit adhibenda, cum permulti alij ex antiquis

Arabiam

Arabiã olim quoque Balſami feracem fuiſſe teſtatum reliquerint. Diodorus etenim Siculus in 2. libro ſuarum hiſtoriarum, Balſamum in quadam Valle Arabiæ naſci,& non alibi memoriæ prodidit.& Strabo in 16.lib. Geograph.ait: His proxima eſt fœliciſſima Sabeorum terra,quæ maxima natio eſt,apud hos thus & myrrha,& cinamomum naſcitur,in ora etiam Balſamum, & aliaquædam herbula valde odorata, & Pauſanias lib.9. De Viperis vero ijs,quæ in Arabia inter Balſami arbores verſantur, diuerſum quidem accepi. Sed cur nos magis Dioſcoridi, Theophraſto,atq; aliis de Balſamo quam Aegyptiis & Arabibus propè Balſameta natis credere debebimus, præcipue quia incertus ſum illos vnquam viuentem Balſamum offendiſſe, ac inſpexiſſe, & hi in Balſami locis nati (quando omnium cum priſcorum, tum huius ętatis ſcriptis firmiſſime conſtet,Aegyptum Balſami plantas aluiſſe) quam facile potuerunt has plantas vidiſſe,ac vere agnouiſſe, à quibus cum conſtet Aegyptum has ex Arabia habuiſſe,cur amplius dubitabimus Arabiam eſſe patrium Balſami ſolum? quæ res apud Aegyptios & Arabes demonſtratione nulla opus habet, cum hi omnes certò ſciant non modo ſuperiori,ſed præſenti quoque ætate Balſami innumeras plantas in Arabia adductas viuere, atque omnes,quas hactenus Aegyptus habuit, exinde exportatas & ſæpeſæpius eo modo renouatas fuiſſe. Apud me itaque amplius dubium non erit, Dioſcoridem, atque alios Balſamum ſolo Aegypto,ac Iudeæ conceſſum olim fuiſſe aſſerentes,plurimum deceptos,idque ex aliorum relatione magis,quã ex vera ſcientia litteris prodidiſſe. Sed tu tamen ne obliuiſcaris iã propoſitam peregrinorum Aegyptiorum hiſtoriam nunc recẽſere: quæ mihi gratiſſima erit. ALPIN. In Arabia fœlici ciuitas eſt primaria Meccha dicta, quæ eſt ad mare rubrũ ſita:ab ipſaque altera Medina vocata,diſtat itinere octo dierum,in qua eſt ſepulcrum Mahemetis ipſorum pſeudoprophetæ. ad quod ſingulis annis ex Aegypto duodecim vel quindecim millia peregrinorum ſe conferunt,ſacrificaturi, & holocauſtum oblaturi.His præficitur Dux quidam, qui trecentorum militum præſidio illos omnes peregrinos Meccham,Medinamque conducat,& mox Cayrum reducat incolumes ab iniuriis Arabium, qui non raro in his deſertis, eos inuadunt, & occidunt, ac depredantur. Viuunt enim Arabes hi rapina victum quæritantes, ſuntque ferociſſimi, atque audaciſſimi,habentque equos velociſſimos,quibus vtantur,legeque ſancitum etiã

habent, vt alicubi nunquam consistere queant, sed continuo equitent, degentes sub tentorijs. Peregrini itaque duce illo, quem Hamirag appellant, recta Meccham pergunt, deinde redeuntes proficiscũtur ad sepulchrum Medinæ, quod iter perficiunt diebus quadraginta: Medinæ & Mecchæ per alios viginti morantur. Turcarum Rex Medinam mittit duos præfectos, quorum alter sacris præest, & alter prophanis & militibus. Mecchæ vero, quæ Turcarum imperio non omnino obedit, pręest quidam Arabum princeps, quem Seriph appellant, hoc nomine vocant omnes, qui à Mahemet oriũdi sunt, & se illius cognatos scripto ostẽdunt. Habet hic princeps equitum armatorum decem millia, & viginti quoque millia peditum: quibus timens à Turca sibi hac itineris occasione insidias fieri, statim cũaudit peregrinos ad sua loca appropinquare, recedit à Meccha & in montes se recepit, vbi usque dum abierint peregrini, moratur, quibus quotidie minatur, nisi discedant post viginti dies, se aquas intercepturum, quando aquæ omnes defluunt ex montibus. Mittit Rex Turcarum huic Seriph munera hæc, quippè chlamydẽ auratam, eiusq; filijs & fratribus centum & quinquaginta millia aureorum singulis annis, pro quibus muneribus ipse Regi Turcarum dono mittit quadringentas petias lineas Indicas subtilissimas, cuiusmodi esse bissum, de quo meminere sacræ litteræ, existimari potest. Amplius cum eo bisso mittit etiam Regi opobalsami tres quatuorue libras, & præfecto Cayri libram, atq; Hamirag peregrinorũ semilibram. Sunt etiam alij duo duces siue Hamirag cum multis peregrinis, scilicet alter è D..nasco, & alter ex Arabiæ fœlicis locis, Meccham & Medinam uisitatum venientes, quibus omnibus donat parum opobalsami. Postquam omnes Aegypti, Damasci, Arabiæque peregrini Meccha discedunt, ad montem quendam proficiscuntur, quem appellant Arafat, ad cuius radicem est locus, quem Maure vocant, vbi sacrificant in memoriam sacrificij, quod fecit Abrahan, credentes illum esse locum sacrificij. In medio uero itinere, quod redeundo conficitur, mons est arenosus, in quo multas balsami plantas viuere affirmant, quas miraculo Mahemetis in sterili illo monte natas affirmant. Cæterum ne ex hac historia dubites, tantum opobalsami habere Seriph, scito, ibi à Seriph opobalsamum solere locari, soluuntque, ut audio, aliquot millia aureorũ in singulis annis; & qui habent ab ipso conductum, quibus volunt vendũt opobalsamum, atque hæc est historia de peregrinorum ad eas urbes itinere

nere,ut ex ea etiã ſcias vnde ad Turcas tãtum opobalſami accedat, atque vt etiam tuam hac de re retineas ſententiam, quippè Arabiam fœlicem eſſe proprium balſami ſolum, Aegyptum uero peregrinum. GVILAND. Quam gratiſſimum mihi fuit, ex te diligentem peregrinorum Aegyptiorum peregrinationis hiſtoriam audiuiſſe,nec non ex Arabia ſolum Regem Turcarum opobalſamum habere: nunc uero illius planta eſt à te deſcribenda. ALPIN. Balſamum arbuſculum eſt uiticoſum,quod creſcit ad altitudinem elhanne,ſeu liguſtri,uel cytiſi, folia pauciſſima gerens rutæ proxima,non tamen,ut dicebat Dioſcorides,ijs candidiora,ſed potius lentiſci folijs ſimilia cernuntur,ſcilicet colore viridi,ſubalbido, perpetuoque virentia. Eius lignum gummoſum, lenique apparet colore exterius ſubrubro,cuius ramuli eodem colore cõſpicui ſunt,longi, recti, graciles,paucis folijs inordinatim referti,foliaque ſimul terna, aut quina, aut ſeptena alæ adnata aliquo pacto lentiſci foliorum æmula. Sunt ramuli odorati,gummoſi, digitiſque contrectati eis tenaciter adhærentes. Flores fert paruos albos acatiæ floribus proximos,ternos ſingulis alis appẽſos,quaſi in vmbellæ forma,ſumme odoratos, odor paululo temporis reſoluitur, à quibus ſemina promanant flaua folliculis nigris ſubrubeſcentibus contẽta,valde odorata,intuſque humorem flauum melli perſimilem habentia,ſapore ſubamaro parumque acri linguam ferientia,opobalſamumq; redolentia,terebinthi fructuum figuræ & magnitudinis æmula, extrema aculeata & me dium craſſum obtinentia. opobalſamum æſtate a ſcarificato cortice caudicis diſtillat, ſtatimque eductum colore albeſcit,& poſteà in uiridem,tertio in aureum, atque demum melleum mutatur. ſtillatum etiam eſt clarum,quod mox turbatur,craſſeſcit,& tertio tenuiſſimum atq; clariſſimum fit,tandemq; ſenio confectum,vt terebinthina craſſeſcit. olet in principio recentiſſime diſtillatum acutiſſimo atque eximio odore,quod multis capiti dolorem cõcitare ſolet, & aliquibus etiam ſanguinem ex naribus promouere. odoris uero illa acuties ac vehementia ac in Zebet fit, tempore obtunditur, & gratior euadit, ſenio vero confectum uix ſentitur in eo aliquis odor,& ob id Dioſcorides dixerat inutile eſſe antiquum. Eſt etiam in principio leuiſſimum, & dilui facillimum,ita ut ſi in aqua uel lacte ex alto diſtillet,in imum uaſis reſidere nõ patiatur. clarum uero aureumque redditum, ac ab omni fece purgatiſſimum mediocri lęuitate præditum eſt,ita vt inſtillatum in aqua,etſi fundum pe-

tat, tamen citò rurſum in ſuperficiem aquæ feratur, cum eaque citò reſoluatur. quæ omnia quo annoſius, eo obſcurius habet. Hincque meritò dicebat Dioſcorides, optimum Balſami ſuccum eſſe recentem, validi odoris, ſyncerum, non ad acorem vergens, dilui facilem, læuem, adſtringētem, ac modice mordētem guſtū. GVILAN. Dubium in colore natum eſt, cum tu dixeris in primis opobalſamū ſtatim eductum colore albeſcere, atque hunc colorem breui tempore in viridem oleoſum mutari, & mox in aureum, & tandem in melleum, & Dioſcorides, quem tu haud negabis verum opobalſamum inſpexiſſe, dixerit ipſum colore lacteſcere. ALPIN. Succum Balſami in aqua inſtillatum & liquatum colorem lactis accipere Dioſcorides ſcriptum reliquit. quod veriſſimū eſt. quinimo hoc eſt ſignū inſeparabile proprium, quod fidelius oſtēdit verum ſuccū balſami ab alijs vitiatis pro opobalſamo à multis receptis. Multa de opobalſami ſynceri & adulterati notis, eſſent à nobis dicēda, nō minuſq; de carpobalſamo, & xilobalſamo, de quibus medica mētis dubij ſunt fere omnes recētiores medici, ſed quia aliàs de his omnibus fuſiſſime à nobis in Dialogo de Balſamo ſcriptum eſt, quæ omnia cum te iampridem legiſſe & cōſideraſſe, certo ſciam, nolo tempus amplius in ijs cōſumere, ſed ſermonē noſtrum ad alia traducere, proinde qui abſolutam ac perfectam plātæ, ſucci, fructuum, & uirgarum rationē audire, ac agnoſcere cupiunt, dialogum illum legere nō grauentur, ad quem te quoq; pro alijs quæ de balſamo ſupereſſent, dicenda, remitto, Balſami plātam apud me viuentē veriſſimam Iacobus Cōtarenus Senator Clariſſ. Ioannes Vothus nobilis Anglus, Fran. Ferrerius Gallus, Ioachimus Iungermanus Germanus, Marcus Fenarius Venetus pharmacopola & plures alij viderūt, uerumq; etiam opobalſamum ab eius foliorum alis diſsectis inſtillauiſſe. quod multis maxime mirum ſuit, cum aliàs Italiā hāc plātam habuiſſe, nuſquā appareat. uſus tamē in medicina, quos apud Aegyptios habeat opobalſamum, carpobalſamum & xilobalſamum, tibi quoq; detegere, ac referre nunc conabor. ab opobalſami dotis deſumpto principio. GVILAND. Gal. paucos uſus Balſami in medicina hinc nouiſſe putādū erit, quod ipſe in lib. 6. de ſimpl. med. ſacult. omnium ſimplicium medicamentorum uſus copioſe docēdo, de balſamo nihil ad hanc rem protulerit, ut ex eius his uerbis cōſtat, Balſamum deſiccat
» & excalfacit ſecundo exceſſu. eſt autem tenuium partium adeo, ut
» odoratum ſit. Sed liquor eius ſubtiliorum etiam partium eſt, quàm

ipſa

ipſa planta,non tamen adeo calidus,vt quidam exiſtimant, tenuita »
te partium falſi. Porro fructus eius perſimilis genere facultatis eſt, »
cæterum longè in ſubtilitate partium inferior.Sed age tu dic vſus il »
lius apud Aegyptios frequentatos. ALPIN. Nullum certe ibi eſt medicamentum, quo magis, ac frequentius gens illa medendo vtatur, quàm opobalſamum,quod quidem illi fere ad omnes morbos,ac ſymptomata adhibent ad oſq; maxime, qui vel ex ſimplici temperie frigida & humida, uel à frigidis humidiſque ſuccis, uel à uenenis,concitantur. ſumma cum laude eo utũtur ad omnia uulnera,quo mirifice curantur. quod ego experientia in Petro Mariano Veneto mercatore,in capite à Turcis nocte quapiam uſq; ad os peſſime lignis vulnerato,didici:balſamo ſiquidem inuncta ea uulnera per diem tantum, ferè omnino coaluerunt,& eo quam pauciſſimis diebus;ut is teſtis eſſe poteſt, perfectè ſanatus eſt: utuntur etiam ipſo ad ulcera ſordida,quæ eo mundantur,atque ſanantur.In uenenatis,& demorſis à ſerpentibus,atque ictis à ſcorpionibus tum epotũ, tum illitum maxime iuuat. In peſte, vt ab eius contagio defendantur,nihil maius habent,quo utilius & tutius utantut,ſingulis diebus eius ſemidragmam deglutientes. Multaſque etiam putridas febres eo epoto illi ſanant,largiori ab ipſo erumpente ſudore. In chronicis febribus à crudis frigidiſque humoribus, obſtructionibuſque uiſcerum, nihil utilius ac præſtantius experiuntur,quam opobalſami binos ſcrupulos, uel dragmam per os quotidie exhibere, liberat enim ualenter uiſcera ab obſtructionibus, caloremque naturalem fouẽdo crudos humores concoquit, ac digerit.Hincq; eius uſus ad omnes frigidos morbos,ac ſymptomata, apud eos eſt frequentiſſimus. Oculis uiſum deperditum, atque auribus auditum inſtillatum reſtituit,auriumque dolores ſanat. præterea ad conuulſos ex humiditate ac frigiditate, ad uertiginoſos,epilepticos, reſolutos,tremen tes,ad tuſſimque ex frigido humore,orthopnæam, & omnem ſpirã di difficultatem, pulmonum fluxiones, humiditates,& dolores,ad ſtomachique frigiditatem,cruditates, atque ad omnes flatuum moleſtias,ad uteri frigidam humidamque intemperiem,ad præfocationes,dolores,ſterilitatem,albos, fluores, ad interceptam urinam ex frigiditate, flatu, uel lapidibus,ad calculoſque in renibus ualenter frangendos,ac abſtergendos,uſus opobalſami eſt apud omnes illos populos notiſſimus, & ad hæc omnia mala præſtãtiſſimũ illi auxiliũ experiuntur. Mulieres uero Aegyptiæ ſteriles eo tum epoto tum

ſuppoſito,

ſuppoſito,tum ſuffito fœliciori ſucceſſu ſæpe ad remouendam ſteri-litatem utuntur. Non minori in uſu etiam habent, ad pulchram faciem efficiendam, quando eo ipſa illita à rugis defendatut. audio etiam aliquas eo ad conſeruandam faciei pulchritudinem ac iuuentutem non inutiliter uſas fuiſſe. GVILAND. Sed quomodo hæ illo ad conſeruandam iuuentutem utuntur. hic enim uſus quam quam in ore multorum ſit, nihilominus a nullo id diſcere potui. ALPIN. Vt mulieres faciei cutem, dũ iuuenes ſunt, perpetuò conſeruare poſſint, opobalſami uſum in hunc modum ſequũtur Balſamanda enim mulier (ut ſic loquar) in balneum calidum in primis moratur quouſq; multum incaluerit, quo tempore cutem opobalſamo multoties copioſe illinit, à qua linitione per horam & amplius in balneo ualde calido, quouſq; recte cutis opobalſamo imbibatur & areſcat, morata, balneũ egreditur, ſolitaq; munia exercet, ꝑmanetq; ſic, facie atque pectore opobalſamo inuncta per tres ad minus dies, in quibus nunquam perunctam cutim abluit, uel mundat: ac tertia die ab inunctione rurſum in balneum eodem iam dicto modo ſe confert, faciemque ac pectus ualde calefactum copioſo opobalſamo multoties perungit: aliquæ ſunt, quæ uel decies una die cutem inungunt, obſeruantes commodum interuallum, quo recte cutis peruncta totum opobalſamum imbibat, atque paululum areſcat, ut promptius ſuccum intimius haurire queat. Quam opobalſami unctionem hoc modo præſtitam multoties moliuntur; ſaltem diebus triginta. In quibus cutem nunquam lauant, uel mundãt à quibus quindecim & etiam amplius, ſic cute opobalſamo inũcta quieſcunt, quouſq; nihil liquoris oſtẽdat, probeq; ab eo ſiccata fuerit. quo tempore aqua fabarum ſtillatitia, prius ad eas partes præmiſſa modica olei amigdalarum amararum inunctione ſe lauant, cutemque multis diebus abſtergunt. atq; hæc de uiribus opobalſami ſint dicta. Seminum atq; uirgarum quoq; recentium uſus apud illos eſt familiaris. Eis ſiquidem ad omnia ferè, ad quę opobalſamo, utuntur. præſertimq; ad robur ſtomacho conciliandũ, eius enim puluerem cũ decocto ſpecæ nardi, ad bĩnas dragmas exhibent. idẽ præſtat decoctũ, quo maxime colorẽ naturalẽ fouent, augent, & roborant. utũtur & ipſo in ſpirandi difficultate, tuſſi frigida, atque alijs morbis à frigiditate naſcentibus. Vſum frequentiſſimũ habet puluis, & decoctũ ad humiditates uteri exſiccandas, eiuſq; calorẽ uiuificandũ. ſuffitũ ex his frequentant ad morbos omnes vteri à cauſa

frigida

frigida concitatos.eodem modo & ligni usus est.Succus enim,semina, ac lignum ijsdem facultatibus donata sunt, ad eademq; vsum habent.verūtamen opobalsamum efficatius potest,eoq; minus carpobalsamum,omniumq; minime xilobalsamum.at tempus est,vt finito hoc sermone, nos ad alias plantas narrandas transeamus. GVIL. Istorum trium medicamentorū vsus omnes etiā Dioscodes,Auicenas, atq; alij multi præclarissimi medici docuerāt, ex quo mirum non est,si ijs adhibitis ad multa mala uoti compotes Aegyptij fiunt. Sed de Calaf tempus est vt loquaris,prius tamen balsami uera uisa ichone,quam à Peruis Bei tuo familiari amico Turca Sangiach receptū, aliàs ex te audiui, atq; ex tua uiuente planta describere potuisti.

BALSAMVM AB AEGYPTIIS BALESSAN.

De Calaf seu Ban. *Cap. XV.*

ALPINVS.

ARBVSCVLVM fruticosum in Aegypto reperitur, quod mea quidem sententia, Salicis genus existit, nasciturque in locis humidis, foliis aliquatenus Salici proximis, sed multo maioribus; quippe longioribus, ac latioribus. Floresque eius sunt quidam globuli oblongi, albi, lanuginosi, caudici pene foliornm radices nascentes, quotaque in arbore folia existũt, tot flores emittit. crescit arbusculum hoc ad viticis magnitudinẽ ramis multis, siue stolonibus rectis: ex floribus, vt audio distillant aquam macahalef vocatam, quam insignes vires ad exsiccandam putredinem, atque ad venena, & cor recreandum habere, illi prædicant. in febribusque pestilentibus ipsa pro secreto auxilio apud illos habetur. Aquam etiam, in qua multi flores infusi aliquandiu manserint, uel in qua ebullierint, exhibent ad dolores capitis, atque ad virium recreationem, quam & ipsam valide putredini ac venenis obsistere experti sunt. estque ipsorum decoctum, ac infusio in aqua parata, ad quoscumque febricitantes, apud illos in maximo vsu.

CALAF, ET BAN.

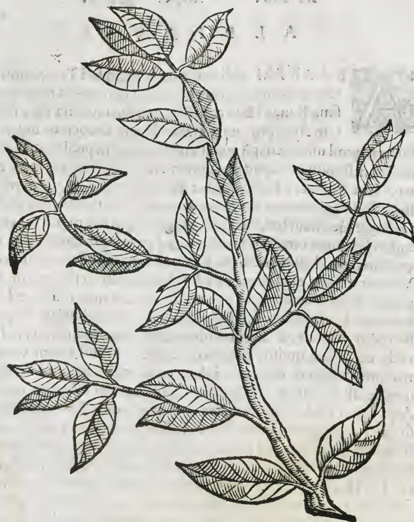
De Bon. *Cap.* *XVI.*

ALPINVS.

RBOREM uidi in uiridario Halybei Turcę,cuius tu ichonem nunc ſpectabis, ex qua ſemina illa ibi uulgatiſſima Bon,uel Ban appellata,producuntur:ex his omnes tum Aegyptij, tum Arabes parant decoctum uulgatiſſimum, quod uini loco ipſi potant, ueditúrque in publicis oenopolijs, non ſecuſquàm apud nos uinum: illíque ipſum uocant Caoua. Hæc ſemina ex fœlici Arabia aſportantur. Arbor, quam me inſpexiſſe dixi, euonomo ſimilis obſeruata eſt, ſed tamen folia craſſiora, durioraque habebat, uiridiora, perpetuoque uirentia. Vſus eſt illorum ſeminum omnibus notiſſimus, ad parandum iam dictum decoctum, quod quo pacto ab illis paretur, aliàs à me dictum eſt, Vtuntur tamen eius decocto ad roborandum ventriculum frigidiorem, adiuuandamque concoctionem, & non minus ad auferendas à viſceribus obſtructiones; in tumoribuſque hepatis lieniſque frigidis, & antiquis obſtructionibus, fœliciori cum ſucceſſu decoctum multos dies experiuntur. Quod etiam vterum maxime reſpicere uidetur, ipſum enim excalfacit, obſtructioneſque ab eo aufert, ſic enim in familiari uſu eſt apud omnes Aegyptias, Arabaſque mulieres, vt ſemper, dum fluunt menſes, ipſorum vacuationem, huius decocti feruentis multum paulatim ſorbillantes, adiuuent. ad promouendos etiam, in quibus ſuppreſſi ſunt, vſus huius decocti, purgato corpore multis diebus, vtiliſſimus eſt. GVIL. Auicennas de his ſeminibus meminit, ſimileſq; uel eoſdem vſus à te narratos de his ſeminibus memoriæ prodidit. ipſumque ſemen calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo gradu cõſtituit, quod tamen verum non videtur, quando ſemen ſapore dulceſcat, cum pauco amarore nullamque acrimoniam præſeferat. Nihilominus ipſum obſtructionibus uiſcerum, frigidiſque tumoribus hepatis, vel lienis multum conferre docuit. Sed ait, ſtomacho nauſeam concitare, pituitamque purgare, atque multa alia hæc ſemina pręſtare, experientia penes Aegyptios didici. atque hæc eſt arbor, quam Cayri olim inſpexeram.

BON.

De Bahobab. *Cap.* *XVII.*

ALPINVS.

BAHOBAB est fructus magnitudine mali citri, cucurbitæ similis, intus semina nigra, dura, extremis in unum semiarcum quasi inclinantibus, & substātiam cucurbitarum, simile m habent, quæ in recentibus est humida, rubra, sapore acido

non

non ingrato; Fructus recenter ab arbore excisus, gustui admodum gratus est, in Aethiopiæ inflammatis locis, acido sapore, quem contemperant diuites saccharo, sitim valenter extinguit, multumque refrigerat. Ibi, vt audio, eo vtuntur ad omnes calidos affectus, febresque omnes putridas, præcipueque ad pestilentes, tum eius pulpam cum saccharo comedentes, tum succum expressum cum saccharo potantes, vel ex eo paratum syrupum accipiētes. Cayri etiam, quo loco recens fructus non habetur, eius pulpa in puluerem parata ij vtuntur, quæ est terra rubra, adstringenti, acidoque sapore gustum feriens qualis in terra lemnia obseruatur: estque apud multos familiarissimus illiusce terræ vsus ad pestiferas febres, tum ad sputum sanguinis, ad lienteriam, dysenteriam, cruentumq; hepaticum fluorem, nec non ad uteri menses firmandos. alij eiusce terræ in subtilissimum puluerem redactæ dragmam cum aqua plantaginis dissolutam, ad eadem exhibent, alij decocto, alij infuso vtentes. Arborem quæ hos fructus fert, vidi ego in quodam viridario, folijs magnitudine ac figura, aurancijs valde similes.

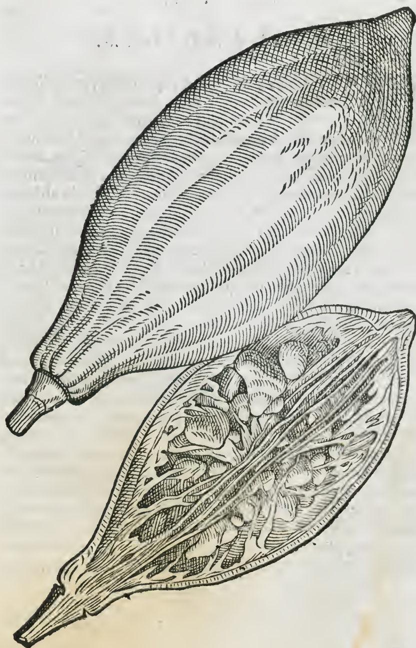

BAOBAB

B A O B A B.

FRVCTVS BAOBAB.

De

De Gossipio arboreo, Gotne Msegiar appellato.
Cap. XVIII.

GVILANDINVS.

MVLTAM ne ibi gossipij copiam Aegyptij colligunt? Syria etenim, atque Cyprus huius plurimam copiam producit. ALPIN. Gossipium Aegyptij ad ipsorum vsum aliunde aduehunt, neque enim apud ipsos herbacea illa planta, ex qua Syri, uel Cypri Gossipium colligunt, adnascitur, sed tantum quæ arboreus frutex est, quæque in quibusdam tantum uiridarijs prouenit, pluribus annis uiuens, dissimilis ab herbacea tantum proceritate, caudicis, ramorum, atque foliorum figura. Crescit autem ad decem usque cubitorum altitudinem, stipite, ramisque duris lignosis. GVIL. Quid audio? arboreum Gossipiũ ibi spectari? noua certe omnibus herbarijs planta, nusquam hactenus uisa, aut cognita. Sed dic quęso multæ ne ibi illius Gossypij plãtæ nascuntur, ex quibus, queant usum illius usitatissimæ lanuginis explere? ALPIN. Paucæ, & non nisi in uiridarijs, Gossipij arbores illæ spectantur, quæ eandem, quam herbaceum, ferunt lanuginem: quæ (ob modicam penes ipsos quantitatem) in usu non est, sed aliunde aducta. Vtuntur Aegyptij, linearum petiarum loco, quibus nostri tantum utuntur ad ulcera, uulneraque omnia sananda: quando lineis petijs, apud nostros ad uulnera ulceraq; frequentata, illi non utantur. adhibent & ipsa, uti nostri faciunt, ad fluentẽ sanguinem sistendum. Seminum quoque mucylaginis usus est frequentissimus ad omnes febres exurentes, atque uenena erosionem uentriculo, & intestinis inferentia. Ad tussientes ex acrium, salsorũque humorum distillationibus, gossipij plurimus est apud eos usus. In Arabia ex hac xilini lanugine telas illas tenuissimas (quas fessa illi appellant, atque multis byssum antiquorum esse persuasum est) parant, quæ utique ob pulchritudinem ab omnibus comendantur.

GOSSIPIVM ARBOREVM GOTNEMSEGIAR.

De Sambac Arab. siue Gelsimino Arabico. *Cap.* XIX.

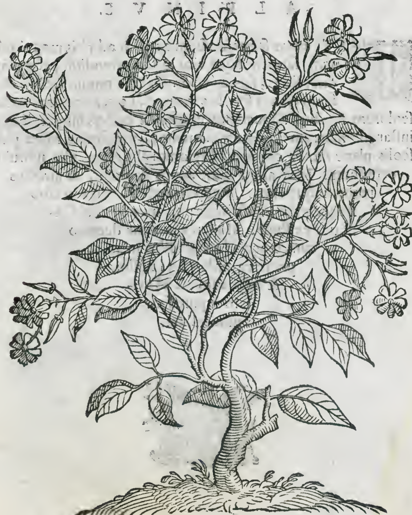
ALPINVS.

AYRI est frutex sarmentosus, qui sarmentis serpendo altius se extollit, folijs mali aurancij proximis, flores albos, octonis folijs præditos, omnino similes vulgaribus iesmini floribus, à quibus differũt numerosioribus folijs, magnitudine odoreque præualidiori, ac suauiori. vsus florum est magis ad ornatum corporis, quàm ad sanitatem. nihilominus parant oleum, quo vtuntur mulieres in balneis ad vterum calefaciendum & laxandum, eius enim scirrhosis tumoribus maxime conferre expertæ sunt, vt partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipso liniunt extrinsecas uteri partes. Vtuntur quoque eo exterius inungentes thoracis regionem, tum per os ipsum calidũ bibentes, ad tussim, anhelitusque difficultatem, & ad pleuritim lethalem, in qua sputum maxima cum difficultate educitur, & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes stomachi, intestinorum, atq; vteri; Parant hoc nostri vnguentarij ex dulcibus amygdalis atque vel sesami seminibus, ex quibus odore florum iesmini imbutis oleum exprimunt valde odoratum.

SAMBAC LESMIN ARABICVM.

De phaseolo nigro lablab vocato. *Cap. XX.*

ALPINVS.

EST arbor sarmentosa, quæ crescit ad vitis magnitudinem, sarmentisque vitis modo extenditur, ac expanditur folijs, figuraque similis est omnino vulgari phaseolo, flores fert bis in anno, vere, ac autumno, phaseolorum floribus aliquatenus similes, à quibus siliquæ longæ, instarque fabarum latissimæ cernuntur, quæ semina nigra phaseolis planè similia continent, quorum alia nigra, alia subrubra cernuntur. Hæc arbor uiuit annos centum, & amplius perpetuoque viret. Aegyptij phaseolos illos in cibo frequentant, nostrisque non minus gustui suaues existunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menses. præterea utile est ad tussim, & dispnæam, & ad urinam suppressam mouendam.

PHASEOLVS NIGER LABLAB.

De

De Phasiolo rubro, Abrus vocato. Cap. XXI.

ALPINVS.

EST etiam arbor fruticosa, sarmentosa, uolubilis, atque lahlab modo serpens, ac altius se extollens, latiusque se expandens, folijs derelside uel Tamirindi, planè similibus, sed longe minoribus: mouenturque etiam non secus, quam de tamarindi folijs dictum est, ad Solem: Occidente quippe Sole clauduntur, totaque clausa manent, quousque Sol denuo oriatur, quo tempore rursum aperiuntur. Flores audio ferre hanc arborem phaseolis proximos, atque siliquas, quæ intus habent semina parua, rotunda, rubra, dura, phaseolis omnino similia: quæ quidem corallorum uniones, quas collo puellæ gesture solent, omnibus plane videntur. phaseolorum gustum & ipsa habent, quorum vsus est ad cibum, ijsque Aegyptij in iure elixis uesci consueuerunt. Sunt vero cæteris omnibus difficiliora, ex quo stomacho maxime infestę sunt, flatusq; multos concitant, & hypochondria cis valde noxia obseruantur, egerrimeque in stomacho concoquuntur, & prauum succum etiam generant.

ABRVS.

De Mauz seu musa. *Cap. XXII.*

ALPINVS.

MAVZ arbor apud Aegyptios vocata, crescit in multis locis Aegypti, præsertimque Damiatæ, olim Pelusij, ad mali punici magnitudinem, sed ramis caret; nam instar cannæ folia sua spargit, quæ sic longissima sunt, & latissima, ut sex, septemque cubitorum in quibusdam uisa sit longitudo, & latitudo fere duorum. aiunt multi insitam hanc plantam olim fuisse cannæ saccharinæ supra culcassię radicem, uereque imago utriusq; in ea cernitur, longitudinem cannarũ, & latitudinẽ culcassiæ in folijs adepta perpetuo uiret, nunquàm folia decidunt. Hæc planta fructus fert multos, paruis cucumeribus similes sed racematim multos appensos. Color ipsorum exterius aureus cernitur, corticesque suauissimum odorem, atque aromaticum spirant. substantiæ ipsorum cucumerorum persimilis aliquatenus existit, sed est tamen mollis, pinguis, lenta, dulcis, atque adprime suanis, eam comedere assuetis, seminum, uel nucleorum expers. Stomachum grauat, difficulter concoquitur, multum nutrit, succumque crassum ac lẽtum generat, quo uiscera obstruuntur, præsertimque hepar: est tamen auxilio tussientibus, suspiriosisque ex calore factis. eiusque decocto utiliter utuntur, ad tussim ex calidorum humorum destillatione genitam, atque ad pleuræ & pulmonum inflãmationem, atque ad renes inflammatos, & ad eos, qui mingunt difficulter. aiunt etiam fructum esum, uel decoctum assumptum, uenerem augere. Fructuum cortices exiccatos multam uim habere ad roboranda omnia uiscera illi affirmant, cordique opem ferre ex ipsis paratum decoctum in aqua calaf. Vsusque huius decocti ad febres pestilẽtes apud eos dicitur valde utilis: puluerẽ quoque ipsorum corticum in cordis passionibus cũ aqua calaf dissolutam epotãt. GVIL. Planta hæc Theophrasto sub nomine palmæ fuit nota, atque Serapioni, qui de ipsa ea, quæ ad hominum salutem ex te recitantur, eadem fere dixerunt. Neminem uero noui, qui, quod tu nunc ex Aegyptiorum relatione prodidisti, affirmarit, quippè hãc plantam è canna saccharum gignente, supra radicem culcassię insitam esse: quamquam folia longitudine atque latitudine, utriusqae plantæ, foliorũ imaginem referre uideantur, de qua hæc sufficiant.

MAVZ MVSA.

De Sesban. *Cap.* XXII.

ALPINVS.

SESBAN ibi frutex est myrthi magnitudine, folijs securidacæ, sed longioribus & angustioribus, ramos habens herbaceos teneros. flores fert croceos, anagyridis perquam similes, racematim multos ab ala vel ramulo pendentes, à quibus siliquæ longæ producuntur, fænugreco proximas, in quibus semina sunt etiam seminibus fænugręci non parum similia. His fruticibus Aegyptij utuntur ad sepes texendas pro agrorum distinctione. semina hos in medicina usus habere noui, etenim aiunt, humentem stomachum siccare, roborare, & ipsorum quoque usum tum in decocto, tum in puluere affectant ad cohibendum quemcumque alui fluxum, atque non minus ad menstruorum immoderata profluuia sistenda, ex ipsis insignem vtilitatem experiuntur: & ut vno verbo dicam, in omnibus vacuationibus, firmandis illorum feminum vsum habent frequentissimum.

SESBAN.

De Sophera. *Cap.* XXIIII.

ALPINVS.

SOPHERA est planta fruticosa cubitalis altitudinis, galegæ proxima, duris ramis, folijs myrthi, tenuioribus multis, vtrinq; ordinatim alę appẽsis: flores fert croceos, cassiæ florum æmulos, inodoros; ex quibus filiquæ paruæ promanant, quatuor aut quinque semina habentes, Sesban plane similia. Aiunt semina esse uenenum hominibus.

SOPHERA.

De

De Beidelsar. *Cap.* *XXV.*

ALPINVS.

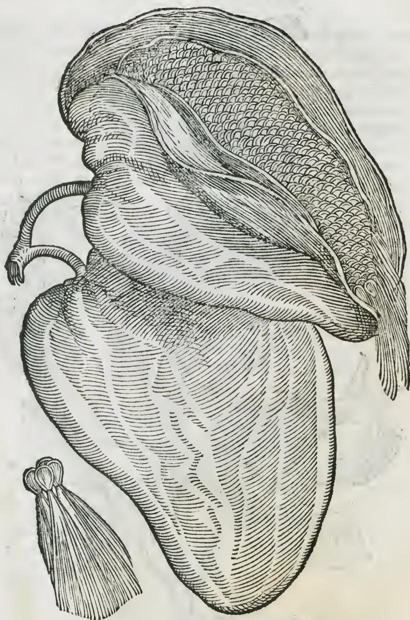
BEIDELSAR nascitur in humidis locis prope Alexandriam in ramo Nili Calig vocato, & Cayri in loco prope el Mattharia fere perpetuò humida, ac fere palustris, ex aqua Nili ibi diu manente. est planta herbacea, fruticosa, multis stolonibus ab radice rectis sursum ad duorum ferè cubitorum altitudinem se extollens, folijs latis oblõgis, rotundis, ut Aloes folia, crassis, & candidis, ex quibus dissectis lac album manat. totaque planta lacte abundat. flores fert croceos ranunculi floribus proximos, à quibus loco fructuum duo testes inuicem adligati pendent, satis hominis testibus persimiles, in quibus alba lanugo & semina parua, lata, lactucæ seminum ęmula continentur. Folijs contusis, tum crudis, tum in aqua coctis utuntur emplastri modo in frigidis tumoribus, & doloribus. ex lanugine parant cubilia, quibus utuntur. Vtuntur etiam ea ad excipiendum ignem ex silice excussum, tanquam esca, ac pabulo. tota planta lacte calidissimo, ac exurenti scatet, quem plures in quibusdam uasis colligunt ad expilanda coria, ea siquidem in eo lacte si aliquo tẽpore maneant, pilis nudantur. Lac quoque siccatum præstantius corpora soluit, atque dysentericos fluxus etiam lethales facit. Est etiam præstantissimum remedium ad impetiginem curandam, & ad plures alias cutis infectiones sanandas, eo si inungantur partes.

BEIDELSAR.

FRVCTVS BEIDELSAR.

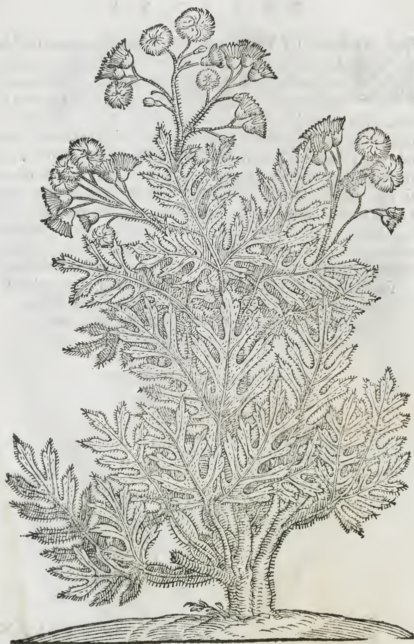
De Achaouan abiat, ideſt artemiſia alba. Cap. XXVI.

ALPINVS.

NASCITVR Cayri in locis multis quædam planta fruticoſa, ramis denſa, quę trium cubitorum vſque ad altitudinem aſſurgit, folijs artemiſiæ intus nigris, atque extra candidis, tota planta lanuginoſa, ſeu hirſuta, floreſque fert vmbellæ modo, multos, aureos, ſenecioni proximos. qui tandem in pappum degenerant. flores, foliaque ſunt parum odorata, ſapore ſubdulci cum aliqua ſtipticitate. hanc volunt multi ipſorum eſſe Achaouam maiorem ac albam, quippe artemiſię ſpeciem, ex quo ipſi eam appellant Achaouam el chebit abiat; Quam plantam noſtri temporis herbarij alij cinerariam, alij Iacobæam marinam, vocant. Aegyptij ea ad multa vtuntur, quippe decoctum ex folijs paratum ad renum, veſicæque calculos pollere aiunt, nec non ad ſanandas viſcerum antiquas obſtructiones, præſertimque ad vteri obſtructiones, frigiditatem, ſtrangulationem, ſterilitatem, inflationem, atque ad menſes interceptos reuocandos, proinde paratis ex folijs, floribuſque in aqua inſeſſionibus mulieres hyſtericæ maxime iuuantur. GVIL. Noua quidem eſt planta. Antiquis incognita, niſi ſub arthemiſiæ ſpecie quis ipſam reponat.

ACHAOVAN ABIAT.

De Bammia. *Cap. XXVII.*

ALPINVS.

BAMMIA est planta ad altheæ magnitudinem. folijs floribusque maluę, aureis tamen, à quibus fructus fiunt, similes quibusdam paruulis cucumeribus, qui semina parua, subnigra, rotunda continent. quę apud illam gentem ad cibos in vsu existunt. ex quibus seminibus non secus quàm nostri ex phaseolis, pisis, alijsque leguminibus fercula parant. Frequentissimeque his ferculis uescuntur plerumque in iure carnium paratis. folia, fructusque frigidos esse, & humidos in primo gradu aiunt, habereque vim ipsos resoluentem, ac emollientem. proinde pectori ac pulmonibus conuenire, ventrem emollire, atque lubricum reddere. fomenti uel emplastri modo folia apposita inflammationes resoluunt; dolores mitigant, tumores emolliunt, concoquunt, ac ad suppurationem suppurandos mouent. Mulieres ad uteri duritiem, tum fomentis, tum emplastris tum insessionibus ex folijs ac fructibus procuratis, multa cum utilitate vtuntur. in renum uerò inflammatione, & calculis, ex ijsdem paratum decoctum per os cum saccharo candido sumptum aliquibus diebus, pro selectissimo auxilio habent. ad ophtalmias etiam finita fluxione decoctum colirij modo frequentant, atque cum eo fomentare latus dolentem in pleuriticis solent.

BAMMIA.

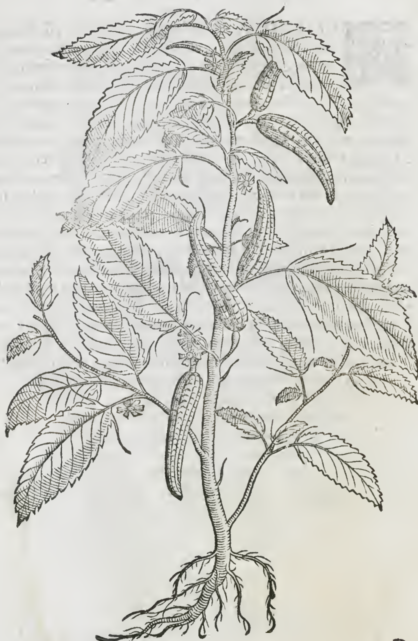
De Melochia. Cap. XXVIII.

ALPINVS.

MELOCHIA est herba blito persimilis, folia tamen angustiora, lõgiora, acutioraq́, habens flores. eius sunt parui, crocei, leucoris minoribus, e quibus semina parua, nigra melanthio proxima, in quædam obliqua cornua conclusa, producuntur. semina sunt in maximo apud eos vsu ad omnes affectus, quibus semina altheæ conducere compertum est. nam melochia facultate planè similis altheæ videtur: proinde ad suppurandos vel concoquendos, resoluendos, atque emolliendos tumores duros, eius maximus usus est. habet etiam maiorem visciditatem eius mucilago, quam althea. In cibis nihil est ipsa Aegyptijs familiarius, uel gratius: decoquunt enim in aqua uel iure carnium, ut nos betam elixare solemus. Conuiuia carentia melochiæ ferculis ab his parum reputantur. cibus quidem illis populis melochia est familiarissimus, ex quo multi tamen male se habent, nam parum nutrit, & succum viscidum gignit, ex quo in difficiles obstructiones viscerum, qui eam in cibo frequentant, incurrunt, nihilominus melochiam in cibis non omittunt, præcipueq́ue viscosiorem mucilaginem facientem, auide omnes esitant. Est tamen totius plantæ, uel maxime foliorum decoctum pectori amicum, ipsum enim humectat, ex quo siccis, asperisque tussibus præsentaneum cum saccharo candido est auxilium. atque ægre spirantibus. Semina quoque pondere duarum drachmarum sumpta copiosissime purgant omnes humores.

M E L O C H I A.

De Zatarendi. *Cap.* *XXIX.*

ALPINVS.

VOcant ii quandam herbam Zatarendi (quod ex India illuc cõportetur) parum creſcentem,foliis craſſis,rotũdis,ac albis,ſucco plenis,multũ odoratis,quæ neque flores,neq; fructus edit. quã multi,ut origanum, ſiccatam pro obſonio comedunt.Audio apud multos ad tuſſim , ſpirandique difficultatem , & ad prouocandam vrinam,ac menſtruas purgationes in vſu eſſe.

ZATARENDI.

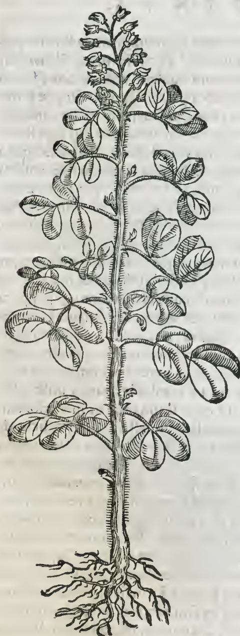
De pipere longo. *Cap.* XXX.

ALPINVS.

S T quędã herba in viridarijs quibuſdã cuſtodita, iunci foliis, ſed craſſioribus, è quibus ſectis ſuccus quidã flauus manat, valde acris, ac exurens, totaq; planta eſt calida in quarto gradu, magis quàm piper exurens. Ea vtuntur emplaſtri modo appoſita, ad coxendicis dolorem, nec non ad frigidos articulorum dolores, corrigunt vero nimium eius calorem oleo roſaceo, vel myrthino.

FELFEL TAVIL.

ABSVS.

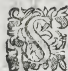
De Absus. Capit. XXXI.

ALPINVS.

EST etiam quædam herbula crescens palmi magnitudine, vel aliquãto maior, folijs trifolij, sed rotũdioribus, quaternis singulæ alæ appensis. Flores paruos, albos, & semina piri seminibus proxima ferens. quam Aegyptij Absus vocant.

De Sesamo seu Sempsen. *Cap.* XXXII.

ALPINVS.

EMPSEN, à nostris sesamum, planta est vnius caulis recti, se ad vnius cubiti altitudinem extollens, folijs densis ordinatis totum caulem vestientibus, solatro proximis, floribus albis paruis, à quibus siliquæ produ cuntur quadricostatæ, paruæ, semina flaua, lini similia continent quæ gustui dulcia existunt. ex quibus oleum, quod sitis appellant il li, quod ad cibos in frequentissimo vsu est, maiorique pretio, quàm oliuarum oleum ibi venditur. Folia, semina, & oleum ferè eiusdem facultatis esse experiuntur, quippè calidæ temperatæ, atque humidę ad secundũ gradum accedentis, resoluentis, & emollientis. Plantæ decocto utuntur ad ophtalmias resoluẽdas, fomenti modo oculis adhibito. atque ad tussim, anhelitusque difficultatem, pleuritidem, peripneumoniam, & tumores duros scirrhosos; mulieres pro uteri duritie insessiones, ex plãta, seminibusque cum modico mellis paratas frequentant: eodem ad cutis vitia vtuntur, quippe ad furfures capitis, liuoresque faciei, & nigrores ex sanguine congelato exortos, calido fomenti modo sæpe apposito. ex planta & seminibus in aqua concoctis cum modico mellis emplastra ad tumores scirrhosos, atque ad exsiccatos neruos parant, quibus utiliter semper vti solent: quæ etiam ad combustas partes utiliter frequentant, non minusquam ad calidas inflammationes resoluendas, uel suppurandas. decoctum etiam inclysteribus ad colicos dolores, & ad emolliendam aluum affectant. Mulieres ad mouendas menstruas purgationes, decoctum ac infusum in aqua paratum pro secreto auxilio habent. neque sua spe hæ, quibus præcrassitie sanguinis, venarumque uteri obstructione menses non veniunt, frustrantur. Seminis ad cibum usus est antiquatus apud omnes Aegypti accolas, pauci tamen est nutrimenti, sed alimentum unctuosum ac crassum præbet. ex quo, quamobrem ipsorum frequenti esu mulieres impinguescant, facile deprehenditur. quæ vero ipsarum corpora pinguefieri cupiant, semina à cortice mundata comedunt plus pinguefacit oleum ex seminibus expressum, omniumque maxime fex olei thaine ab illis uocata. Oleum fæcemque eius

bibere, adhoc vt impinguescant, mulieres in balneis familiarissimũ habent. Oleo etiam ad multa alia Aegyptij uti consueuerunt, quippe ad cutis pustulas, asperitatem, ac omnem defedationem ex humore melãcholico concitatam, tum epoto, tum in cibis frequẽtato, uel ipso affectis partibus inũctis. Secretum apud quosdã auxilium est, ad cutis pruritus abolendos, eius quatuor untias multis diebus bibendam exhiberi. eo etiam ij utuntur, ad anhelitus difficultatem, pleuritim desperatam, in qua nihil expuunt ægroti, atque ad peripneumoniam. necnon ad mouendos menses, atque ad uehementes stomachi, intestinorum, uterique dolorum cruciatus demulcendos, intus, extraque præstito. GVILAND. tibi gratias multas habeo, qui mihi huiusce plantæ tot tantasq; utilitates medicas ab ea gente compertas dixeris, quas dignas auribus uestrorum quoque medicorum censeo, quando non solis Aegyptijs hæc manifesta fuerint, sed multi alij præclarissimi medici eadẽ fere in posterum memorię prodiderint, ut est Rasis, Auicenas, Haly, Serapio, atque alij. Sed nunc restat, ut plantæ ichonem spectemus, & an ea sit, quam aliqui pinxerunt, qui in illa dubij ex Theophrasti lectione decepti uidentur. hanc plantam sempsem appellant.

SEMPSEM SESAMVM.

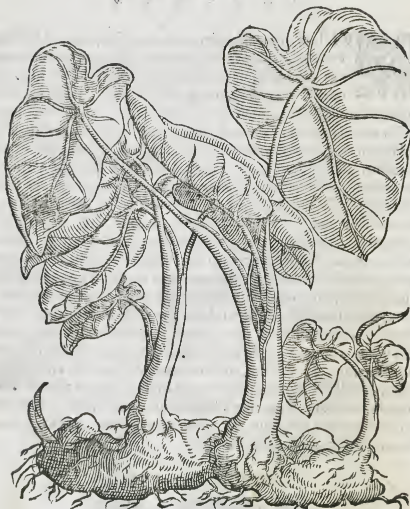
De Culcas siue colocassia. *Cap. XXXIII.*

ALPINVS.

NVLLA planta Aegyptijs colocassia, quam illi Culcas vocant, est magis nota, neque magis in usu, quando omnes radices huius plantę in iure coctas, atque alijs multis modis in cibis paratas assidue esitēt. Nō secusquàm nostri rapas. agri colocassiis pleni ibi spectantur, atque quod mirabilius uidetur, nemo illorum aliquam ipsarum plantarum floribus, uel fructibus usquam prẹditam uidit. Ego ex innumeris illis uiuentibus à me sępe inspectis, nullam unquam florentem uidere aut cum aliquo fructu, uel aliquo caule, potui. Ex quo dubitandum uideretur, eam plantam esse Gręcorum fabam Aegyptiam. planta hæc ibi spectatur folijs nenupharis, longioribus, ari proximis, sine caule, flore, atque fructu: eius radix magna, crassa chinę radicibus similis cernitur, sapore subamaro acri cum aliqua uiscositate, quæ cocta dulcescit. quotidie passim toto anni tempore per urbem innumerę radices uenduntur, uiliori pretio. Hinc sanè multum semper miratus sum, Dioscoridem, Aegyptiam fabam flores, atque fructus ferre, & eam item colocassiam esse prodidisse. Quam plantam quoque eo nomine Aegyptij nominăt, quippe culcas. Quam nusquam floruisse, nullumque fructum dedisse neque vidi, neque aliquem vidisse unquàm audiui: cuius litem relinquo alijs libentissime dirimendam. Eam tum crudam, tum coctam libentissime ueneri indulgentes mandunt, tum quia putant semen multum gignere, tum libidinem preualide mouere.

CVLCAS FABA AEGYPTIA.

De Loto Aegyptio Nuphar vocata. *Cap. XXXIIII.*

ALPINVS.

PROXIMO de Colocasſia cognito errore, hic alius à nobis de Loto Aegyptio animaduertitur, quando hæc planta planè eadem ſit, quam noſtri nympheam, atque Arabes Nuphar appellāt. In toto quidem flumine Nilo Aegyptia loca lambente nulla alia planta eſt inuenta quæ notas loti præſeferat, quàm nymphea ipſa, quæ profecto planta ſimilis eſt, ut de Loto affirmat Dioſcorides, Colocaſsiæ, ſeu Fabæ Aegyptiæ, floremque fert album (loquor de maiori nymphea) lilio valde ſimilem, quam clarius expreſsit Theophraſtus, qui dixit, & flos candidus, lilijs foliorum anguſtia proximus; uerè enim ,, hic maioris nympheę flos eſt, qui Sole occidente clauditur, atque ſub aqua occultatur, atque Oriente ſupra aquam aſſurgit, & foras exit, aperiturque. Quod non modo in Aegypto, verum in multis Italię locis in hac planta obſeruatur, maximeque in locis omnibus circum Venetias lacunoſis uel paluſtribus. Valles ſiquidem Margherę, ac Meſtri plurimas has plātas ferunt, in quibus quiſque quod à Theophraſto, Dioſcoride, atque alijs multis de Loto dicitur, planè obſeruari poteſt. Et quid? non ne etiam ex flore caput producitur, papauerorum capitibus valde ſimile? in quo ſemina multa minuta, qualia uere milij exiſtunt, continentur, radixque craſſa eſt? Nō poſſum non vehementer admirari Theophraſtum, Dioſcoridemque, atq; alios, qui omnes a nymphea, diſtinctiſſimis capitibus lotum Aegyptium ſeiunxerint, quando utraque vnum atque idem planè ſit, & mirandę ad ſolem conuerſiones de loto celebratę eædem ſint, quæ in communi nymphea ab omnibus animaduertitur. Ipſa enim Occidente Sole florem claudit, deinde tota cum folijs ſub aqua occultatur, eoque oriente, florē primo extra aquam demittit, aperit, atque paulo poſt cum omnibus folijs ſupra ipſam aſſurgit. Aegyptij caules crudos cum ſuis capitibus per ęſtatis calores mādunt: ſubdulces enim ſunt, atque humidi, ad modumque refrigerant & humectant, quos appellant Razelnil.

GVILAND. Miror equidem non parum Plinij diligentiam, qui hæc ſcripſerit. Mirum eſt quod præter hæc traditur. ſole occi- ,, Lib 13.c. 17.& 18.

dente

„ dente,papauera ea comprimi,& integi folijs.Ad ortum autem ape
„ riri donec maturescant,flosque, qui est candidus, decidat. Hoc
„ amplius in Euphrate tradunt, & scapum ipsum, & florem uespera
„ mergi usque in medias noctes, totumque abire in altum,ut ne di-
„ missa quidem manu, possit inueniri. Verti deinde, paulatimque
„ subrigi,& ad exortum solis emergere extra aquam, ac florem pate
„ facere,atque etiamnum exurgere ut planè ab aqua absit altè.quan do in communi, vt tu dixti, nymphea pene locum Marghera appellatum,in stagnantibus aquis dulcibus, isthæc omnia planè obseruentur,atque propè Mestrim ciuitatē in omnibus illis conuallibus. Ad Nympheę uel loti Aegyptii medicos vsus populis cognitos nunc prodeas.ALPIN.Vtuntur floribus & folijs contusis ad omnes calidas inflammationes,atque etiam succo, prę sertimque ad demulcēdos dolores,a calida causa obortos, lacte atq; oleo rosaceo misto, eodēque itidē modo oleo,quod ex floribus parāt ad calidos dolores, inflammationes,exustiones,ulcera,& dolores capiti in febricitātibus, uigilijs,tum exterius folia cōtusa applicant, tum eius succo cum oleo & aceto frontem & tempora,illiniunt.ad conciliandum somnum syrupum ex eo paratum frequentant, atque tum seminum,tum radicis puluerem ęgrotis cum eius decocto exhibent.Vsus radicis,seminumq; secreti loco habetur apud multos,ad gonorrhæam,& in mulieribus ad album profluuium firmandum,& ad dysenteriam. Multi uero ab huius plantę usu cauēt,eius loco alia sequentes, eo timore ne eis coeundi tum desiderium, tum vires minuantur. apud eos etenim omnes cōpertum est vsum seminum,atque radicis homines reddere ad venerem valde frigidos,ac tardos.Hinc vsum hunc multos ibi sanctos heremitas sequi audio, vt facilius uitam Cælibem ducere queant. sed iam ad papyrum sermo à nobis conuertendus est, quando hęc planta quoque in Nilo flumine nascatur. Verum quoniam omnia de hac planta tum ad cognitionem,tum ad vsum pertinentia te in Plinij capitis de papyro commentario (quod papyrum vocasti) planè prosecutum fuisse scio,paucis de ea mihi nunc agendum puto.

De Stratiote, Haihalem maoui vocato. Cap. XXV.

ALPINVS.

PELVSIVM nunc Damiata vocatā, ciuitas in Aegypti humiliori solo posita est. quo fit, vt Nilo flumine ad eam perlabente (quod pene ipsam spacio quinque millia passuum in mare mediterraneū euomit) largius eius solum inundatur, & ad libitum irrigatur. Hincque multa ætiora atque amœnissima, quàm in toto Aegypto reperiantur prope hanc vrbem, viridaria cassijs, limonibus, musis, vitibus consita, atque inter se more Italico fossis (quæ alibi in toto Aegypto nusquam reperiuntur) aqua fluminis decurrente plenis, distincta spectātur. In illis itaque fossis quæpiam herba copiose prouenit, aquæ lenticulæ palustris modo supernatans, sine caule, folijs Cynoglossi, breuioribus, latioribus, densioribus, durioribus, hirsutioribusque ac albidioribus, à quibus pro radicibus exigua ac rara quędā lanugo pendet. Quæ planta maiori sedo, vel semperuiuo est similis; Quam appellant Hayhalem elmaoui, quasi dixerint aquosum sedum. Nullo odore est referta, eo excepto, quem ab aqua accipit. sapore tamen adstringenti, ac sicco linguam ferit, non secus quam acacia faciat. Ad eadem ipsa mala ij vtuntur, quibus plantaginem conducere compertum est. Ex quo mulieres rusticæ, quas Bedoui vocant, ad sistēdam sanguinis eruptionem ex utero, atque alijs partibus, eius decoctum, vel succum, vel puluerem per os quotidie ad drachmę pondus sumunt. Rustici quoque ad vuulnera sananda folijs cōtusis superpositis vtuntur, mirificeque ea sanant. eamque frigidam vsque ad primum gradum, & siccam supra secundum illi esse arbitrantur. GVILAND. Hanc plantam verum esse Stratiotem antiquorum existimo, de qua Dioscorides hæc nobis prodiderat: Stratiotes in aquis nascens, aliquibus fluuiatilis Stratiotes nuncupatur; Aegyptijs Tibus, Magis Aeluri sanguis. Aquis supernatat, & sine radice viuit, vnde cognomen traxit. Herba semperuiuo similis, ni maiora haberet folia. Ad eademque mala, ad quæ ea Aegyptios nunc vti dixisti, pręstare Dioscor. etiam scribit, Itaque non erit dubitandum hanc herbam esse stratiotē. Quod

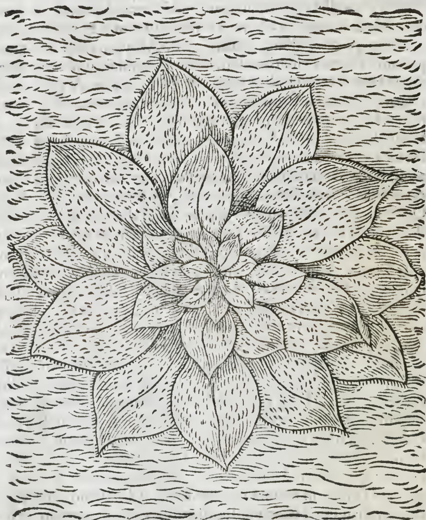
Lib. 4. cap 103

Lib. 24. cap. 18.

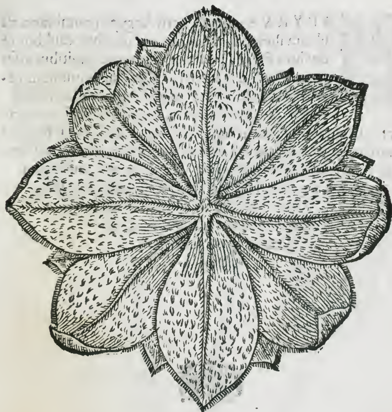
M clarius

clarius Plinius demonſtraſſe hiſce verbis etiam viſus eſt. Celebratur autem & à Græcis Stratiotis, ſed ea in Aegypto tantùm, & inũdatione Nili naſcitur, aizoo ſimilis, ni maiora haberet folia. ALPIN. Verum loqueris. Sed ad alia tranſeundum eſt.

HAYHALEM ELMAOVI IDEST Stratiotes.

STRATIOTES AVERSIS FOLIIS.

De Papyro Berd vocata. *Cap. XXXVI.*

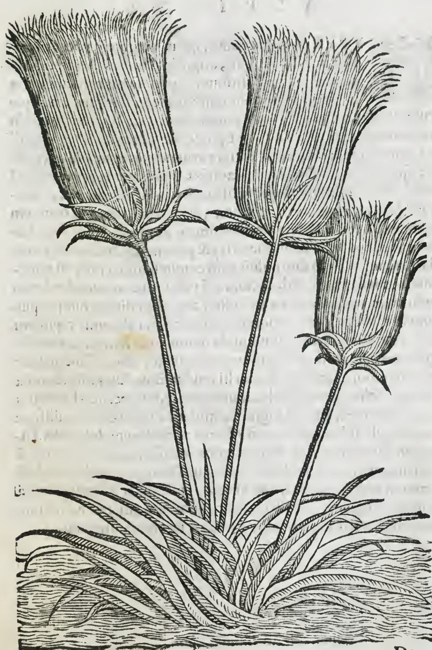
ALPINVS.

APYRVS, quem berd Aegyptij nominant, est planta fluminis Nili, binis aut pluribus caulibus rectissimis supra aquam sex, septemue cubitibus assurgens. Cauliumque in fastigijs scapus inumeris capillamentis, longis, rectisque contextus, cernitur. Folijs quoque constat multis rectis, ensiformis, tiphæ aliquatenus similibus. triangularibus, ac mollibus. Chyrurgi oliorum medulla vtuntur ad vlcerum ora dilatanda. Ex scapique combusto cinere, recentia vlcera curant. qui etiam maligna augeri (si sæpe aspergatur) non sinit. Ex scapis recentibus aquam distillant, ad oculorum suffusiones, caligines, ac obscuritates maxime proficuam.

PAPYRVS BVRDI.

De Cypero. Cap. XXXVII.

ALPINVS.

CYPERVS rotundus, quem Aegyptij vocant hodieq; in Nilo flumine, atque in pluribus Aegypti lacubus vel locis paluſtribus, copioſiſſimus peruenit porra is folijs, longioribus tamē atque exilioribus, cauleque cubitali, anguloſo, in cuius cacumine ſunt folia aliqua ſtellæ modo radiantia, è quibus ſpicæ aliquæ procedunt herbacei coloris ſemina continentes: radices ſunt nigræ, rotundæ, magnę, oliuæ craſſitie ſpectantur, multęque uni radicis capillamento appenſæ ſimul cohęrentes, odoratę, atque acuti ſaporis, Hę calefaciunt, exſiccant ſine mordacitate, incidunt, attenuant, oraque uenarum aperiunt. Apud Aegyptios maximos ad medicinam vſus habent, pręcipueque ad vlcera oris, & pudendorum ſananda familiariſſimum ipſarum tum puluis, tum combuſtarum cinis, eſt remedium. ex ipſis paratum decoctum uel puluis ſtomachum, cerebrum pulmones, vterum, neruos articulos, aliquibus diebus ſumpta plurimum calfacit, ſiccat, roboratque naturalem calorem: ex quo omnibus morbis à cerebri tum frigida humidaque temperie, tum frigidorum humorum diſtillatione concitatis, hę efficaciſsimum ſunt auxilium: non minuſque ſtomachi cruditatibus, humiditatibus, flatibus, anhelituſque difficultati, orthophneę, tuſſi. necnon hyſtericis omnibus mulieribus ex frigido humidoque utero effectis, aliiſque morbis, ab iiſdem uteri cauſis obortis articulorum doloribus. Familiare ſatis remedium ad ſuppreſſos menſes eas eſſe ibi expertū eſt. nam menſes efficaciſsime reuocant. Decocto ac puluere ad frā gendum tum in renibus, tum in ueſica lapidem, ac ad prouocandā urinam frequentiſsime illi utuntur, quod etiā non minus in omnibus cronicis febribus, ac alijs diuturnis morbis frequentant.

CYPERVS HODVEG.

De Chatè, Abdellaui, & batecha el naui. Cap. XXXVIII.

ALPINVS.

IN vsu habent Aegyptij genus quodam cucumerorum Chatè vocatum. quæ planta à communi cucumere alia quidem re non differt, nisi magnitudine, colore, & mollitie, quando Cucumis Aegyptia folia habeat minora, albiora, molliora, atque rotundiora, fructusque producit admodum à nostratibus differentes, quando his longiores, viridiores sint, ac cortice plano molli, ęquali spectentur. gustuiq; sint dulciores, atque concoctu faciliores. Horum vsum corporibus in cibo ipsis tum crudis, tum coctis vescentibus, salubrem esse apud omnes eorum locorum incolas creditur. Medici aliqui ibi nonnullis febricitantibus crudos etiam mandendos concedunt, præsertimque pesti affectis, quibus cucumeres hos crudos esitatos summe conducere omnibus (nescio qua ratione) persuasum sit. Coctos in ardentibus febribus, vtiles esse ratione confirmatur, quando refrigerent, atque humectent. In renum & vesicæ calidis morbis, cum lacte coctos cucumeres multis diebus non sine multa vtilitate in cibo sequuntur. lac etiam ipsorum seminum pro ijsdem malis per os sumere sæpe solent. ad oculorum vero, aliarumque partium calidas inflammationes pulpa contusa cucumerorum lacti mista vtuntur. Et ad sedandos podagricos dolores à causa calida concitatos, succum lacte oleoque rosaceo mistum, partes liniendo, sequuntur. Stillatitiam aquam ad libram ad iecoris caliditatem corrigendam & ad sanandos renes tum inflammatos, tum à calculis vexatos multis diebus ęgrotos bibere consulunt, quibus ipsam satis ijs conferre experientia compertum est. sunt aliqui, qui ad hæc eadem mala aqua stillatitia lacti eorundem cucumerorum seminum mista, vti solent. ex Melonibus etiam quosdam à nostratibus planè diuersos Aegyptij habent, quos Abdellaui uocant, ad differentiam aliorum, quos etiam Chaiar nominant. quorum vsus ad cibum haud multum iucundus percipitur, cęterisque omnibus insipidiores ac molliori pulpa obseruantur. Habent tamen semina, quæ alijs omnibus

nibus longè magis ad refrigerandum præstare putant. Qua de re, omnes ea plus alijs in vsu frequentiori habent, aliorum melonum semina parui facientes. Planta nostratibus non multum differt, sed fructus fert oblongos, acutos, extrema, & medium valde crassum habentes, Bahobab nuper narratis fructibus proximos. Habent etiã Angurias à nostratibus non nisi magnitudine quoad aspectũ differentes: nostris quidem maiores, cortice flauiore, quæ intus semina tantum, & aquam dulcissimam continent. Quam ad sitim arcendam, caloremque multum in stomacho, uel hepate, vel renibus corrigendum largius epotant. Ad febres nonminus ardentes, & tertianas, vsus illiusce aquæ summopere laudatur, atque ab his frequẽtatur. Sunt qui distillatione aquam tenuiorem ad siticulosos, stomachos biliosos, ad iecur renesque calidos, & à calculis uexatos, eliciunt. quam certe ij multæ vtilitatis esse experiuntur. Turcæ Aegyptij, Arabesque lasciuiorem vitam agentes, per æstatis summos calores, harum anguriarum aquam in potu frequentant, eiq; aliqui modicũ aquæ rosaceæ, moschi, atq; ambræ miscent. His Aduenas honorare consuetudo Aegyptiis est, eas scilicet edendas offerentes. Illas per annum in paleis incorruptas conseruant: aliquandoq; sic cariori pretio ibi ad ęgrotos vẽduntur, vt vnam argenteo aureo venditam cognouerim. Sic vero eius aqua diuretica est, ut ipsius usum assidue sequentibus, hernias, ad testes de fluxa, incredibili magnitudine, facere soleat. hinc ibi plures herniosos spectare licet.

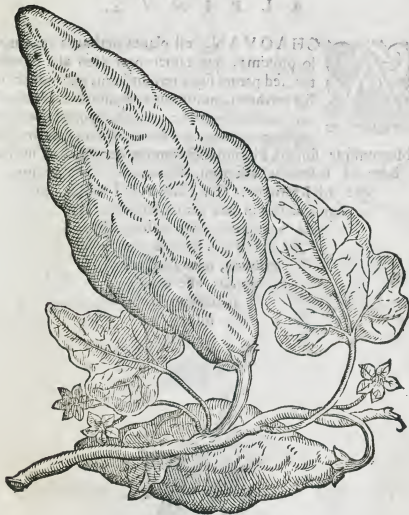

CHATE.

ABDELAVI.

ABDELAVI.

De Achaouan, seu parthenio inodoro. Cap. XXXIX.

ALPINVS.

CHAOVAN, est planta herbacea camomelo proxima, quæ tamen non adeo alta extollitur, sed parum supra terram latius expanditur, folijs parthenij, minoribus ac densioribus, floribusque camomeli ęmulis. Herba saporis odorisque expers percipitur, sed flores odorem grauem, per obscurumque spirant. Florum, foliorumque decoctum in usu habent ad tollendas viscerum obstructiones, præsertimque ad Ictericos. GVILANDINVS. Si sapor acutus in hac planta sentiretur, cotula Serapionis, sine dubio esset.
ALPINVS Hæque plantæ existunt, quas Aegypti patrias esse obseruare potui.

ACHAOVAN PARTHENIVM INODORVM.

De Neiemelmſalib ſiue gramine Crucis. *Cap. XL.*

ALPINVS.

RAMEN quoddam naſcitur exile,radicibus ſerpens albis,geniculatis,dulcibus,cum aliquali acrimonia,cõ muni gramini proximis, digiti altitudine, geniculati, ramulis aſſurgens, folijs communi gramini ſimilibus ſed minoribus,ramuli habent quotuor ſpicas, Iſchami,uel grami-

nis

nis ſanguinarij ſimiles, perfectam crucem figurantes, quam æque omnes vno modo formãt: ex quo ipſum Aegyptij neiem el, uocãt quaſi dixerint, gramen crucis, in quibus fiunt ſemina minutiſſima ſeminibus communibus graminis ſimilia. Maximum vſum ſemina apud omnes habent ad eos ſcilicet, qui tum renum, tum veſicę calculis laborant, atque ad frangendos lapides in ueſica cõcretos. Quod genus morbi ibi eſt familiariſſimum, & quaſi endimium, ex cauſis alias narratis. Mulieres radicis decoctum tum ad pueros variolis, atque morbillis correptos maxime ſequuntur, tum ad ſeipſas, vbi cupiunt interceptas menſtruas purgationes rurſum euocare. Sunt aliqui, qui pro ſecreto auxilio habẽt decoctum, ex ſeminibus modice contuſis paratum, ad adiuuanda exhantemata in febribus peſtilentibus, quas peticulas noſtri appellant. Ad vſum quoque vulnerum & vlcerum, non paruum apud eos, tota herba, pręcipue radices, habent vſum. Aiunt radicem frigidam atque ſiccam eſſe, tenuiſſimarumque partium. Quamob rem non deſunt multi, qui ad mouendum ſudorem eius decocto familiariſſime vtuntur.

MEIEM EL MSALIB.

De Meliloto Aegyptio Alchimelech vocato.
Cap. XLI.

ALPINVS.

MELILOTVS, quo Aegyptij utuntur, ſemen minutum eſt rotundũ,ſubnigrum,declinans ad rubrum,odoris nõ omnino expers, ſapore ſtiptico cum aliquo amarore.Planta,quæ ipſum producit,eſt parua herba ſupra terram expanſa,modice repens,ferè nihil, aut paruum in altum ſe attolens, folljs trifolij ſiliquoſi, minoribus tamen,floribuſque paruis

uis multis,longis,racemi modo ordinatis,croceis, odoratis,à quibus promanāt filiquæ,paruę,obliquę,femē quale dictū eſt,continētes.Huius plantæ femina tantū apud illos in vſu exiſtunt.Quæ putāt ij quoad calorē & frigiditatē eſſe temperata,ſed ſiccare,reſoluere,ac ſtipticitate roborare,ex quo ad hepatis tumores ipſorum vſus apud illos eſt frequentiſſimus: quoniam ſine aliqua relaxatione digerit,& reſoluit.Ad omnes quoque dolores,quaſcumque corporis partes occupantes,fomentis ex ipſorum decocto vtuntur,maxime ad pleuritim,peripneumoniam,& ad hepatis, coli, & uentriculi dolorem. quibus dolore vexatis, ipſorum decoctum ad librā bis in die calidum bibunt. Mulieres quoque vteri ſtrangulationibus,flatibus,ac doloribus eo ſubueniunt, præſertimque ex eo etiā inſeſſionibus paratis. quæ etiam fœnugreci, liniq; ſeminibus,paratę,& camomeli floribus, efficatius ad illius,& aliarum partium duros tumores adminiſtrātur,atque ad euocandos menſes retentos. Ad roborandum ventriculum, & aperiendas obſtructiones venarum decocto ſumme proficue vtuntur. G V I L. Nunc ex te verum eſſe intelligo, apud Arabes meliloti vſum eſſe ſeminum,quēadmodum Græci non ſemina,ſed flores in vſum admittunt.An vero hæc planta verus ſit melilotus, aut potius ea,quam noſtri lotum vrbanum,atq; ſertulam campanam (quę eſt planta, magna fruticoſa) appellant, aliàs declarabimus, huic enim diſputationi hic non videtur eſſe locus.Ego tamen hoc tantum dico,me libentius Aegyptiorum opinioni declinaturum. Sed Ichonem nunc apponito.

ALCHI-

ALCHIMELECH, IDEST MELILOTVS.

De Kellù, psyllio, Melanthio, cappare, urtica, solano, somnifero, coriandro, ocymo, hyosciamo albo, conyza, nuce methela, Secamonè. Cap. XLII.

ALPINVS.

PROPRIIS Aegypti à nobis hactenus cognitis plantis, nonnullæ communes pluribus alijs locis, priusquã hunc sermonem claudamus, prætermittendæ quidem non sunt; maximeque ex his, Kellù ab Aegyptijs uocata planta, à quibusdam Antyllis, psyllium, Melanthium, capparis, urtica, solanum somniferum, coriandrum, ocymus goriophyllatus

O albus

albus hyoſciamus, conyza, Stramonium, Secamonè, ricinus. de his ipſis igitur aliquid commentemur. GVIL. Aliquid te de his ſcitu dignum dicturum puto. proinde ut lubet loquere. ALPIN. Kellù, noſtri quoque Kalli, plantæ tres vtique in Aegypto ſpecies aluntur, ex quibus omnibus combuſtis cineres fiunt, ad vitra, ſaponem, & alia multa. prima ſpecies eadem eſt planta cum ea, quam noſtri Kalli geniculatum, appellant. Altera eſt, quam nonnulli album Kalli vocant, Tertiaque Aegyptijs magis propria, folijs conſtat paucis aiugę folijs proximis, ſed ualdè longioribus, uno cauleque nō omnino recto, à quo tres, quatuorue cauliculi exoriuntur, qui recte ſurſum feruntur, quilibetque ipſorum in cacumine capum quinque aut plus folijs chamepythios proximis, at deorſum in arcum recuruatis, inclinantibus conflatum, à cuius medio floſculi roſarum ſimiles exurgunt multi. Hæ omnes plantæ ſalſæ, atque acri ſapore linguam feriunt. GVILAND. Sine dubio vtręquæ hæ plantæ à te poſtremo deſcriptæ ſub anthyllidis ſecundæ genere reponendæ ſunt. Dioſcorid. ſiquidem aiugam docens ſic ſcripſit: Herba in terra repens, incurua, folijs ſemperuiui minoris. multo tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis in capite vero de Antyllide ipſam aiugę folijs proximam eſſe ſtatuit. Sed ſequere reliqua enarrare. ALPIN. Ex his ſanè tribus Sole in primis exiccatis, & mox combuſtis cineres eæ parantur, quæ illinc Venetias conuehuntur ad uitra, atque alia conficienda. Aiunt multi illorum folia trium harum plantarum, ſed maximæ ſecundæ atque tertiæ Kalli, in puluerem redacta, per os ſumpta phlegma atque bilem exuſtam purgare. Idemque ex folijs expreſſum ſuccum facere.

KALLI. I.

KALLI. II.

KALLI. III.

Psyllium copiosissime ibi prouenit. Cuius seminum apud eos vsus est, præsertimque mucilaginis ab ipsis paratę cum aqua rosacea, in omnibus febribus biliosis, ardentibus, inflammationibusque pectoris, vti in pleuritide & peripneumonia. Sed extrahunt cum aqua hordei, & cum saecharo candido exhibent. In aqua rosacea extracta Psylij mucilagine ij utūtur in biliosis dyarrhæis, & disenterijs. ad externasq; omnes inflāmationes, emplastri ac fomenti

menti

menti modo tum ex viridis plantę foliis, tum ex seminibus psyllij tota planta vtuntur. Quam plantam vocant Chetùn. Nigella ibi etiam prouenit, quoad flores pulcherrimam, quando floribus maioribus, ac numerosioribus folijs præditis spectetur, eiusque semen in vsu est frequentissimo in pueris, ad necandos vermes, contusisque seminibus cum aceto emplastri modo ad plures cutis infectiones vtuntur. Mulieres etiam, quæ non purgantur, eo si suffiantur, maxime iuuantur. vocantque hanc plantam suneg. Cappares Alexandriæ maiores quàm alibi inueniantur, proueniunt, quos cappar quoque appellant. ex quibus cortices radicum in vsu habẽt frequentissimo ad uermes necandos, ad mouendos menses; atque ad quoscunque tumores duros; præsertimque lienis sanandos, pro quo indurato membro, exhibent decoctũ per os multis diebus, exterius ex corticis puluere, & aceto facto emplastro, cui aliqui modicum mellis miscent, quo præsidio vtuntur ad cutis maculas, & infectiones, eas linientes. Alexandriæ Vrtica prima, quam ij vocant angiar, prouenit copiosissime, & proinde eius semina multos vsus ibi quoque habent, maximumque ad venerem excitandam, præsertimque in frigidis corporibus, si cum vino dulci bibantur. Nonnulli ad idem ex seminibus ijs, radiceque buz idam, ac melle componunt electuarium, cuius semuntiam quotidie sumũt. Vsum non minorem semina habẽt ad pectoris, pulmonumque vitia, eius enim decocto cum melle parato in tussi, anhelitus difficultate, orthopnæa, & peripneumonia à crasso frigidoque humore concitatis, familiarissime vtũtur farina quoque cum melle eclegmatis modo ad eadem mala, cuius vsum cum aceto emplastri modo ad omnes difficiles cutis pustulas sequuntur, & ad omnes maculas cutis eiusque infectiones, tumores duros non minus, pręsertimque ad parotidas. Mulieres nihil habent, quo valentius vterum calefaciant; mundent, atque ab obstructionibus sanent, quam vrticã, ex quo ad mouendos menses seminum decocti, atque suffiti vsus est apud ipsas frequentissimus, maximeque addita myrrha. Cinere ex seminibus parato, ad omnia ulcera maligna & cãcerosa vtuntur. Solanum somniferum in Alexandriæ ruderibus copiosissime prouenit, sicq; crescit, vt magnus frutex appareat. Vtuntur incolæ radicum corticibus ad dragmam puluerizatis cum aqua lactucę, vel solatri, sumẽtes ad somnum cõciliandum. Huius plantæ cortex non secusquàm nux methel, siue stramonij semina, apud plures malos homines, vt

aliquid

aliquid mali faciant clam dum dormiunt, huius corticis in epulis ponunt. Folijs contusis emplastri modo ad calidas inflammationes vtuntur, atque illito ex ipsorum succo fronte, temporibus, ac alijs partibus corporis in quibus pulsus sentiuntur, vel ijsdem contusis emplastri modo appositis, ad somnum familiarissime vtūtur. non minusque ad exustiones. Nux etiam Methel ibi nascitur, sed non vsq, adeo copiosa, vti solanum prædictum. estque verum Dioscoridis stramonium. vsusque plane eosdem habere ij aiunt, quos de solano somnifero diximus. Adest quoque hyosciamus albus admodum à communi figura differens, nasciturque Cayri propè pyramides, folijs communis longè grandioribus, latioribus, crassioribus, & albidioribus. Quo vtuntur nō secus quam stramonio. Vbique vero in viridarijs coriandrum prouenit copiosissimum, quod omnes Cusbarà appellāt. Herbęque virentis vsus in cibo est apud omnes Aegyptios familiarissimus. etenim ferculum non parant sine folijs coriandri, quamquā ingrate oleat. GVIL. Quid audio? non ne ij ipsum mandentes maxime læduntur, & ab eius vsu in phrenesim labuntur? quod Dioscorides, Auicennas, tum multi alij tradidere. ALPIN. Ridiculum. quis vnquam vidit aliquē, coriandrorū causa (quæ in vsu apud quosque tum sanos, tum ægrotos familiarissimo existunt) læsum fuisse, aut ei aliquos sensus turbatos, nisi immoderate eis fuerit vsus? Quid miraris? quasi eiusdē cum Galeno non sis sententiæ, qui coriandrum palidum, resoluēs ac modice adstringens statuit. non ne demonstrat Dioscorides vel hanc eius facultatem fateri cum dixerit, chæredas coriandro cum comento sanari? Quod nunquam à frigidis frigidi tumores discutiantur, ac curentur; cum medicamenta aliàs à Dioscoride ad sanandos duros tumores chæradasque pręsertim memoriæ prodita, calida facultate fuerint. Neque uidetur planè hoc siluisse Auicena, cum dixerit, cheæradas coriandro sanari, uel ex proprietate, quam ad illum sanandum tumorem habet, uel ex partium substantiæ tenuitate, qua per meat profundę tumidam partem. Sed quis ignorat nihil à frigido resolui, etsi multa fiat permeatio partis tumefactæ, sed omnia resoluentia calida esse? GVILAND. Verā sententiam recte defendisti, quam quis modo negabit, sciens ex te Aegyptios uirentem coriandri herbam in cibo sequi citram aliquamnoxam? multo minus seminum siccatorum usus erit exinde timendus. Hincque errasse non parum Arabes liquido constabit

qui

qui coriandro frigidam facultatē narcoticam,ſtuporem inducentē atque ſenſus turbationem concitātem,ac exitium tribuerit. Idem que & de pſyllio fuiſſe apud illos à te compertum eſt, quando pſyllium pro ueneno à Dioſcoride,atque alijs receptum, noxie in febricitantibus frequenter non modicam ægrotis ſeminum mucaginem exhibentes. Herbā in aqua elixatam illi eſitant. Sed ea multo plus ſemina ad roborandum ſtomachum ualere ii affirmant, debiles etenim uentriculos,uſu ſeminū aſſiduo maxime roborant,eiuſque calorem ipſa fouent,augent,flatuſque reſoluunt,ac diſcutiunt proindeque in colico dolore, atque alijs à flatulento ſpiritu concitatis uſum ſeminum ſequuntur: ipſis ſcilicet,uel in puluerem reductis,uel ex ipſis parato decocto,utentes. Quo uteri quoque frigiditatibus, & humiditatibus occurrunt. præſertimque ad menſes immodice fluentes,& ad gonorrhęam firmandam,quod inſit illi quoquè facultas adſtringēdi,ex quo puto apud eos plantam quoq; emplaſtri modo,ad podagricos & alios articulorum dolores in maximo ibi eſſe uſu, quòd eas partes adſtrictione, ne humorem partes recipiant,roboret,atque etiam cōtētos reſoluat,diſcutiat, uel exprimat. Ocymus ibi in uiridariis copioſiſſimus creſcit ad altitudinem trium & plus cubitorum,foliis noſtratis longioribus,tenuioribus,colore rubro ſuffuſis,odoremque eximium ſpirantibus. Suauitate enim odoris noſtris omnibus pręferendus meritò uidetur, ob quem illi hanc plantam Rihau appellarunt,quod idem eſt,ac ſi dixeris,odorem,ita,ut hic ocymus prę odoris iucunditate eximia odor per excellentiam ab ijs uocetur. Qua planta odoris cauſa ij utuntur, medicos uero uſus apud eos ipſa paucos habet, qui ab aliis multis perdocti ſunt. Naſcitur etiam ſponte ibi quędam planta repēs, altius ſaliens,ſeque aliis arboribus conuoluēs,foliis duris longis,Seſeli Athiopici proximis, ſed maioribus. Flores fert albos ſtyracis ſimiles, à quibus producuntur ſiliquæ;longæ ac craſſę,quales in ulcododendro cernuntur, plenę lanugine alba, ac ſeminibus paruis. ex hac planta ſuccus, manat flauus, urens quem ſiccatum Aegyptij ualenter tenues humores purgare,aiunt. Hanc illi eſſe ſcammonij ſpeciem affirmant, quā ſechamonè appellant cuius tamen nullus uſus in medicina apud eos noui. G V I L. Fortaſſe hanc plantam eſſe Apocynum Dioſcoridis affirmare poterimus. Cum illiuſce notæ,notis à Dioſcoride traditis conuenire conſpiciatur, eaque fortaſſe putanda, quam aliquis è Syria ueniſſe, peri-

ploçam

plocam uocatam, prodiderunt. At verum apocynum nunc in Italia cognitum est.

S E C A M O N E.

Fænugreci germina mox è ſeminibus erumpentia. ex ipſiſque ſtatim proſilientia plebei comedunt, præſertimque mulieres, pinguefieri cupientes, per vrbem multas maſſas terrę, plenas ſeminum recenter productis germinibus vendendas ij ferunt. Plures aliæ ſunt plantæ ibi naſcentes, quæ cum pluribus alijs locis communes exiſtant, non eſt de ipſis à nobis amplius ſermo proferendus. Sed iam de medicina apud illos populos uſitata, ſermonem, deque plã tis illis in locis naſcentibus claudere debemus; cum nihil ſuperſit dicendum.

De plantis per iter obſeruatis. Cap. XLIII.

GVILANDINVS.

PLVRIMAS gratias tibi refero, quod tantum laborẽ hactenus mea cauſa ſuſtuleris. Nihilominus ne aliquid omittamus, quod vtile ad hanc hiſtoriam iudicem, cuperem, antequàm nos huic ſermoni planè finem imponamus, vt de plantis etiam per iter olim in Aegyptum à te nauigã do varijs in locis obſeruatis, aliquid diceres. ALPIN. Non arbitror te ignorare, noſtro olim audito itinere, parum temporis mihi per iter illud conceſſum fuiſſe, ad indagandas illorum locorum plantas: veruntamen, quas tunc uiderim, quamquàm neque tuis doctiſsimis auribus ſatis dignas eas exiſtimem, referre etiam nunc non recuſabo. Memini me rhabarbari plantam Cocyræ inſpexiſſe, in antiqui illiuſce propugnaculi quodam viridario. quam quidam ex Syria illuc naui aduectam habuerat: quique ipſam à viro Perſa Trypolim olim fuiſſe adductam etiam affirmabat. Quę planta plane folijs rumici uiſa eſt proxima, quæ tamen erant latiora, craſſiora, lanugineque quadam alba obſita. In illa eadem inſula inueni Cyperi radices lõgas ad modum odoratas, & Chamedrim arboream, duorum fere cubitorum altitudine propè Butrintum, viuentem, quæ folia duplo & triplo Italicis maiora habebat. Zacynthi oxalidem, qua eius inſulæ pharmacopæi ad medicinam utebantur, inſpexi, admodum à noſtris oxalidis omnibus diuerſam, quippè exilis herba ipſa eſt, folijs paruis, craſſis, oblongis, calthæ foliorum æmulis, guſtũ non minus quàm noſtra acido ſapore ferit. Ibi quoque creſcit acacia ſecunda Mattheoli, quam ego florentem

menſe

mēſe Februario inſpexi folijs, floribuſque minoris anagyridis pro ximis, quæ guſtata, ſapore adſtringenti feriunt, paucìſque tamen ac mollibus ſpinis obſita. Neque arbitror eſſe ueram acaciam, quā in Capadocia & Ponto naſci Dioſcorides prodiderat, quòd minime conuenire cum prima acacia, ſeu ſpina Aegyptia videatur. Aliud agnoui in illa inſula, quippè ſmilacem aſperam eſſe veram ſalſam parillam, qua medici vtuntur ad ſanandam luem gallicam. GVILAND. Copioſius quoque hanc plantam in quampluribus Italię locis naſci ſcio, quare iſtud, quod ibi didiciſti, nouum apud me non eſt. ALPIN. Verum dicis, etenim ipſam aliàs in multis aliis locis offenderam ac obſeruaueram, verum perpetuo, an eſſet ſalſaparilla, anceps, ac dubius fui. In hac vero inſula ea ſpectata, clarius cognoui veram eam vtique eſſe.
GVILAND. Quamombrem in Italiæ locis cum eandem ipſam ſpectaueris, eiuſdem non fuiſti ſententiæ, ſcilicet eam eſſe ſalſam parillam. ALPIN. Quoniam omnes ſmilaces aſperæ, quas hactenus uideram, exiles admodum breueſque, ac capillares radices habebant, ſed quam in Zacynto inſula uideram, longas, craſſas, aſportatis Hyſpania radicibus ſalſæ parillæ omnino ſimiles. Quo pacto uero has agnouerim, tibi iam explicabo. Ego enim, ut ocium diuturnę moræ effugerem, forte fortuna collem illiuſce inſulæ perreptans, in valle quadam ad ſæpem oculos conieci, lenthiſcis ac multis aſperis ſmilacibus contextam, cuius ab radicibus omnibus terram impetuoſa torrentis aqua ſic abduxerat, ut illarum plantarum ſepem texentium omnes radices, non ſecuſquam venæ arteriæ, & nerui humani corporis à carne ſeparati, nudæ conſpicerentur, Smilaceſque aſperæ longos ſanè ſerpentes imitatæ, alijſque radicibus conuolutæ, mira longitudine, ac craſſitie mihi ſe obtulerunt. ita ut quaſdam illarum duorum, & amplius cubitorum longitudine, & craſſitiæ communium ſalſæ parillæ radicum inſpexerim, ex qno continuo eas ſalſę parillę radices eſſe iudicaui. Et dum hæc ſimul cum alijs, qui una ibi mecum aderant, conſidero, augurium contingit opportuniſſimum.
Nam ex tranſeunte Gręco homine eius loci accola; & agricola, peto, quomodo ibi illa planta appellaretur, qui reſpondit, ſmilachiam nuncupari, ipſamque in vſum apud ipſos eſſe pro curanda Gallica lue: ex quibus uerbis exploratius eam conſiderans, uideo radices eius longiſſimas & craſſas, eadem ſubſtan-

tia prǽditas, nullumque pręseferre saporem, uti radices salsę parillæ: ex quibus colligo statim, smilacem illam asperam ueram esse salsam parillam. pharmacopola eius loci multum lucri se fecisse his radicibus nobis affirmauit, quod sæpe harum radicum ibi collectarum multos fasces collegerit, & in alia loca miserit, quas pro veris salsæ parillæ radicibus sæpissime vendiderat. Quam mercaturam clam agebat, ne eam plantam alij discerent. Addo Cayri me in salsę parillę fascibus ex Hyspania asportatis uidisse, frustra radicum nodosarum, vel geniculatarũ asperę smilacis, à quibus procedunt radices, quibus medendo nos vtimur, cum folijs eiusdem plantæ, tum ramulis spinosis, sic manifeste, ut nemo, qui viderit, eos fasces salsęparellę, esse ex smilace aspera selectos, negare potuisset hanc plantam eandem esse cum salsaparilla.

GVILAND. Placuit multum mihi, te veritatem de smilace aspera probè agnouisse, cuius quidem sententiæ non solum me sed quamplures alios fuisse tibi persuadeas volo, in primisque Gabrielem Faloppium, herbarum materiæ doctissimum, qui in libello de morbo Gallico, in capite de salsaparilla hęc prodidit. Alias credebam esse radicem ebuli, & perstiti in ea sententia plurimis diebus, donec Hispanus ad Ducem Florentiam integram asportauit plantam, & hinc patuit error meus, & uidi esse radicem smilacis asperę. de qua Dioscorides libro quarto, & scriptores antiqui mentionem fecere. Quod magis confirmaui experientia, nam cum in monte Sancti Iuliani Pisis vidissem smilacem asperam, curaui effodiendam, & semper vsus sum loco salsæ parillæ, & per bienniũ illud, quo ibi fui, semper cum fœlici successu plurimos à lue Gallica liberaui. Quam etiam sententiam confirmat Amatus Lusitanus medicus, quamuis Hebreus, non spernendus in libro quinto, suarũ centuriarum. Quare te hac de re euehi non oportet, quando alij ante te multi eam nouerint. Sed quomodo asserere possumus eius insulæ smilacem, probè salsam parillam delineatam demonstrare, minimeque illam, quam Italiæ loca ferunt atque alunt. Quod tamen fieri putoterrę, qua ipsa serpit, diuersitate, etenim in duro solo sicco, & squalido effossam smilacem videbimus radices minores, gracilioresque salsaparilla habere, & in mollissimo solo, quod in eo facile queant serpere, longiores, crassioresque, salsæ parillæ planè proximas. Ea siquidem smilacis planta, quam in ea insula olim cum in illis locis diuersarer, inspexi, solo mollissimo, pingui

ac

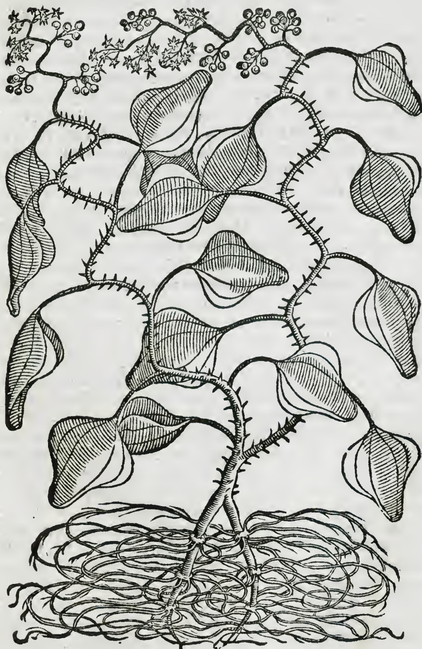
ac humido nutriebatur, ex quo mirum non est, si longis, crassisque radicibus fuit inuēta; in sicco vero duro, nequeuntibus, terræ duritie obsistente, radicibus libere serpere ac meare, smilax aspera radicibus breuioribus, tenuioribusque apparebit. Quales à me obseruatæ fuere in Zacynthi insulæ, Corcyræ, Cretæque locis saxosis & durioribus. Addo multos decipi in agnoscenda salsa parilla ex smilace aspera, non omnes smilacis, salsæque radices animaduertentes, ac obseruantes. Etenim in aspera smilace duæ radicū differentiæ spectantur. Ipsa siquidem in primis ex stipite radices procedentes habet albas, rotundas, nodosas, digiti crassitie, cannulis paruis persimiles, quę sanè radices non admodum longæ existunt. ex quarum geniculis vel nodis aliæ proficiscuntur atque exiliunt à primis planè diuersę, in duroque solo paruę, breues, tenuesque, non secus quàm capillamenta quępiam cernuntur. atque in molli longę, crassæ; quales in salsa parilla, inueniuntur. Ex quo apparet radicum smilacis differentia, quæ itidem in salsę parillę planta ex Hispania aduecta facile obseruatur ac reperitur, adeo vt, quęque harum plantarum habeat primas radices à stipite statim procedentes albas, nodis ęqualibus interuallis distinctas, cannis proximas, non tamen intus peruias, sed plenas, digiti minoris crassitie, refertas, & secundas ab harum nodis vti capillamenta exilientes ac exeuntes, longas, primis graciliores, ęquales, nodis carentes, siue non geniculatas. Qui itaque negant smilacem asperam veram esse salsam parillam, dicunt radices vtriusque plantę esse inter se differentes, forma quippè ac etiam magnitudine, forma quidem, quoniam smilacis tantum primas radices nodosas albas, breues, crassas spectantes, secundis à primarum nodis nascentibus longis, gracilibus, non nodosis, ęqualibus comparantes, manifestissimam inter has differentiam faciunt. quam confirmant etiam ex eo, quod primę crassæ, & breues, hęque graciles, longę existant. Errant quidem isti non rectè radices inuicem, vt pareffet comparantes, quoniam si radices salsæparillę graciles longas, quę sunt secundę radices, non primis smilacis asperæ crassis, nodosis, candidis, breuibus, ac secundis à nodis primarum nascentibus comparassent, sine dubio nullam differentiam inuenissent, hac excepta, quod smilacis radices secundę, salsę parillæ radicibus breuiores graciliores loci causa obseruantur. Quam differentiam soli terręue mollitiei, & duritiei ratione, vel eiusdem diuersitate, ac fortasse

etiam

etiam cęlocalidiori fieri nobis persuasum est. In duro enim solo atque in frigidiori cœlo radices non ita crescunt, & crassescunt. ALPIN. Veritatem attigisti, atque istæc omnia ad radicum smilacis attinentia à te prodita, ego oculatim in Zacynthi Insula sedulo obseruaui, atque cognoui. Quę veritas ex plantę e uiuo delineata ichone planè clara elucescet. in quo vtræque tum primę radices nodosę, crassæ, breues, tum secundę alię ab harum nodis nascentes, longe graciles, ęquales sine geniculis manifestissime spectari possunt. GVILAND. Ex visa smilacis huius Ichone, atque ex ijs, quę tu de ipsa hactus dixisti, facile eam smilacem, quam tu in Zacynthi Insula nasci prodidisti, esse à smilace aspera Italię in locis inuenta multum differentem, cognoscitur, tum ex folijs breuioribus, tum ex diuersa foliorum figura, tum multo magis ex radicibus illis nodosis, quæ in alijs smilacibus asperis non inueniuntur.

SMILAX ASPERA.

Perge

Perge modo reliquarum à te conſpectarum plantarum narrationem ac hyſtoriam abſoluere, cum nobis de hac planta nihil dubij relictum ſit, quin credamus ipſam veram eſſe ſalſampe-rillam. ALPIN. In Creta inſula inter alias plantas ibi Thymũ, thymbram, epythimum, marum, ladanum, aſpalathum, ſtyracem offendi. Thymum vtrumque vidi, quippe magnum ac paruum, magnum eſt planta ſarmentoſa folijs ſatureię proximis, ſed aliqua tenus aſperioribus, latioribus, & viridioribus, ſapore valde acri ac odorato: quam plantam falſo multi tragoriganum eſſe Dioſcoridis ſtatuunt. thymus ſecundus minoribus folijs, tenuioribus, albioribuſque totæ Italię eſt notiſſimus. Tymbra eſt planta in Creta Inſula naſcens copioſiſſima, ſimilis thymo maiori, ramulis duris lignoſis, folijs thymi latioribus, mollioribus, herbacei coloris, non ordinatim, ut aliqui prodiderunt, naſcentibus: neque inter hęc alia foliola naſcuntur. ex qua planta communiter pro ſecunda thymbra delineata, non veram eſſe conijcitur, quam ibi uidi cum epythimo, admo dum differentem. Epythimum vero in loco eius Inſulę Fraſchya vocato, cuſcutę modo, thymo, thymbrę, atque alijs plantis conuolutum inueni. ex quo falſum eſſe duas eſſe epithymi ſpecies, dignoui, quippè vnam thimi florem, atque ſecundam capillarem hanc herbam cuſcutę ęmulam: Epithymum nanque nigram bilem purgare omnes affirmant, thymi vero flores id præſtare nemo dicet. Aliqui ex Cretenſibus aiunt epithymum, atque epithymbram purgare ſanguinem calore exuſtum, multoſque inter ſe differentes morbos ex illius capillaris herbę ſupra varias plantas inuentę vſu ſanari. etenim, quę origano conuoluta collecta eſt, morbis omnibus purgatione conducere affirmant, quibus origanum per ſe ſolum ſubuenire compertum eſt. ſicque in alijs plantis repertam & ab ipſis exceptam uel collectam, vim habere purgandi humores, è quibus concitatis morbis hę plantę ſuccurrere, atque auxiliari facultate ſolent. Marum apud aliquos Cretēſes vidi, noſtro amaraco planè ſimile. etſi tamen gracilioribus, minoribus, aſperioribuſque folijs amaraco conſtet, multoque noſtro amaraco ſit odoratior, & pręſtantior, quam plantam, ſylueſtre amaracum, & non marum nuncupandam iudico. Plantam uero, ex qua ladanum Cretenſes colligunt plane differentē ab ea, quam hactenus fere omnes prodidere, inſpexi, Hęc ſiquidē Cyſto fœminę perſimilis eſt, folijs tamen cyſti

lon-

longioribns prædita,saluiæque proximis. Florefque fert fyluestribus rosis omnino similes, qui roseo etiam colore, quippe communium rosarum suffusi spectantur. Quæ planta à cysto fœmina florum tantum magnitudine differre uidetur. Deceptusque fuit Mattheolus Dioscoride dicente, lodanum esse cysti genus longioribus folijs nigrioribusque refertum. quæ notæ in cysto, ex quo Cretenses lodanum colligunt, utique omnes obseruantur. quando hæc planta omnino cysto fœminæ sit similis, cum ijsdem folijs floribusq; spectetur, etsi maioribus. Aspalathum, etiam ut aliàs quoque dictum est, copiosissimum propè Fraschyæ portum in quodã colle uirentem atque florentem sæpe inspexi, odorisque eximia sua uitas ex huiusce plantæ floribus ad me delata, fuit in causa, ut ipsum agnouerim. Quæ planta est frutex densis ramis, spinis albis duris horridis cortice caudicis albo, ad trium cubitorum & plus altitudinem in altum assurgens. floribus multis paruis, croceis spartij similibus, sed summe odoratis. Huius arbusti radices duræ, longæ crassæ, colore flauo, atque cortice summe odorato tunc tempo ris à me fuere obseruatæ. Multasque meus pharmacopæus decerpsit, Cayrumque ad vsum medicinę meo iussu detulit. Plures styracis arbores ibi quoque inspexi prope illius loci riuum virẽtes, quarum multas mecum in Aegypto detuli. Quo in loco cœli causa non vixerunt. Sed quid te amplius de eius Insulæ plantis, tibi plusquàm mihi notissimis? Quę enim Grecię pars nunc est, quam tu plantarum desiderio sępius non peragraueris? Et hęc de plantis Aegypti à nobis dicta sufficiant. Quibus absolutis ad alia transeundum est, & fortasse ad studium de ambiguis nonnullis simplicibus medicamentis agnoscendis, sæpe à me desideratum. Diu enim summopere desideraui inter nos absolutissimam de omnibus priscorum medicorum vsitatis medicamentis simplicibus, quæ hacte nus apud plerosque nostrorum medicorum dubia habentur, haberi disputationem. GVILAND. Iam historiam de Aegyptiorum tum usitata medicina, tum plantis illis in locis nascentibus finem habuisse video. qua de re, ac de isto mea causa suscepto labo re, tibi ego plurimum dum viuam debebo. maximęque nunc tibi à me agendæ sunt gratiæ, perpetuoque habendæ. Disputatio vero à te de simplicium medicamentorum, dubij aliquid penè nostros medicos habentium, ratione proposita, dignissima sanè videtur, quę à nobis perpendatur. Hoc tamen in pręsentia faciendum

non puto: Sole enim iam ad Antipodes descendente, parum huius diei nobis superest. Quamobrem sermo hic in aliud tempus nobis accommodatius, remittendus est. Interim nos metipsos paululum à labore laxabimus, quietis ac ocij aliquantulum animis concedentes. Quamprimum tamen tempus opportunum ad eum sermonem tibi videbitur, ad me redibis, ut hac de re aliquid dignum commentemur. ALPINVS. Ita faciam, sed antequam nox ingruat, me domum redire consultius est. Vale atque me, vt soles, amato. GVILAND. Vbi mecum manere non est animus, vt lubet, hinc discede. Interim mei semper esto memor, tibique me esse addictissimum, atque tui obseruantissimum, scias velim. i fœlix.

FINIS LIBRI DE PLANTIS.

PROSPERI ALPINI DE BALSAMO, DIALOGVS.

IN QVO VERISSIMA BALSAMI plantæ, opobalſami, carpobalſami, & xilobalſami cognitio, pleriſque antiquorum atque iuniorum medicorum occulta, nunc eluceſcit.

AD ILLVSTRISSIMOS ET SAPIENTISSIMOS Patauinæ Academiæ Curatores.

VENETIIS, M. D. XCII.

Apud Franciſcum de Franciſcis Senenſem.

ILLVSTRISSIMIS
AC SAPIENTISSIMIS
SENATORIBVS

FRANCISCO PRIOLO DIVI MARCI
PROCVRATORI,
Zachariæ Contareno,

AC LEONARDO DONATO EQVITI
& Diui Marci Procuratori.

Patauinæ Academiæ Curatoribus.

PROSPER ALPINVS. S. D.

TANTAE laudis Senatores Illustrissimi, balsami plantam apud antiquos iunioresq; medicos fuisse legimus, vt eius oleum, seu succus, (quem opobalsamum Græci appellant) in toto terrarum orbe, vt diuinum quoddam auxilium habitus atque celebratus fuerit. Vulgus etiam rem aliquam vehementer ad sanitatem accommodatam, balsamum vocare solet. Et quidem nihil in vniuersa simplicium medicamentorum sylua præstantius, & dignius inueniri proditum est: neque id hercle immeritò. Qui-

bus

bus enim in arte medendi versatis ad vlcera, vulneraq; sananda illius virtus est ignota? quantum lethalibus venenis, scorpionumq; ictibus, & viperarum morsibus obsistat? Quibus etiam huius succi nobilitas, in peste, pestiferisq; febribus arcendis mira efficacia est occulta? quandoquidem regum corpora eo olim imputria seruari multorum testimonio constet. non ne putridæ febres sæpe sunt hoc adempta præsidio? Quid? non ne ex balsamo hominis corpus à cute ad viscera vsq; iuuari experientia docuit? Mulieres eo sibi illitam faciem pulcherrimam efficiunt, obortasq; in cute rugas abigunt. Atque hinc iuuentutem diu seruari vulgatissimum est. Et vt paucis rem colligam, ac perstringam, caput, stomachum, hepar, lienem, mesentereum, pulmones, renes, vesicam, vterum, spinam, neruos, musculos, articulosq; omnes plurimum iuuat: Etenim obortam oculorum caliginem abstergit, visumq; vitiatum, vel deperditum restituit; aures dolentes, & in ipsis tinnitum sanat. Præterea conuulsis, epylepticis, vertiginosis, resolutis, atque trementibus mirum in modum prodest: tum respirandi difficultati, tussi, orthopnœæ, pulmonum frigiditatibus, fluxionibus, & doloribus subuenit. Stomachi calorem valde fouet, auget, atque roborat, & iccirco eius cruditatibus, ac flatibus à diminuto calore excitatis, præsentaneum est auxilium. Meseraicarum vero à iecore, ac liene venarum obstructiones aufert, regiumq; morbum curat. Interceptam sæpe vrinam prouocat, calculosq; valenter frangit, & ipsos à renibus abstergit, atque per vrinam expellit. Vterum magis, quàm cætera membra respicit, atque omnibus eius à frigiditate obortis malis præstantissime succurrit; Menses cit, partus, secundasq; educit, præfocationibus, & flatibus tutò medetur. Et quod non minus a multis desiderari, atque expeti solet, fœminam iisdem ex causis effectam sterilem, fœcundam reddit. Cumq; tam eximiæ balsami dotes existant, ab antiquis etiam præclarissimis medicis olim memoriæ traditæ, mirum non est tantope-

re Romanis Imperatoribus Vespasianis caram eam arborem extitisse, eiusq; causa ab ipsis cum Iudæis aliquando dimicatum fuisse. Maximum usum in medicina habuisse succum, fructus, ac ligna apud omnes liquido constat. Perficit enim multorum antidotorum compositiones, præsertimq; Theriacam, atque Mithridatium, quæ a nostris, eo sublato, non sine artis dedecore parantur. Cum hæc aliquando hic inueniri posse ignorent, audacissimeq; oblatum sæpe ipsis huius arboris uerum succum, fructus & ligna, vera esse negent. Non possum igitur non multum præsentem balsami calamitatem cum huiusce temporis medicis dolere; cùm & si in multa Italiæ loca ex Aegypto, ac Syria huiusce plantæ succus, fructus, lignaq; nunc verè comportentur, hæc tamen agnoscere nostri medici renuant. quinimo plerique affirment hoc tempore veram balsami plantam nusquam gentium inueniri, minimeq; eius succum, fructus, & virgas (quæ opobalsamum, carpobalsamum, & xilobalsamum Græci appellant) ad nos veras comportari. Atque horum alij asserunt fieri quidem non posse, ut ueri opobalsami satis, cuius quantitas non pauca sæpe in his locis circumfertur, inueniatur, cum Aegyptus, ac Syria balsami plantis omnium consensu nunc careant. quando etiam priscis sæculis ex tota Aegypto multis ijsdem plantis referta, modicum quippiam illiusce liquoris haberetur. Alij ex Fœlici Arabia huc illum delatum scientes, syncerum esse opobalsamum negant, asserentes solum Aegyptum, ac Syriam illum olim habuisse, neque alibi inuentum plantarum scriptores prodidisse. Hisq; rationibus persuasum est eis, syncerum opobalsamum his temporibus non reperiri, quod si aliquando sibi à quibusdam ex Aegypto, uel Syria uenientibus offeratur, eos irridentes, negant uerum esse, atque à se reijciunt, & in parandis Theriaca, Mithridatio, & alijs nobilissimis compositis, eo haudquaquam uti uolunt. Quod ego cum mea quidem sententia pessime, ac non sine artis magno dedecore ab ijs factum iudicauerim, cumque ad nos legiti-

mum

mum succum arboris, quæ à priscis herbarijs balsamus appellata est, ligna atque fructus ex pluribus locis asportari certò sciam, non potui non summopere istorum ignorantiam, ac errorem summum admirari, & huius eos erroris adductis rationibus redarguere, cum præsertim medicos omnes Aegyptios, Arabes, & Syrios eundem succum, fructusq; eosdem, atque eadem ligna vno omnium consensu, citra vllam contradictionem, vel hæsitationem in componenda Theriaca, Mithridatio, alijsque nobilibus antidotis, commendare, atque arripere cognouerim; qui aliũ nunquam fuisse opobalsamum, neque alios fructus, aut alia ligna ad medicinæ vsum recepta, atque apud illos vsitata affirmant. An verò quis Aegyptijs, Syris, & Arabibus in eorundem medicamentorum cognitione, vsu, & experientia præferendos contendet Italos nostros? qui neque locum, in quo arbusculum vixerit, neque alibi illum viuere inspexerint? an potius illis credendum erit, qui in eodem loco cum istac planta multos annos vixere, & illam sæpesæpius tum viderunt, tum sedulo obseruarunt? Qnando etiam primi Balessam plantam eam nominarint. Quo nomine alij omnes & Græci & Latini libentissime vsi sunt. Cum igitur illi Italis, cæterisq; omnibus nationibus in huiusce plantæ, succi, fructuum, & virgarum cognitione iure præferantur, atque hæc vera ab ipsis credantur; & pro legitimis, ac veris ad omnia componenda medicamenta vtantur, succumq; ex Aegypto, vel Syria huc aduectum, nobisq; interdum oblatum, uerum opobalsamum esse affirment: Cur & nos ijsdem uti, atque in medicinæ usum eadem recipere recusemus, potius quam aliud pro ipsis ad componenda medicamenta substituere? Hincque multi mirari non debent, si Theriaca, Mithridatiumq; huiusce temporis antiquam amplius illam præstantiam, ac nobilitatem non retineant, neque eximiæ illæ uires à seniore Andromacho decantatæ conseruentur.

Hac fidens ęstu per rura vagabere Cæsar
In Lybico quamuis progrediare solo.

Quis enim medicorum erit, qui à viperis, Aegyptijsq; cum aspidibus, tum scorpionibus, vel ab alijs huiusmodi serpentibus demorsos sola Theriaca, vel Mithridatio curare hac ætate confidat? vel horum spe aconitum, vèl napellum, uel toxicum innoxiè assumere audeat? Vnde est, quod Theriaca vel à nostris omni cura, ac diligentia confecta magnis illis careat omnino dotibus? Nisi quia antidotus hæc multa desiderat ingredientia, quibus antiquis illis temporibus parabatur. Inter quæ principem sanè locum obtinent opobalsamum, carpobalsamum, atque xilobalsamum, quorum loco nostri pharmacopolæ alia medicamenta substituunt. Quamobrem multi Aegyptiacam Theriacam longe præstantiorem prædicant, quod vera, ac recentia nuper dicta medicamenta in eius compositione recipiantur. Id igitur ego, cum in Aegypto aliquot annos medicinæ causa moratus, animaduertissem vereq; cognouissem, vera illa medicamenta ad nos ex ijs locis non raro asportari, quæ à nostris non sine componendorum medicamentorũ ingenti iactura ab vsu medicinæ reijciũtur, falsaq; uel adulterata esse dicuntur, Decreui ueritatis cognoscendæ studio, de balsami planta, succo, fructibus, & uirgis, quæ sunt ad medicinæ usum à ueteribus medicis litteris tradita, atq; nunc apud nostros ferè obsoleta, librum olim in Aegypto conscriptum, quo omnium istorum cognitio comprehenditur, vobis Illustrissimis, ac Sapientissimis uiris legendum ac spectandum dicare; Ex quo, balsami ueritate perspecta ac cognita, operam detis, ut hæc præclara medicamenta; uestra omnium opera, ac auctoritate ab omnibus medicinæ amatoribus dignoscantur, atque in pristinum medicinæ usum reuocentur: Anno salutis humanæ. M. D. XCII.

PROSPER ALPINVS LECTORI.

MVLTOS ab hinc annos in Aegypto medicinæ causa moratus, nonnullos libros de illiusce gentis tum vsitata medicina, tum plantis conscripseram; præsertimq́ de balsamo dialogum, ex quo arboris, succi, fructuum, virgarumq́ veritas hactenus plerisq́ medicis, & pharmacopolis obscura, cognosceretur, claraq́ elucesceret. Quos omnes sanè libros simul in lucem prodere cogitabam. At hortatu quorundam amicorum, qui me aliorum librorum editionem non ita breui tempore publicaturum putarent, sententiam mutaui, maximeq́ nonnullis doctissimis pharmacopolis obnixe suadentibus, qui Theriacam, Mithridatiumq́ nunc paraturi, ab Excellentissimo huius inclytæ vrbis medicorum Collegio veri opobalsami, carpobalsami, & xilobalsami veritatem, & historiam agnosci exoptant, ut his ad prædicta paranda medicamenta, atq; ad alia libere uti possent. Non immeritò Theriacam Mithridatiumq́ his ablatis ab antiqua sua excellentia, non parum deficere dubitantes. Ne itaque istorum desiderio me obsequi nolle uidear, libellum hunc prius emittere non sum veritus. Hancq́ huius celeris editionis causam Candide lector ueram esse putato. Interim libros alios de medicina Aegyptiorum uocatos (si modo hunc meum libellum medicinæ studiosis aliquo pacto arrisisse intellexero) propediem in lucem uenturos expectabis. Tuq́ etiam quo animo ego balsami disputationem hanc, ueritatis tantum agnoscendæ studio, atque iuuandi desiderio sum prosecutus, eodem legendam accipies. Vale.

PRO-

PROSPERI ALPINI DE BALSAMO DIALOGVS.

DE BALSAMI PLANTA, SVCCO, fructibus, & virgis esse loquendum. Cap. I.

ABDELLA Medicus Aegyptius, ABDACHIM, Hebreus, & ALPINVS Italus.

QVEM ego nunc hominem conspicio per hoc viridarium el Mattharia gressus mouentem? is certe meis oculis Abdachim Medicus videtur, vir honestissimis moribus (quamuis Hebreus) præditus, mihique multum familiaris: eum igitur conueniam, & salutabo. Salue Abdachim, Quàm diluculò hoc viridarium es ingressus; Quid tibi vero negotij est, vt tam summo mane huc te recipias. ABDACH. Te nunc huc conuenisse, valde lætor, quando iam diu te exoptauerim videre, ac tecum colloqui, Tibi optata hęc sit dies, Ego vt viridarij huius amœnitate, suauissimoque florum cassiarum odore, auraque matutina frigidiusculà me aliquantulum recrearem, huc accesseram. ABDEL. Cur vero viridarij istius plantas vndique obseruas, neque te humi stratum sub ficus huius Aegyptiæ latissimis ramis conspicio, ut quietius ita tum animum, tum etiam corpus recreares. ABDACH.

Oculos hinc inde dimouebam, si aliquam balsami plantam viuentem potuissem inspicete, cuius odore eximio olfactu animales spiritus delectassem, quas custodum negligentia exaruisse comperi, quod satis ægre patior, plurimumque me tędet hoc viridarium illis nunc carere plantis, multumque ornamenti hac de causa hic deesse videtur. ABDEL. Ne te ob id excrucies, quandoquidem sæpe aliàs aliunde asportatæ, atque hic insertæ plantæ perierint, quæ nunc fortasse, alijs adhuc iussu præfecti aduectis, citò renouabuntur, vt sæpe aliàs factum est. Sed quem video ad nos venientem? An Alpinus Veneti Consulis Medicus? ABDACH. Ipse est, cui nos obuiam ire honestum est, quod humanus hic sanè vir est, atque affabilis. ABDEL. Quid istud est Alpine, quod nos te hic nunc offendimus? tuus aduentus pluribus de causis est nobis iucundissimus. ALPIN. Viridarium hoc spectandi gratia huc me contuli, vobisque pro vestra erga me humanitate, plurimum debeo, neque parum gaudeo, quod ambos vos hic offenderim, iam diu enim uos videre desiderabam, nec immeritò, cum vos pluribus nominibus tantopere obseruem, Neque est quod vestram ego nunc in arte medica doctrinam coram extollam, neque quantum à vobis in ea profecerim, vel didicerim: ABDEL. Bonus es cum hæc existimas, vtcumque res se habeat, à te amari nos summopere expetimus. ALPIN. Gratias habeo, sed timeo ne importuno meo aduentu iam cæptos vestros sermones interturbem: eorum tamen, & vestræ iucundissimæ consuetudinis si fieri particeps mihi liceret, mirum in modum meus hic aduentus mihi uoluptati foret. ABDEL. Gratissimum nobis erit, nunc tecum vir doctissime colloqui, à quo pro tua doctrina plurimum nostros sermones claritatis recepturos sperabimus. ALPIN. Vobis gratiam habeo. Quid istud autem est, de quo sermonem instituteratis. ABDACH. De balsami planta, quam in hoc viridario aruisse comperi, inter nos commentabamur, Cuius iacturam mihi ægre ferenti Abdella noster in plantarum materia exercitatissimus, animũ restituit, multas è Mecha olim etiam pluries delatas huc, insitasque fuisse, & planè reuixisse narrans, atque etiam hoc modo sæpe balsami plantas renouatas fuisse, ut sperandum sit, nunc etiam præfecti Aegypti iussu, vbi ad illius aures harum iactura aliquando peruenerit, denuo instaurari posse. ALPIN. Quid audio? illas plantas huc aliunde fuisse asportatas, eo-

que modo perpetuò instauratas? quasi Aegyptus illis proprium solum non fuerit. non in sermonem inanem spero me nunc incidisse, de balsamo inceptum: de quo non pauca uobiscum loqui iam diu desideraui, quæ si vobis nunc grata fore putarem, libenter proponerem. ABDEL. Gratam nobis rem facies si hac de re disputationem aliquam promoueris: ex qua plurimum emolumẽti pro tua doctrina, atque humanitate nos esse consecuturos speramus, proinde quicquid est, quod à nobis scire velis, nunc in medium profer. ALPIN. Multum vobis pro hac re debeo, veterumque Aegyptiorum sapientiam & humanitatem agnosco. Verum ne longius verbis rem producam, de balsami planta, succo, fructibus, lignis nunc uobiscum disputare desidero, quando ego hactenus scriptorum uarietate anceps, ac dubius fuerim. ABDACH. Neminem Aegyptiorum, uel Arabum esse nunc arbitror nostro Abdella in re plantaria magis uersatum: pluribus ijsdem plantis ab eo cum hic, tum alibi inspectis, ac omni studio obseruatis, sed ut de hac re clarius disseramus, in capita redigere te oportet, de quibus sit sigillatim disserendum. Quare istæc omnia nunc in medium profer. ALPIN. Dicendum à uobis primo censeo, an balsami planta hoc tempore alicubi uiuat, quando in hoc uiridario, in quò hactenus à priscis illis temporibus usque adhuc uixit, planè exaruerit; atque non minus, an ab ea collectus succus, fructus, lignaque ad nos perferantur, uel potius una cum arbore cuncta perierint. Hæc in primis à uobis enarrari mihi cupio, quibus cognitis sigillatim de singulis agemus.

An balsami planta, eiusq; succus, fructus ac virgæ nunc reperiantur, & in quibus locis proueniant.
Cap. II.

ABDELLA.

QVAMPLVRES balsami arbores in multis Arabiæ locis nunc uiuere, quarum succus, fructus, ac uirgæ huc ad nos à multis asportantur, certissimum est. Neque id Aegyptios, Syros, Turcas, & aliarum nationum homines multos, Arabiæ loca peragrantes latet, quinimmo om-

nes annis singulis Mecham, & Medinam primarias Arabiæ fœlicis vrbes, peregrinationis gratia adeuntes, quantus in illis locis sit ex arbore balsami prouentus, planè fateri possunt. Nam Mecham hinc euntibus, & ad uillam quandam Bedrunia ab his vocatam, quæ distat ab urbe Cayri spacio dierum quindecim, accedentibus, mons pergrãdis, arenosus propè eam villam positus continuò conspicitur, balsami innumeris arbusculis refertus, quas ibi Mahemetis miraculo ortas nostrorum multis suasum est; Sed vtcumque ibi natę fuerint, nobis id sufficiet, omnes ea loca quotannis peragrantes, innumeras ibi viuere comperisse; idque à quamplurimis huiusce urbis Incolis, qui olim, & proximo etiam elapso anno ea loca peragrarunt, audire, atque uerum esse scire poteris. Multis quoque rationibus hæc ueritas tibi à me persuaderi posset, sed si huius uiridarij balsamis olim multis refertissimi terram aliquãdo olfeceris, balsami etiam nunc suauissimum odorem redolere senties, bisque, vel ter tantum, Sol suum peragrauit orbem, postquam hæ plantæ custodum negligentia periere. At quid taces Abdachim, quem millies hic te illas inspexisse certo scio? vel cur me Italo Medico incredulo veritatem hanc suadentem minimè adiuuas? ABDACH. Quid? An hunc nostrum sodalem medicum, multos annos hic moratum, plantarumque omnium studiosum, hanc ueritatem ignorasse dubitas? Ego certè balsami plantas innumeras diuersis temporibus ex Arabia aduectas, hicque insitas vixisse, certo scio, quas multi etiam alij Cayri incolæ inspexerunt. ALPINVS. Nephas esse, ac inurbanum putarim, tantorum medicorum testimonio non moueri, qui præter herbarum peritiam, in qua illustres apud plerosque Aegyptios habiti sunt, vna cum balsamo in eadem terra nati, uixerunt. Sed, ut ingenuè fatear, quamquam ego cum viris in medicina clarissimis planè sentiam, huiusque rei ueritatem omnino cognoscam, tamen hæc ueritas non adeò usquequaque mihi satisfacit, ut possim alijs permultis Italiæ, aliorumque Europæ locorum medicis, atque pharmacopolis incredulis hoc, ut cuperem, persuadere, qui absolutè affirmant, balsami plantam nullibi hoc tempore reperiri, eamque planè perijsse, ex quo succum, fructus, & uirgas hinc in Italiam asportatas falsas etiam esse statuunt. Atque priscis sæculis, cum balsamum tantum in Aegypto & Iudæa uixisse Dioscorides ac alij prodiderint, quibus in locis

nunc eam plantam cum amplius uiuere nemo referat, planè omnibus in locis perijsse colligunt. Quam sententiam ipsi peruicacissimè defendunt, neque omnino carere uidentur argumentis, quibus proprium errorem tueantur. ABDEL. Quomodo quæso istud esse potest? tantos ne medicos, doctissimosq; herbarum professores ita obcæcatos esse, qui non viderint, neque cognouerint, balsami plantas neutiquam in suo natiuo solo perijsse? Quod autem Aegyptium, ac Iudaicum falsò Dioscorides, atque alij crediderint, ex me paulo post cognosces. Neque optimi illi sunt philosophi, qui ita facile vegetabilium species, quæ iuxta philosophorum placita perpetuæ existunt, tolli omnino posse, putent: Cęlo etenim nullis causis ad generationem facientibus nunc destituto, terraque ac cæteris alijs elementis eodem modo nunc, vt olim, se habentibus, cur terram easdem nunc ferre plantas, vt olim faciebat, non posse dicemus? Graue tibi non sit, quæso, illos, qui balsamum perijsse affirmant, mihi referre, & quibus etiam rationibus in tam falsam opinionem uenerint, explicare. ALPIN. Parum interesse arbitror, te hosce homines nominatim cognoscere, sed ipsorum potius rationes audire, quibus negant hoc tempore balsami arbores, atque ipsarum succum, fructus, & virgas apud nos inueniri; id vero inceptæ disputationi sat erit. Horum siquidem non pauci existunt, qui non modo ad nos in Italiam prædicta uera comportari negent, sed arbores quoque, è quibus illa colliguntur, prorsus perijsse prædicent. Quam sententiam ualde auxere Amatus Lusitanus Medicus in alijs non spernendus, & Nicolaus Monardus Hispanus, qui Syriacum atque Aegyptiacum balsamum perijsse affirmantes, aliud genus balsami in Occidentalibus Indijs nasci, prodiderunt: Balsamumque à Dioscoride, Theophrasto, Plinio, ac a multis alijs herbarum antiquis scriptoribus celebratum, ac descriptum, eò affirmant perijsse, quod prædictorum antiquorum scriptorum testimonio constet, olim duobus tantum Iudeę viridarijs concessum fuisse, vt inter cęteros Plin. & Theoph. testantur, postea verò quam Iudea à Ptolęmeo primo Rege Aegypti, ac à Vespasiano deuastata est, balsamum in vallem Hiericum appellatam transplantatum fuisse, ibique vixisse Iustino, Strabone, Solinoque Polysthore id affirmantibus, statuunt. Et ab Artaxerse Persarum rege primo, ac mox à Romanis Adriano Cæsare rursum tota ea regione bellò euersa, prorsus balsami plantam perijsse. Tandemque

in

in Aegypto paucas hoc in uiridario adſeruatas vixiſse. Quo in loco non tantum priſcis ſœculis balſamum vixit, ſed multo etiam poſtea, quaſi ad hæc vſque tempora plantam hanc hic conſeruatam fuiſse aſserunt. Nunc uero, à multis, qui hoc tempore Aegyptum peragrarunt, hic quoque demum eam aruiſse, confirmatur. Qua hic extincta, cum Dioſcorides, alijque in Iudea tantum, & Aegypto balſamum uixiſſe prodiderint, cui dubium erit, nuſquam gentium eam amplius inueniri poſse? Ex quo ſuccum, fructus, uirgas, pro uero opobalſamo, carpobalſamo, & xilobalſamo, ab Aegypto, uel Syria in Italiam aſportata, uera eſse quo pacto affirmabimus. Meritò igitur hęc omnia falſa nos affirmaſse uidemur. Hincque tanta incredulitas, ac pertinacia inuaſit eorum animos, ut potius in erroribus perſeuerare, ueraque ſibiipſis oblata reijcere, quàm opinionem mutare uelint. ABDEL. Vix me continere potui, quin ſuſceptum tuum ſermonem interrumperem, uſque adeo animum aduerſus illos concitaſti meum, nullis rationibus, ſed meris nugis balſami omnes plantas perijſse, opobalſamumque etiam, carpobalſamum, & xilobalſamũ apud nos inuentum falſum eſſe aſſerentes, ut tanta illorum impudentia excitus, quaſi quid loquar neſciam: ac ne differam illis reſpondere, dico, ac edico tibi, balſami frutices neque etiam in Aegypto planè perijſse, dici poſse, quando ſæpe iuſsu præfecti Cayri, quem Beſsà appellant, plantæ multæ ex fœlici Arabia delatæ in iſto uiridario inſerantur. Et nunc uix tertius agitur annus, cum Meſſinoris per id temporis Aegypti præfecti iuſsu, quadraginta è Mecha aduectæ, hic inſertæ fuerunt; quæ tamen cum per annum uixerint, rurſum cuſtodum negligentia periere; quæ facilè etiam denuo renouari poſsunt. In Arabię uero multis locis innumeræ propemodum magno cum illiuſce gentis lucro, aluntur: neque ſatis diu eſt, quod apud Arabes utilitas, & lucrum hoc cognoſcitur; etenim opobalſami quantitas multa in Orientis loca comportatur, quibus in locis eum ſuccum in ſummo pretio eſse, multi ex Arabibus, nunc Cayrum habitantibus, narrant. Cuius ſucci lucro ab ijs cognito omnes certatim multos balſami frutices ex arenoſis, montuoſisq; locis in morbida uiridaria transferre conantur. Quamobrem ibi innumera pulcherrima balſameta cernuntur. Lege tamen ijs populis interdictum eſt, ne pręter fiſcum quis eam plantam ſerere queat; neque ſuccum, uel flores, uel ramulos, uel fructus ſine publi-

to mandato quis capiat. Idemque ibi de balsami arboribus, atque hic de cassijs solutiuis accidit. Solet etenim hic alicui cassiarum negotium locari,& ideo non licet quemquam cassiam ex arbore capere, vendere, emere, aut emptam aliquo deferre. Quod itidem de balsamo in Arabiæ locis obseruari, ex Arabum relatione planè constat. At quid illi Aegyptiarum ac Arabicarum plantarum ignari herbarij dicēt,duobus ne tantum locis, quippè Aegypto ac Syriæ balsamum olim (Dioscoride, Theophrasto. Plinio, Iustinoque id docentibus) concessum fuisse? quasi aliorum antiquorum scriptorum testimonio non constet,in pluribus alijs etiam locis olim huiusmodi plantam vixisse:nonne Diodorus Siculus 2. historiarum libro, in quadam Valle Arabiæ balsamum nasci, & non alibi memoriæ prodidit? Constantinus vero in lib.de gradib. ait, nasci in India; & Ioseph etiam in lib.8.de antiq. Iudaicis,Sabam Reginam balsami plantam ex Arabia in Iudeam tulisse, Salomonique eam dono dedisse,ex qua ibi aliæ postea plantę propagatæ fuere: & Strabo in lib.suæ Geograph.16.hæc scripsit: His proxima est fœlicissima Sabeorum terra,quę maxima natio est.Apud hos thus & myrrha,& cinnamomum nascitur, in ora etiam balsamum,& alia quædam herbula valde odorata: Necnon & Pausanias idem in lib.9.his verbis confirmauit,dicens: De viperis vero ijs,quæ in Arabia inter balsami arbores versantur, diuersum quidem accepi. Id huiusmodi est. Sunt balsami arbores eæ, quæ mirthi stirpis magnitudine. Folia illis, qualia herbæ amaraco. Theophrastus vero in Asia etiam nasci prodidit. Incolæ quoque Basiliani montis Libani,olim Alexi Grçcis imperante, in quodam loco illius montis Solis ortui exposito balsami plantas non paucas,è quibus tantum opobalsami suscipiebatur, quantum in Aegypto hic colligi consuetum fuerat,diu vixisse narrant.Ex quibus certe sciri potest,olim non solum Aegyptum ac Iudeam,sed etiam fœlicē Arabiā,& alia loca balsamū aluisse atq; habuisse.Quæ veritas etiam ex ipsomet Dioscoride confirmari videtur, scribente,carpo balsamū, idest balsami fructus suo tēpore adulterari seminibus hyperici similibus, ex Petra oppido delatis. ex quo certo colligitur balsami plantam alibi quàm in Aegypto viuere, atque semina producere. Præterea verum quoque hoc esse ex me audies, non in Aegyptum ex Iudea, vt aliqui somniarunt, ipsum venisse, sed ex Fœlici Arabia semper fuisse delatum: Aegyptiumque solum ve-

luti neque Iudaicum, nunquam proprium, ac natiuum ei fuiſſe, in his locis balſamum perpetuò peregrinam plantam extitiſſe haud leue inditium eſt, eam vbique viridaria tantum aluiſſe, in ipſiſque tantum vixiſſe, ut Theophraſtus, Plinius, Strabo, ac Solinus meminerunt. Plinius enim hoc hijſce verbis ſignificauit, dicens:
» Sed omnibus odoribus præfertur balſamum uni terræ Iudeæ con-
» ceſſum quondam duobus tantum in hortis, vtroque regio, altero
» iugerum viginti non amplius, altero pauciorum. Theophraſtus
» vero hæc dixit: Balſamum in Valle Syriæ prouenit. Eius arbu-
» ſta duo tantum affirmant, alterum viginti iugerum, alterum multo
» minus: & Strabo de balſamo vallis Hierici, hæc etiam memoriæ
» tradidit: Vbi & regia eſt, & balſami viridarium, quæ arbor aro-
» matica eſt, & fruticoſa, Cytiſo & Terebintho perſimilis. Quid? nonne omnes obſeruant plantas peregrinas in viridarijs tantum ali, ac cuſtodiri, quædam verò ex patrijs tametſi etiam in viridarijs aliquãdo ſeruentur, nihilominus multa alia loca inculta, ſylueſtriaque ijſdem ſponte natis non carere obſeruantur? At peregrinæ in viridarijs tantum magno ſtudio, ac diligentia aluntur & conſeruantur; quod in incultis, ſylueſtribusque locis ſponte naſci, neutiquam conſpici ſolent. Hic vero balſami plantam perpetuò aduenam, vel peregrinam fuiſſe, & perpetuò ex Fœlicis Arabiæ locis aduectam, plures vnà nobiſcum Cayrum nunc habitantes certa fide confirmare poterunt, qui omnes, plantas balſami, quas hactenus hoc habuit viridarium, exinde comportatas fuiſſe uarijs temporibus obſeruarunt. Multoque labore, ac cuſtodum diligentia vixiſſe, facileque ex leuiſſima etiam cauſa aruiſſe, quibus arefactis alias rurſum ab illis locis extractas, hic inſertas renouataſque; & hoc modo alternatis uicibus balſamum in hoc uiridario hactenus conſeruatum fuiſſe. Nemo plantas tanto labore ac diligentia in uiridarijs adſeruatas patrias dicet, quando patriæ ubique ſponte naſcantur, creſcant, ac nullo labore in proprijs locis uiuant. Ex quibus nos planè certi eſſe debemus, balſamum nunquam Aegyptijs ac Syris patrium fuiſse, cum in uiridarijs ibi multa diligentia, ac cura ſemper fuerit cuſtoditum: quod tamen de Arabia Fœlici, cum balſamum ibi perpetuò uiuat, minimè uidetur dicendum, nullibi etenim nunc; quòd ſciam, huiuſmodi planta, niſi Fœlici tantum Arabię conceſsa, reperitur. Quam regionem Diodori Siculi, Strabonis, Pauſaniæque teſtimonio,

vt

vt nuper dictum est, constat balsami olim feracem fuisse, quę eodem modo etiam nunc innumeras eius plantas sponte natas alit. Quam balsami fertilitatem omnes Aegyptij, atque aliarum nationum homines annis singulis Mecham Fœlicis Arabiæ urbem adeuntes, ueram planè esse confirmant. Copiamque ibi opobalsami insignem annis singulis colligi, fructuumque non minus, & uirgarum (cum balsami frutices sæpe quotannis putent) quæ ad uarias orbis partes uendenda ab his demandatur. ABDACH. At istæc uera esse concedentes, dicent, quam pro balsamo tu, atque nostri Fœlicem Arabiam nunc alere inquiunt, non esse balsamum, sed aliam plantam. ALPIN. Notæ huius plantæ ab antiquis scriptoribus descriptæ ac memorię traditę, istud recte docere poterunt. Nam omnes conuenisse uidentur, (ut ex te spero me magis distincte cogniturum) balsami plantam fruticem esse, non admodum magnum, folijs rutæ proximis, perpetuò virentibus, atque ex stipitis cortice scarificato liquorem in primis album oleo similem, eximio, acutoque odore præditum, manare. ABDACH. Millies tecum Abdella fruticem hunc ex Alpino descriptum me inspexisse in hoc viridario scio. Verum qui huiusce plantæ notas quærit, quibus nam hominibus magis credere debebit, Italis ne, an nobis Aegyptijs, qui vnà cum balsamo in hac ciuitate hactenus viximus, eamque arborem sæpius in hoc viridario inspeximus? Nemo certe ita fatuus erit, qui hac de re vobis, quàm nobis libentius credere, ac fidere maluerit. Hanc verò plantam pro uera arbore, quæ ab antiquis balsamus appellata est, & in posterum memoriæ prodita, nostri omnes Arabes hucusque constantissime habuerunt, Aliamque pro balsamo ab alijs monstratam nemo nostrum vspiam offendit, vel vidit, uel aliquem uidisse vnquam audiuit. His addo nòmen huiusce plantę, quod est Balessan à nostris ei fuisse impositum, à quo & Græci b littera carentes, in u, mutata, βάλσαμον dixere, atque ab ipsis Latini Balsamum. Cur igitur Italis magis, quàm nostratibus de hac planta credendum erit quando à nostris & Itali, & Græci, vel nomen ipsius plantæ acceptum, didicerint. Quapropter Balsami cognitionem à Dioscoride, Theophrasto, atque ab aliis antiquis scriptoribus minimè petendam iudico, sed ab Aegyptiis & Arabibus, qui loca, in quibus balsami plantæ omnium consensu olim uixerunt, habitarunt. Si Aegyptij Arabes, Syri, atque alii om-

nes Arabica lingua utentes medici citra ullam difficultatem talem fruticem nunc in Fœlicis Arabiæ locis cultis, atque incultis, domesticis, atque syluestribus nascentem, tanquam verum balsamum recipiunt, eodemque tum succo, tum fructibus, tum uirgis, pro uero opobalsamo, carpobalsamo, & xilobalsamo, nemine ipsorum hęsitante, ad componenda medicamenta, utuntur: Cur Itali etiam, atque alij aliarum nationum medici ab illis, qui magis quam nostri sunt in ea cognitione, eoque usu, exercitati, ac docti, idem facere recusant? Certe indignum facinus est, uos hanc ueritatem nō fateri, sed potius, quo minus à multis ea digno scatur, operam dare. ALPIN. Hæc doctissime à uobis prodita fuisse arbitror, ueruntamen quoniam cum medicis, pharmacopolisque incredulis disputatio agitur, quæso si quid aliud apud uos utique sit, quod hanc ueritatem ad huc etiam illustrare possit, ne uos me istud quoque docere, pigeat, ut postea quam ego in patriam, Deo concedente, rediero, facilius id incredulis illis hominibus possim suadere. ABDEL. Cum anno à Beatissimę Virginis partu M. D. LXXV. Petro Michaele uiro Clarissimo, pro Serenissima Veneta Republica consulatum hic agente, Eunuchus Messir dictus, Aegypti Præfectus, Cayri ciuitatis huius quæpiam loca inuiseret, huncque præsertim locum el Mattharia nuncupatum deuotionis gratia (quando hanc in proximam domunculam olim Beatissimam Virginem cum puero filio Herodis iram fugiendo se recepisse, multosque annos in ea mansisse omnes Aegyptij opinentur, atque ob id hunc locum in summa habeant ueneratione) singulis hebdomadis die Veneris, sacrum, uenerandumque hunc locum uisitans, uiridarium hoc proxime positum aliquando animi gratia ingressus, uidit omnes balsami plantas custodum negligentia aruisse; qua re commotus, ut è Mecha quadraginta plantæ afferrentur curauit, eamque operam cuidam militum, ac peregrinorum duci, Mecham singulis annis deuotionis gratia proficiscentium, Haly Bei nomine locauit; qui mihi admodum domesticus; atque familiaris fuerat, eumque sępe ex renum calculo pessime ægrotantem inuiseram, ac curaueră; plantasque illas quadraginta pręcisis ramis detulit, quæ in consueto huius viridarij loco insertę fuerunt, dumque sererentur, ego unà cum Paulo Mariano eo tempore pro Gallorum Rege Consule medicinę quoque causa mihi familiari, atque cum multis etiam

Cayrinis

Cayrinis medicis in re plantaria valde exercitatis interfui. Ex ipso autem Haly Bei Cayrum reuerso veri opobalsami binas vntias dono habui, atque ab alio, qui post hunc illud iter confecerat vntias tres. Horrem Bei alius Carauanæ peregrinorum dux meus amicissimus, cuius in domo sæpe tum ipsius, tum aliorum causa medicinam feceram, peregre anno M. D. LXXX. Mecham profectus, atque sic à me rogatus, attulit multa semina, & ramulos eximium odorem spirantes, atque multum opobalsami à Seriph Mechę partim acceptum, cuius modicam portionem dono dedit Francisco Priolo, tunc temporis Cayri pro Veneta Natione Consule Clarissimo, & partim ab ijs, quibus balsami negotium locatum est, emptum. Postmodum Scander quidam & ipse dux militum, Medinam Fœlicis Arabiæ vrbem pro prætore à Bassa missus, mihi non minus quàm alij, medicinę causa familiaris, atque etiam quia ex Insula Zacintho à Segurorum familia ortum duxerat, balsami recentes ramos, fructus, ac succum misit, ac per literas sua manu scriptas, significauit proprijs manibus ibi ea collegisse, quæ omnia apud me adhuc asseruantur. Omnes prædicti nobiles Turcæ uno ore affirmant, propè Mecham & Medinam, in montibus, planis, cultis, atque incultis locis innumeras balsami plantas spõte natas spectari. plurimasque etiam in arenosis, sterilibusque locis, quæ tamen vel nihil, vel minimum succi producebant. Multa tamen semina ferunt, quorum multa copia ad nos quoque vẽdenda mittitur. Quales sunt in monte arenoso apud Bedruniam Villam posito. Nihil hæ, atque aliæ in arenosis, sterilibusque locis viuentes opobalsami ferunt, ideo incolę eas excerpunt, atque pingui in solo inferunt, fœcundissimasque reddere student. Addunt, apud omnes Arabes veterum memorijs constare, passim in pluribus Fœlicis Arabię locis innumeras sponte nascentes, atque crescentes balsami plantas perpetuò vixisse, nunquamque illa loca ijs caruisse. Non multum temporis tamen esse, ex quo plurimi eas colere lucri causa cæperunt, cum scilicet opobalsami facultas ac vires ad quam plurimas Orientis regiones concesserint. Narrant adhuc ijdem omnes Arabes, vti balsami succo, fructibus, ac virgis ad componenda ipsorum omnia medicamenta, atque ad alios medicinę usus, quæ eadem planè existunt, quibus Aegyptij Syri ad usum nunc recipiunt, quęque à uobis uaria in Europæ loca hinc aduecta, negliguntur, atque reijciuntur, falsaque eorum

multi

multi (te auctore) pertinaciter, ac inutiliter esse disputant. ALPIN. Ex his, quę te uera dixisse arbitror, me non parum pudet, quod cum illis tot annos in tanto errore permanserim. quem ex te nunc probè cognouisse fateor. Cupio igitur plantam hanc suis notis à te quoque describi, in quam attollatur magnitudinem, qualibusque floribus, & fructibus obseruata a uobis sit, quo pactoque etiam ab ea planta opobalsamum distillet, sponte ne, an, ut multi dixere, arte potius elicitum. ABDACH. Hic nullas, quas ego uiderim crescere, flores, uel semina tulisse unquam spectare potui, etsi succus interim paucus à cortice stipitis scarificato aliquando distillauerit. Verùm hac de re Abdellam audiamus, qui hæc exploratius, & reliqua docebit. Interimque dum loquimur, mandes uelim mancipio tuo, ut nobis hic è domo huiusce plantę ichonem, quę apud te est, deferat, ut Alpinus noster ueram Balsami Ichonem uideat. ABDEL. Recte mones, libenterquè faciam. ALPIN. Ego uéro utrique ueſtrum multas hac de causa gratias referam. Mihique istuc acceptissimum semper erit.

Plantæ, quæ ab antiquis Arabiæ medicis Baleſſan, à Græcis βάλσαμον, & à Latinis Balſamum uocabatur, fructuum, succiq; descriptio. *Cap.* *111.*

ABDELLA.

BALSAMVM arbusculum est, quod crescit ad altitudinem hanne; uel ligustri, uel cytisi, folia paucissima gerens rutę proxima, non tamen iis candidiora, ut Diosc. docuerat, sed potius colore uiridi subalbido, perpetuòque uirentia. Eius lignum gummosum leneque apparet, colore exterius subrubro, cuius ramuli eodem colore conspicui sunt longi, recti, graciles, paucis foliis inordinatim referti, foliaque simul terna, aut quina, aut septena alę adnata, aliquo pacto etiam lenthisci foliorum æmula. sunt ramuli odorati gummosi, digitisque contrectati eis tenaciter adhęrentes. Flores fert paruos, albos, acaciæ proximos, ternos singulis alis appensos, quasi in umbellę forma, summe odoratos, à quibus semina promanant, flaua, folliculis nigris subrubescentibus contenta, ualde odorata,

intusque

intuſque humorem flauum melli perſimilem habentia, ſapore ſubamaro, parumque acri linguam ferientia, opobalſamumque redolentia, Terebinthi fructuum figuræ, & magnitudinis ęmula, extrema aculeata, & medium craſſum obtinentia. Cui deſcriptioni maxime quadrare uidetur illa, quę fuit à Conſtantino Aphricano tradita, quę his uerbis apud ipſum in libro de grad. legitur. Balſamus eſt arbor in India creſcens, ſaliēs ſuper terram menſura vnius brachij, uel parum plus. Cuius rami rubeo viridique colore perfuſi quaſi rami thitymali tenues ſunt, & colorem viridem habentes. Faciuntque in capite quaſi gemmas, paruaq; grana in modum piperis producentes. Ex fiſſuris ramorum huius arboris, egreditur quidam liquor in canicularibus diebus, ſicut lac ex thitymalo. Opobalſamum menſibus, Iunio, Iulio, Auguſto, partim ſponte, & partim ſtipite ferro ſcarificato, diſtillat, in vitreaque vaſcula recipitur; quod ſtatim eductum, vt audio, colore eſt albo, qui paulo poſt in viridem, tertio in aureum, & demum in melleum mutatur. Eius ſucci etiam ſubſtantia in primis, turbida craſſaque, vt oleum ſtatim ab oliuis expreſſum cernitur, poſtea tenuiſſima atque clariſſima, demum terebinthi modo craſſeſcit. Odore eximio in primis atque acutiſſimo terebinthum redolens, cum ſuauiori odoris fragrantia obſeruatur, ſaporeque amaro, acri, & adſtringenti. Leuiſſimum eſt in primis diebus, atque vſque adeo validi, & acuti odoris, vt aliquibus inter odorandum, ſanguis è naribus eruperit, & præ multa eius leuitate in aquam ſtillatum non deſidet, ſed ex alto in ea proiectum parumper in ipſa mergitur, fereque continuò aſſurgens, ſupra totam aquæ ſuperficiem totum expanditur, eique miſcetur, & citiſſime ita in ea diſſoluitur, vt ab aqua maxima cum difficultate ſeparatum ſecernatur. in qua paulo poſt concreſcit, atque coagulatur, coagulatumque ſtilo totum ab aqua eximitur, quod tunc colore lacteſcit, ſiue album quale lac uiſitur. Quanto hic ſuccus annoſior, eò fit inodoratior, atque ad motum ſegnior. In primis itaque ſtatim albo colore conſpicitur, qui color paucisſimis diebus in viridem, vt nuper etiam dixi, mutatur, oleiq; craſſitie cernitur, qui poſtea longo temporis interuallo depuratur, nonnulliſque annis tenuiſſimus euadit, atque clariſſimus, ex viridique colore in aureum ſplendidiſſimum tranſit. Senio vero confectus, craſſus qualis terebinthina fit, qui ſi in aqua, uel lacte ſtilletur, ſtatim conſidet, multaque cum difficultate, & non niſi longo

tempore

tempore denuò supra aquam fertur, tardissimeque in ea dissoluitur. Quare non secus quam in animalibus omnibus quatuor constituuntur ætates, quæ in ipsis maximam differentiam faciunt, & balsami succo, quod opobalsamum dicitur, proculdubio à nostris quatuor tempora tribuuntur. Quandoquidem ille succus ab arboris stipite continuò elicitus usque ac quintum circiter annum acutissimi, validissimique odoris percipitur, leuissimusque vsque adeo obseruatur, vt in aquam stillatus, nihil, vel parum considat, facillimeque diluatur, quod eius calor in annis infantiæ plurimus existens, ei acutiem atque vehementiam præstet, Crassiori quoque substantia tunc cernitur, & turbida, quod cum multus in eo exuberet crudus humor, eo ob calorem in ipso agentem valde agitato, instar vrinę turbidæ, quæ in pestilentibus febribus fieri solent apparet, & quemadmodum puerorum corpora multa humiditate, atque multo calore prædita crassa, ac ferè tumentia videntur, ita opobalsamum in pueritię annis constitutum à multa humiditate excrementitia, cum validissimo calore in ipsa agente, crassum, ac turbidum apparet, quod in grandiori ętate ab ea purgatur, tenuissimumque fit, & aureo colore clarissimo spectatur; in quo statu, consistentiæ ipsius ætate continuante, conseruatur, posteaq; calore eius natiuo aliquatenus resoluto, ac imminuto, senescens crassum instar terebinthinæ euadit, solitoque tum odore eximio tum leuitate deficit. Proinde neque supra aquam enatat, neque multum, & suauiter olet. Hæcque de balsami planta, fructibus, lignis, succo tibi dicta sufficiant. ALPIN. Quæso ne te pigeat, ad nonnulla adhuc, quæ a nostris, balsami descriptioni repugnantia proferuntur, respondere, ac satisfacere, quando ea non parum huiusce plantæ cognitam veritatem obscurare, ancipitesque nos reddere videantur. Antiqui etenim omnes balsami scriptores inter se in illiusce plantæ, succi, fructuum, virgarumque descriptione discrepare uidentur, ex quibus non videtur, tutum satis esse illorum cognitionem perquiri debere. Qui fuere in causa, vt nostri ipsorum traditionibus imbuti, verum sibi oblatum opobalsamum, fructus, virgas, veras esse non crediderint. ABDEL. Summum semper errorem esse putaui, homines plantę huius, succi, fructuum, virgarumque cognitionem à Dioscoride, Theoph. vel alijs antiquis scriptoribus velle exposcere, quando ista inter eos in scribendo fructice, succo, fructibus, & virgis, diuersitas certissimum ignorantiæ

rantiæ argumentum nobis fuerit. Ego sum huius sententiæ, neminem illorum fortasse accurate arborem hanc vidisse, ex audituque omnia de eis ab ipsis litteris prodita fuisse. Olim enim non erat ita facile hominibus loca, in quibus balsamum nascebatur, ex longioribus difficilioribusque nauigationibus, quibus eo tempore antiqui utebantur, adire, proinde multa Dioscorides, Theophrastus, atque alij multi ex hominum potius relatione, quam ex inspectione de balsamo scripsere. Hincque mirum non est, si in pluribus nostri ipsorum sententiæ inhærentes decepti sint, quando & ipsos à falsis aliorum relationibus deceptos fuisse putandum est. An non Dioscoridem, Theophrastum, atque alios affirmantes Balsami plantæ Aegyptum, vel Iudęam patriam fuisse, cum dixerint eam solum in Aegypto & valle Iudęa viuere, maximè errasse superius demonstratum est, cum illam plantam ex Aegyptiorum relatione perpetuò ex Arabia fœlici in Aegyptum venisse certissimè constet? Ex quibus mirum quoque non esset, in alijs eosdem deceptos fuisse, præsertimque in succi, fructuumque cognitione. Hincque his herbarum scriptoribus omnes medicos pharmacopolasque planè fidentes, errasse mirari non debemus, quando non ab illis, ut etiam dixi, sed ab Aegyptijs, & Arabibus, qui tum primi balsamum cognouerunt, atque obseruarũt, tum etiam cum huiusmodi planta in eodem solo nati sint, atque eadem loca, in quibus viuit & vixit balsamum, habitarunt, istorum cognitio esset petenda. Sed quæ ea existunt, quæ nobis repugnent, fac vt ex te iam audiamus. ALPIN. Quæ de balsami arbore à multis olim litteris tradita fuere, nunc in medium afferam; Reliqua verò de succo, fructibus, virgis, ad vsum medicinæ memoriæ proditis, posterius à me recensenda arbitror. Multa igitur, variaque de huiusce stirpis magnitudine, figura, situ, folijsque à multis prodita sunt, quę non parum ueritatem obscurant, hominesq; ancipites, ac rem hãc totam incertam efficiunt. Aliqui siquidem plantę istius magnitudinem lycij, pyracanthæ, vel Cytisi, vel therebinthi magnitudini compararunt, vt Dioscorides, Straboque dixere. Theophrastus vero dixit ea magnitudine balsamum spectari, qua magna mali punici arbor obseruatur. Iustinus similem piceis arboribus affirmauit, & Pausanias mirtho; Plinius, Solinus, atque Africæ descriptionis auctor, viti, hanc plantam compararunt. De eius folijs non minor est apud illos diuersitas, deque arboris figura. Quãdo Dio-

ſcorides, Theoph. Plin. Auicenas, Simeon Sethus balſami folia rutæ proxima eſſe ſtatuerint, & Pauſanias amaraco, Iuſtinus piceis, Solinusque & auctor Aphricæ vitium folijs. De forma etiam vel figura arboris, alij arbuſtum, alij fruticem faciunt. Plinius enim de eo dixit: In totum alia eſt natura, quam noſtri, externiq; prodiderunt, quippè viti ſimilior eſt, quam myrtho; Quod etiam Solinum dixiſſe ab illiuſce verbis conſtat, quæ hæc exiſtunt: Similes vitibus ſtirpes habent: ac Iuſtinus; Siquidem palmeto & opobalſamo diſtinguitur arborem opobalſami formam ſimilem piceis arboribus habent: & Strabo: Quæ arbor eſt fruticoſa Cytiſo & Terebintho perſimilis. Nonnulli etiam affirmant, plantam hanc ali aqua, illaque tantum, quæ in proxima fonte illiuſce proximæ domunculæ ſcaturire cernitur, aiuntque miraculo id fieri; quando ipſa ſit pluribus virtutibus prædita, quòd Virgo Beatiſſima olim ibi multos annos morata, ea aqua, tum ad potum, tum ad cibum, tum ad mundandos panniculos Ieſu Chriſti pueruli vſa fuerit: ex quo tanta in veneratione omnes viri mulierésque Aegyptię, Arabes etiam Mahometis aſſeclæ eam habuerunt, vt ipſa ad multorũ etiam morborum curationem confidenter vtantur. Multique ex longinquis, remotiſſimiſque locis huc veniunt, vt ex huiuſmodi aqua accipiant: quare nonnulli balſamum huius aquæ beneficio hactenus hic vixiſſe aiunt. Hęcque ſunt, quæ de arbore iſti dicunt.

ABDEL. De balſami fruticis altitudine, figura, ac folijs, ea quæ ex te nunc propoſita ſunt nihil veritatem hanc obſcurare poſſunt. Namque Dioſcor. atque alij, qui hanc plantam magnitudine ſimilem eſſe lycio, cytiſo, terebintho, & pyracanthæ, affirmarunt, minime errarunt, cum hæc omnia arbuſta magnitudine non multum interſe differant, eiſque planta balſami maior non ſit, ſed hic nullæ cernuntur arbores balſami, quæ ita magnę ſpectentur, ſiquidem grandiores, quas hic aliàs viderim, non aſſurgunt ad maiorem triũ cubitorum altitudinem. Audio tamen in Arabiæ ſolo eas plantas ad prædictorum arbuſculorum altitudinem, & maiorem etiam excreſcere. In Aegypto, & Arabia mali punici arbores paruæ exiſtunt, ita, vt inter arbuſculorum fruticumque numero ibi connumerentur, neque ad tantam aſſurgunt altitudinem, quales in Italię locis obſeruantur, Quare neque Thephraſtus reprehendẽdus erit, quòd ſcripſerit, eſſe magnæ punicæ arbori balſamum ſimile, quando hæ noſtræ Italicis longe ſint humiliores. Iuſtinum uero, quod

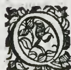
picei

picei arbori plantam balſami ſimilem aſſerat, deceptum omnino fuiſſe, credendum eſt. Ex ipſinſque verbis error apparet conſpicuus; nam piceis arboribus balſamum ſimilem eſſe dicens, ſubdit, & in vinearum more excoluntur: quis tamen uſpiam vidit piceā arborem viti ſimilem, & in vinearum more excoli? Inter quas quanta ſit differentia, non eſt, quod nunc demonſtretur. Fuiſſe vero balſami plantam ramulis fruticoſis, ac ſarmentoſis viti ſimilem dubium quidem non eſt, vt neque etiam, quemadmodum vites, annis ſingulis putari, quod ſit admodum fruticoſa, & ſarmentoſa. Non tamen quod ad folia attinet, viti ea planta eſt ſimilis, cum folijs referta ſit rutæ aliquatenus proximis, præſertim vero extrema tria foliola, quæ in ſingulis virgæ balſami alis cernuntur, quando ipſa ſimillima ſint tribus ijs foliolis in extremo virgæ alę rutæ poſitis; colore excepto: Neque abſurdum eſt, Pauſaniam dixiſſe balſamum folia habere amaraci æmula, quoniam ſuſpicor ego ipſum plantam balſami non adultam, ſed tantum recenter ex eius ſeminibus natam inſpexiſſe, quę folio, magnitudine, ac figura amaraci folijs omnino ſunt ſimilia, excepta earum craſſitie, ac colore, quibus ea folia inuicem differunt, nam in amaraco ſunt graciliora, & albidiora. Balſamum, quod ex ſeminibus naſcitur, bina folia in primis habet, bifolijs naſcētis vitis maxime ſimilia, & quæ poſt hæc, quæ ſunt tria, quatuor, vel quinque, produntur, amaraci folijs ſunt proxima; Quæ vero tertio naſcuntur ſingula trina exiſtunt, rutæque proxima cernuntur. Repeto, prima naſcentia folia bina ſunt, ſecundo nata, his multum diuerſa produntur, inordinatimque in virga. Tertio producta trina cuilibet alæ appenſa, cernuntur, quæ rutæ ſunt proxima, tribus inquam foliolis in extremo alę virgę rutæ conſpicuis. Quarto, quæ naſcuntur in virga balſami, ſunt quina, & poſtea ſeptena. Hæcque ſunt balſami folia, aliter quam ſcriptores antiqui deſcripſerint in hoc viridario in fruticibus balſami ſæpiſſimæ viſa, ex quibus atque alijs fortaſſe Dioſcoridem, atque alios multos antiquos ſcriptores viuentem balſami plātam non inſpexiſſe, iure ſuſpicamur. Hanc etiam arborem in hoc viridario vixiſſe certum eſt, aqua ex hoc proximo fonte, in quo Beatiſſimam Virginem panniculos Saluatoris noſtri pueri olim perpetuo lauiſſe noſtri omnes autumant, irrigatam; tamen in arenoſis, ſqualidiſque locis non paucæ reperiuntur, quæ tamen quo ad opobalſamum ſteriles exiſtunt. Atque hæc obiter de balſami

planta dicta à nobis sint. Nunc ad opobalsamum deueniendum. Sed balsami plantæ ramos, quos mihi domo mancipium detulit, absoluto de ipso sermone spectabimus.

Veri opobalsami cognitio unde sumatur, & qui ex antiquis vere hunc succum litteris prodiderint.
Cap. IIII.

ABDELLA.

VID inquies Alpine de Balsami planta? nonne à nobis probè, ut ueritas exigebat descripta est, deque eius folijs, floribus, fructibus, ac uirgis, quę dicta a me sunt, uera tibi esse uidentur? ALPIN. Omnia sanè rectissime, ac uerissime es prosecutus, sed supersunt tamen quępiã de succo quoque, fructibus, ac uirgis dicenda, cum antiqui scriptores, qui de balsamo scripsere, simul in horum descriptione inter se nihil ferè cõuenisse uisi sint: quorum diuersitas, ut de arbore etiam nuper dictum est, fuit causa, vt multi negarint, quę pro opobalsamo, carpobalsamo, & xilobalsamo monstrantur, uera utique esse, nullumque ob id ipsos credere, syncerum ac legitimum opobalsamum ad nos asportari: de quo primo sermonem a nobis haberi cupio, mox de cęteris. De opobalsamo igitur multi huius sunt opinionis, ut arbitrentur, syncerum ad nos non aduehi, neque iniuria, quando ex te descriptum opobalsamum, a nobisque sępius inspectum, diuersum sanè videatur ab eo, quod omnes prisci rei herbariæ scriptores memoriæ mandarunt. In primis enim album multi ipsorum esse prodidere, Strabo siquidem dicebat: eius cor-
" ticem scindentes succum in vasis suscipiunt tenaci lacti persimi-
" lem: & Plinius, succus è plaga manat, quem opobalsamum vocant
" eximiæ suauitatis, sed tenui gutta ploratu lanis parua colligitur in
" cornu, ex his nouo fictili conditur, crassiori similis oleo, & in musto
" candida. Et Simeon Sethus vir in balsami historia alijs non post-
" ponendus dixit: Succusque inde manabat omni oleo visu simi-
" lis, quod ideo balsami oleum nominatur, succus his aggregatus
" vasculis excipiebatur, & id quidem, quod supernatabat, album ac
tenue erat, & ideo preciosius. Alij sunt rursus asserentes, hunc suc

cum

cum non esse tenuem, sed crassum, veluti qui dixere in conchis su sceptum coagulari: Cum vero opobalsamum, quod tu descripsisti, & nos sępe inspeximus, vel viride, vel aureum, vel mellis colore obseruetur, interdumque turbidum, interdum clarum, ac tenue, aliquandoque vt terebinthina crassum cernatur, (nemo enim nostrum est, qui eum succum tot prædictis differentijs euariatum non viderit scilicet oleosum, viride, aureum, ac melleum, clarum, turbidum, tenue, crassum,) de ipso varios, & dubios esse mirum nõ erit. ABDACH. Facile has ambiguitates noster Abdella ex animis nostris abiget. Præsertim cum harum explicatio ex ijs pendeat, quæ dudum ipse attulit. Dixit enim opobalsamum iuxta eius ætates varias, variari & ipsum, quo ad colorem, substantiam, perspicuitatem, odorem, & leuitatem; continuoque à stipite instillatum ac exceptum, albo colore conspici, præsertimque quod supra enatat, veluti minus quod subsidet, qui color paululo momento in subuiridem oleosum mutatur, qui post quinquennium, vt superius etiam dictum meminimus, aureus fit, ac demum senio confectus crassescens, mellis colorem, obscuriorem tamen accipit. Tot etiam mutationes in perspicuitate, substantia, odore, leuitate, eius varias ætates facere alias dictum est, quando opobalsamum recenter eductum per quinquennium turbidum maneat, à quo tempore clarescere incipit, per decenniumque ferè ipsum clarissimum, ac vt aurum splendescere obseruatur; postea senescens turbidum rursum euadit. A stipite etiam statim exceptum tenuissimum est, pauloque post parum crassescit, atque hinc Strabo dixit, susceptum in conchis coagulari, peractoque quinquennio, quod tempus pueritiæ datur, purgatur, fæcemque in fundum vasis deponit, tenuissimumque fit, & totidem geminatis peractis annis senescens crassum, crassiusque est, quo annosius. Odor non minus & sapor, in recentissimo validissimus est, in medio tempore odor fit suauior, thus ac terebinthum redolens cum suauiori tamen odoris fragrantia, sapor est amarus, sub acris, atque adstringens. Demum in senio omnia hac maxime remissa percipiuntur. Hincque Plinium deceptum fuisse arbitror, qui putauerit, optimi huius succi lachrymam fricando percipi odoratam. Siquidem opobalsamum senio solummodo confectum inodoratum fit, vt tunc solum frictione dignosci queat. In principio etiam hic succus leuissimus est, qui quam maxima difficultate in aqua, vel alio liquo

re instillatus considat, sed continuò in aquæ superficiem feratur, citoque cum aqua dissoluitur: annis vero consistentiæ medio se habet modo, senescêsque, colore eius imminuto, crassescit, quo fit vt subito in aquam proiectus considat, tardissimeque sursum in aquæ superficie feratur, difficillimeq; ac tardissime cũ ea dissoluatur. Hæcque etsi non ita concinna oratione, tamen ad tuarum difficultatum explicationem accommodata satis esse Abdella noster iudicabit. A B D E L. Ego vero sic ea vera iudico, vt omnes, qui de opobalsamo scribentes, aut loquentes ab his dissenserint, rem prorsus ignorent, ex quibus Plinium ex uarijs coloribus, ac substantijs in opobalsamo inspectis, uarias eiusce succi differentias vel species facientem errasse clarissime patet; dixerat enim il-
» le: Lachrymæ probatio, ut sit pinguis, tenuis, ac modice ruffa,
» & in fricando odorata, secundus candidus color peior viridis,
» crassusque pessimus niger. Nemo Aegyptiorum, vel Arabum album opobalsamum nisi ex arbore recentissime stillatum vidit, qui tamen color quam paucissimis diebus euanescit, atque, ut dictum est, in olei colorem vertitur, atque ab eo colore in aureum, & denique in melleum obscuriorem. Nigrum vero nunquam ab aliquo nostrorum, uel Arabum visum est, neque auditum. Nisi fortasse produceretur nouissime ab Occidentalibus Indijs delatum, à quibusdam pro legitimo opobalsamo, ut superius quoque meminimus, receptum. Quod tamen falsum esse planè constat, cum ij, qui eius historiam scripsere, affirment illum succum improprie opobalsamum vocatum, in Occidentalibus Indijs ex procera, ac magna arbore nasci, quæ quidem magnitudine, figura, ramis, folijs, fructibus à vera balsami arbore longissime differt. Quod ijs qui vtramque norunt arborem, nõ erit difficile suadere. ALPIN. Simeon Sethus confirmare & ipse videtur, optimum opobalsamũ recentissime à stipite distillatum album colorem habere, nec non, & Strabo, qui opobalsamum lacti similem esse scribit. Sed quamquam huiusce succi albus color pauculis diebus a stillatione euanescat, atque in alium colorem mutetur, nihilominus, quod non paucis valde admirandum videbitur, opobalsamum oleoso colore inspectum, in aqua vel lacte stillatum, album rursum videri: & idem etiam facere aureum, & melleum. Perpetuoque verum opobalsamum cuiuscumque coloris sit, in aqua, vel lacte stillatũ, ac liquatum album spectabitur. Hincque Dioscorides doctissime

dixit: Quin etiam syncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, »
coloreque lactescit. Nunquam quisquam opobalsamum uisui »
non album, album esse iudicarit, quod tamen verum esse experientia docebit, si inquam quis sinet stillatum in aqua, liquari, ac coagulari, ipsum etenim liquatum supra aquam ita album redditur, ut vix ab aqua distinguatur, sed paululo momento in ea coagulatur, eique instar telæ albę incumbere, & in ea supernatare cernitur, manifestiorque eius albus color fiet, si coagulatum stilo quopiam ab aqua eximatur, aut extrahatur. Sed hæc illius succi experientia per æstatis tempus est facienda, uel si hyeme, prope ignem, opobalsamo probe prius calorę attenuato. At cur ex albo tam citò in aliũ colorem mutatur? ABDEL. An quod lactei illiusce coloris substãtia mollis, ac tenuissima, quam citò resoluitur ac dissipatur? vel quia nondum eius calor præualidus in eum succũ agendo ipsum turbauit? Idem in Zebet obseruatur, etenim statim è testibus extractus lacteo colore inficitur, pauloq; ebullire incipiens, uirescit, & tandem subnigrescit. ALPIN. Rectè sunt a te hactenus explicata, & enarrata omnia. Nunc igitur ego idem a te fieri cupio, pro indagandis, ac docendis notis vel signis, quibus uerum a non uero, syncerum ab adulterato rectè distinguatur.

De notis, quibus verum opobalsamum à non uero, Syncerum ab adulterato tutò cognoscitur, ac discernitur. Cap V.

ABDELLA.

HIS notis quisque probè ac exactissime verum hunc succum, a non uero, & legitimum ab adulterato dignoscet, neque ab aliquo ita facile decipi poterit, etenim succus is, qui nondum ad senium, inclinare cęperit, colore albo conspicitur (quod rarissime, & non nisi dum ipsum è stipite stillat, vel recentissime eductum uidere contingit) vel uiridis est, oleosus subturbidus, oleoque substantia & colore valde similis, uel aureus fulgentissimus, tenuissimus, atque clarissimus. Qui sanè omnes has notas habebit, uehementis erit odoris, & quo magis etiam recens est, acutioris, terebinthum cum alio sua

uiori

uiori odore redolentis, gratissimusque olfactui erit. Gustu etiam subamarus, adstringens, & modice mordens percipietur, læuis, diluique facilis, quæ nota, eo instillato in aqua vel lacte dignoscetur, læuis enim extabit, & vel nihil sub aqua morabitur, uel parum, & quasi continuò supra eam sursum assurget. In qua citò diluitur, vel liquatur, nil vnctuosi retinens, vel oleosi, tenax, siue lentore aliquo præditus est. hisque omnibus notis uerum, syncerumque opobalsamum semper omnibus apparebit. ALPIN. possit ne quis aliquod factitium oleum ita simile opobalsamo parare, ut eo multos decipiat? A B D E L. Sine dubio, cum Gal. suo tempore etiam ipsum vsque adeo adulterari dixerit, vt vix adulteratum cognosceretur. Veruntamen quod adulteratur, necesse est, ut aliquo liquore, vel oleo, vel vnguento vitietur. Dioscorides dixit, opobalsamum vitiari posse admisto teribinthi, cypri, lentisci, balanique vnguento, & susino, metopio, melle, cypriaque cera liquida. Serapio his addidit oleum rosaceum, myrtinũ, & de alcanna, quod cyprum appellant. Plinius ex seminibus veri balsami, quæ vocant carpobalsamum, extrahi simile oleum asserit, qua via multi ex ipsis oleum exprimunt, uero opobalsamo admodum simile; quod tamen ab eo discernitur amariore sapore, odoreque opobalsami longe obscuriore. Prodit etiam ipsum adulterari posse oleo rosaceo, cyperino, lenthiscino, balanino, terebinthino, myrtino, resina, galbano, & cera cypria, quæ sanè eadem existunt, quorum nuperrime Dioscoridem subnomine vnguentorum meminisse, dictum est. Sed forsitan melius ipse dixisset, oleis, quàm unguentis adulterari posse, quod ille succus tenuis perinde ac oleum sit, minimèque crassus, nisi senio fuerit confectus. His igitur opobalsamum vitiari potest, cuius maleficium facile deprehenditur, oleoque adulteratum trifariam detegitur, atque in primis, quod digitis contrectatũ, nullo lentore, vel viscositate adhæreat, quando verus balsami succus lentore, ac viscositate quapiam non carere à nobis aliàs dictum sit, à multisque ex antiquis scriptoribus confirmatum, oleo siquidem resinarum omnium tenacitatem abigi omnibus manifestum est. In aqua præterea instillatum supra eius superficiem orbiculorum formis expandi nemo nostrum ignorat. Quod syncerum opobalsamum non facere posterius docebitur. Demum in panno oleo infecto macula relinquitur, quæ & difficile aufertur, & quotidie etiam magis maiorem

in

in circulum expanditur, quòd non fit in ſyncero opobalſamo. His igitur notis opobalſamum oleo vitiatum cuique patere poterit. His etiam comperietur vitium, ſi vnguenta ijſdem oleis compoſita miſceantur, ſed hoc amplius ijs aderit, quod in opobalſamo parui temporis ſpatio in fundo vaſis vnguenta ſidere neceſſe eſt. Cera vero miſtum comprehendetur turbido colore, nunquam clareſcente. Melle etiam infectum dulcis ſapor detegit, atque ad ipſum, vt Plinius quoque teſtatur, muſcas alliciet. Reſina adulteratum in carbones inſtillatum, nigriorem flammam edit, ſubſtantiaque craſſiore quàm in ſyncero ſit, ſpectabitur. Syncerum vero his notis innoteſcet, namque præter ea ſigna, quæ illum iuxta varias ætates præſeferre diximus, hæc etiam addidimus, ſcilicet prętérquam quod ſit validi odoris, in aqua etiam ſtillatum, tametſi parua ſatis ſit gutta, ſupra totam aquæ ſuperficiem expandi, eamque liquatum totam ſupernatare, ac obtegere, atque in ipſa etiam citò coagulari, lactiſque colorem adipiſci; ac non minus ex ipſa coagulatum totum ſtilo quopiam excipi, ac auferri, quodque fuſum in laneam veſtem, eam, vt oleum non inficit, quamquam ei adhæreat. Lacque coagulat, etſi non ita, vt coagulum facit, quia lac non perfecte coagulat, quinimo cum ipſo coagulatur. ALPIN. Multo plura, quàm tu de ſynceri opobalſami, ac vitiati notis complexus es, apud multos leguntur. Dioſcorides ſiquidem hæc vtique nobis prodiderat. Succi probatio eſt, vt ſit recens, validi odoris, Syncerus, non ad acorem vergens, dilui facilis, læuis adſtringens, ac modice mordens guſtu. Et vbi ea, à quibus opobalſamũ poteſt adulterari meminerat, hęc ſubiunxit. Namque merus in laneam veſtem fuſus neque maculam facit, neque ſi eluatur notã relinquit. Vitiatus autem inhæret, & lac inſtillatus coagulat, quod adulteratur non efficit. Quin etiam ſyncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, coloreque lacteſcit, vitiatus vero olei modo innatat, ſe conuoluens, aut in ſtellæ modum diffundens, ſyncerus ſeneſcens craſſeſcit, deteriorque redditur. Hallucinantur, qui a qua concretum peſſum ire & ad ima ſidere, arbitrantur, poſtea diſſipatum ſupernatare. Et Plinius ait, ſyncerum inhæreſcere, & in tepida aqua eius guttam coagulari & ad ima ſidere, lac coagulare, & in veſtem maculam non facere. Et Auicennas: lac coagulare, aquæque ipſum miſceri, & in ipſa denſari, denſatumque conſeruari, atque à goſſypio receptum ablui poſſe. Serapio eadem à

V Dio-

„ Dioſcoride iam recitata, de ipſo nobis prodidit. Simeon vero
„ Sethus hæc & ipſe ſcripſit. At vero nonnulli hac ratione probant,
„ quod ferrum eo inũctum ignique ad motum incandeſcat, id quod
„ & oleo caphuræ, alijſque dictis oleis accidit. Alij quod in
„ aquam datum minime ſupernatet, ſed ſtatim fundum petat, vere
„ hoc quidem, ſed enim quando hæc duo concurrunt, uidelicet fer-
„ rum candeat, & in aqua facile ſubſiſtat, de eo ſtatim arripe. Eſt
„ enim legitimum, & non factitium. Scire autem præterea opor-
„ tet, quod dum recens eſt, & in proprio uigore ſuper aquam ena-
„ tat actum ita probatur. Linteo in eo irrigato, ac poſtea ſublato à
„ linteo totum recedit, non colorem, ſed odoris duntaxat ſuauitatem illi relinquens. Hæc omnia, ac inter ſe admodum diuerſa cum apud hos grauiſſimos plantarum ſcriptores legerim, atque opobalſamum, quod tu uere ſyncerum affirmas, apud me ſit, non omnia que ab his ſcriptoribus de eo perdocta, reprehēſentet, quinimo aliqua ſint, quibus ipſum planè non reſpondere uideatur; quamquam enim ipſum recens ſit, minimeque ad ullum acorem uergens; ualidique odoris, oleoſi coloris, turbidum in primis eius annis obſeruatum, mox clarum, aureum ſubamarum, adſtringens, & modice mordens guſtum, tenax, leue, dilui facile, lacque coagulet, & linteum non inficiat, atque ut ait Auicenas, aquæ etiam ſtillatum, miſceatur, in ipſaque coaguletur, ſupraque aquam coagulatum enatet, atque eo etiam ferrum, ut Sethus ipſum hac experientia cognoſcendum uoluit: inunctum probè in ignem poſitum candeat, Tamen, quod apud omnes prædictos antiquos ſcriptores affirmatur, quippè ipſum laneæ ueſti inſtillatum aqua ablutum, omnino ab ea abigi poſſe, nihilque ei adhærere, nunquam potui obſeruare. Nullum enim reperitur opobalſamum, quod inſtillatum in pannum, ei aliquatenus non adhæreat: ex quo ego etiam puto; nullum uerum opobalſamum eam experientiam facere poſſe, quando ipſum; ut in alijs omnibus reſinis obſeruatur (cum ſuccus reſinoſus ſit, inter reſinaſque poſſit ſine errore recenſeri) uiſcoſitatis ac lentoris non ſit expers. Ex quibus ualde de huius ſucci ſigno, ab antiquis ferè omnibus animaduerſo dubius, ac anceps ſum. Cupioque tuam hac in re ſententiam audire, ut in ea tandem acquieſcam. A B D E L. Dignus es cum iſto tuo ſcrupulo non parua reprehenſione, qui uno ſigno magis quàm pluribus, quibus tuum opobalſamum omnibus pro-

bè

bè respondere scis, fidere uolueris, quod neque uerum signum huius succi dicendum esse puto, siquidem quo pacto hic succus lentoris, ac uiscositatis non expers, (cum ipse nihil quidem aliud quàm resina quæpiam sit) lineo, uel laneo panno, uel gossopio instillatum aliquantulum non adhærebit? Etenim non modo succus iste tenax est, sed ramuli quoque uirides, si digitis contrectentur, eis proculdubio adhærent, quod non nos modo, sed etiam aliquos antiquorum nouisse certum est, nonne Strabo dixit: Eius corticem scindentes succum in uasis suscipiunt tenaci lacti persimilem. Quid? nonne Plinius notas synceri opobalsami docens dixit? Succum balsami syncerum debere inhærescere? At ne amplius remorer desiderium tuum, paucis de nota hac à Dioscoride proposita dicam, quid sentiam. Puto enim syncerum opobalsamum non aliam ob causam, Dioscoridem, atque una cum eo alios dixisse, uestibus uel panno non adhærere, nisi ut nos docerent mistum aliquo oleo, uel quopiam unguento hinc deprehendi, quoniam, ut ego nuper etiam uos docui (quod à plerisque oleo eo tempore uitiaretur) oleo uitiatum in pannum instillatum, laneumque præsertim, quod facilius sit ad emaculandum, instar olei inficit, eique perpetuò non modo adhæret, sed quotidie magis in eo recepta macula augetur, ac dilatatur. At syncerum, quamquam paululum panno etiam instillatum inhæreat, tamen ipsum ut oleum non inficit, neque maculam relinquit, quinimo secus atque oleum panno adhærescens quotidie decrescit, usquequo tandem omnino aliquo tempore sponte dissoluatur, atque euanescat. Quamobrem syncerum opobalsamum panno quidem, at non olei modo adhæret, neque aliquam maculam relinquit. Quod sæpe uobis meum opobalsamum in meam uestem instillatum ostendit. Verum non debet hoc experiri in pannis ijs, quos uos in Italia paratis, nostris longe crassioribus, in quibus fortasse cum olim uestri hi crassi panni lana parati ex Italia huc nō asportarentur, neque nostri his, ut nunc faciunt, uterentur, Dioscorides in his periculum faciendum, non sentit, sed in nostris ijs longe gracilioribus. Clarius verò hoc signum Plinius docuisse est uisus, cum dixit, & in ueste maculas non faciat, non autem, ut in Dioscoride habetur, uesti non adhęreat. Verius forrasse Sethus opobalsami cognitionem ex hoc signo habendam tradidit, quod his uerbis apud ipsum legitur: Linteo in

eo irrigato, ac poſtea ſublato à linteo totum recedit, non coloré, ſed odoris duntaxat ſuauitatem relinquens: quod planè in noſtro ſic ad unguem obſeruari licebit. Cœterum ex his, quæ ita diuerſe de notis uerum opobalſamum a falſo diſtinguentibus, apud diuerſos antiquos ſcriptores leguntur; dubitandum non immeritò à nobis exiſtimo, hoſce authores nunquam fortaſſe, neque uiuentem plantam uſpiam offendiſſe, atque multo minus ſyncerum eius ſuccum inſpexiſſe, cunctaque potius aliorum relatione, quàm uera obſeruatione de eo ab his prodita fuiſſe. Qua de cauſa non ab antiquis ſcriptoribus, inter ſe de balſami hiſtoria diſcordantibus ueritas, hęc petenda eſſet, ſed ab his populis, præſertimque medicis, qui loca in quibus balſamum, omnium ſctiptorum cõſenſu, uixit, perpetuò habitarunt, & ſępiſſime obſeruarunt. His etenim iuremeritò de ipſo firmior fides habenda erit. Hi ſunt Aegyptij, atque Arabes, qui omnes uno conſenſu aſſerunt, hoc excepto opobalſamo, quod uos uerum eſſe non creditis, nullum aliud uſquam uel in toto Aegypto, uel in tota Arabia, uel Syria, fuiſſe cognitum, aut uſitatum. Cuius ueritatis clariſſimum ac certiſsimum ſignu m erit; aliud opobalſami genus ab hoc diuerſum, apud Turcarum Regem ijs locis imperantem, atque apud plures Turcas; qui uarijs temporibus his omnibus prędictis locis, pręſertimque Aegypto præfuerunt, nunquam fuiſſe repertum, quinimo apud hos inuentum idem planè eſſe cum noſtro, atque nihil ab iſto communiter recepto, differre. Rex enim Turcarum ſingulis annis à Seriph Mechæ, atque Medinę domino binas, & plures etiam opobalſami libras dono miſſas accipit, perpetuoque, poſtquam Aegypto imperauit, ab ipſo opobalſamum recepit. Quod ſanè idem planè eſt cũ eo, quo omnes Aegyptij, Arabes, Syri, atque alij utuntur. ALPIN. Verum dicis; Nam ego certo ſcio idem eſſe opobalſamum uulgo receptum cum eo, quod apud multos dominos Turcas Conſuleſque Venetos habetur, quibus à pręfecto Aegypti: ac alijs nobilibus Turcis dono datum fuit, idemque cum eo, quod apud Sereniſsimum Franciſcum Medicem Ducem Florentię à Turcarum Rege olim ei dono datum, hodie conſpicitur. quod cũ meo etiam opobalſamo ex Aegypto, ad prędictum Sereniſs. Ducem anno ſuperiori miſſo, rectè ab ipſo comparatum, idem planè eſſe, certum eſt. Quamobrem omnes; qui negant uulgo receptum uerum eſſe, ſi ipſum cum opobalſamo comparent, quod apud multos

tos

tos extat, Venetos, olim huius loci Consules Clarissimos, atque apud alios plures, qui olim hæc loca peragrarunt, & opobalsamũ à nonnullis Dominis Turcis acceptum illuc comportarunt, probè an ipsum verum sit, cognoscent. ABDEL. Multum tamen Auicenam admiror, qui dixerit, à gossypio, hunc succum aqua ablui posse, cum tamen superius dixerit, ipsum in aquam instillatum coagulari ac densari: quod cum verum sit, quomodo in gossypio receptum, ac imbibitum, aqua ab ipso ablui poterit? hoc enim fieri non posse cuique patebit. Est demum alterum opobalsamum ex seminibns balsami expressum, cuius etiam inter adulterata nuper recensuimus, quod pro vero succo opobalsami aliquando venditur, quod tamen facile, vt dictum est, ex obscuriore eius odore, amarioreque sapore à vero diuersum ab his esse comprehenditur. Ac de opobalsamo hæc à nobis dicta sufficiant. Restat modo, vt de balsami fructibus, & virgis loquamur, quando multi quoque non desint, qui contendant verum neque carpobalsamum, neque xilobalsamum esse.

Veri carpobalsami, & xilobalsami cognitio, & consideratio. Cap. VI.

ALPINVS.

HACTENVS balsami plantæ, atq; ab ea educti succi ambiguitates omnes vir doctissime dissoluisti, veritatemque ita claram effecisti, vt de arbore, ac succo nostri amplius contendere non debeãt, sed ipsum potius agnoscere, atque in vsum medicinæ restituere, quod quidem facientes summa laude digni erunt, tantum auxilium in vsum reuocantes, atque recipientes. Cum nemo nostrum dubitet amplius veri opobalsami ex Aegypto, & Syria in Italiam cõportari, quod facile à nuper adductis notis ibi an syncerum sit, cognoscetur. Restat modo, vt de eiusdem plantæ fructibus, & virgis, quod apud nostros dubij supersit ab illorum animis euellas. Quando vulgaria semina, pro vulgari falso carpobalsamo à multis recepta, quorum ad nos singulis annis multa copia aduehitur, verum esse antiquorum carpobalsamum me iudice etiam affirmandum sit. Animaduertendum tamen est, duplex genus carpobalsami circunferri &

ri & vtrumque pro balſami ſeminibus apud nonnullos recipi, quorum vnum ſemen eſt terebinthi magnitudine, atque ferè etiã forma, rotundumque & oblongum, ouo ſimile, in extremis acutum, flauum, folliculo nigro rubeſcente vndique contectum; Hocque verum eſt antiquorum carpobalſamum. Alterum vero pſeudocarpobalſamum huic admodum magnitudine, colore, figuraq; eſt ſimile; differt tamen à vero, quia ipſo eſt oblongius, ex medietate tantum folliculo contectum eſt, nam illud extremum, quod ſuo pediculo appenſum eſt, folliculo caret, minimeque eo totum contegitur, ſed tantum ad eius vſque medietatem, de hoc uero, quod falsò pro balſami ſemine me iudice recipitur, non loquimur. quãquam odoratum ſit, atque aromaticum. Illudque fortaſsè eſſet, quod olim Dioſcoridis tempore ex Petra oppido Arabię pro carpobalſamo aſportabatur, & quo uerum carpobalſamum adulterabatur, ſi piperis ſaporem præſeferret. De altero uero ab hoc prędictis notis diſcrepante, quod præſertim à falſo differt, quia totum folliculo ſuo contectum eſt, quando falſi, ut iam dictum eſt, tãtum medietas folliculo contecta appareat, a nobis ſermo habẽdus eſt. Audio nunc Venetijs omnes pharmacopolas conſilio excellentiſſimi collegij medicorum in componenda theriaca, atque mitridatio, pro ueris balſami fructibus Iuniperi fructus ſubſtituere. quod quanta dignum reprehenſione ſit, ac in quanto illi uerſentur errore, uobis doctiſſimis uiris nunquam latuit. Et utinam nunc perſpectis rationibus ijdem non permittant ſine his tanto artis cum dedecore (quando hæc omnia non ſit difficile apud eos reperiri) Theriacam atque alia medicamenta amplius parari; ſed uereor, ne magis in antiquis erroribus perſiſtere, quàm rei ueritatem amplecti uelint. A B D E L. Quid? etiam ne fructus balſami, quorũ in Italiam; aliaque loca hinc copia multa aduecta, illis non deeſt, negant ueros eſſe, atque pro eis in componenda theriaca alijſque medicamentis baccas Iuniperi ſubſtituunt? quid de te audio? pudet me tantorum medicorum, qui hos hactenus ueros fructus neglexerint, minimeque his utantur. Sed quibus rationibus adducti, negant iſta ſemina meritò ex te pro uero antiquorum carpobalſamo recepta, ueros eſſe fructus balſami. An non ipſorum magnitudo, color & forma ad eos recognoſcendos ſatis illis erunt? Theophraſtus dixit: illos eſſe ſimiles therebinthi fructibus magnitudine, figura ac colore. Et clarius Serapio ex Dioſcoridis mente

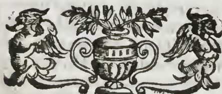
hunc in modo eos descripsit: Et granum quidem ipsius, quod no- »
minatur carpobalsamum, est granum rotundum ad longitudinem »
aliquantulum tendens ad acuitatem in ambobus capitibus, in me- »
dio uero grossius. Cuius color tendit ad rubicunditatem, & est »
plenum, graue, mordẽs linguam mordicatione aliqua non multa, »
& quando frangitur interius habet humiditatem similem melli, & »
eius odor est bonus. At Dioscorides addidit hoc semen redolere »
opobalsamum. Certè, ut uerum fatear, fructus balsami ab Italis tuis medicis, atque pharmacopeis neglecti, tum Serapionis descriptioni omnino respondere cognoscuntur, tum etiã notis à Theophrasto allatis, quando hi colore, figura, atque magnitudine uere fructibus terebinthi proximi spectentur. Serapio uero eos multo diligentius ac exquisitius declarauit, qui ipsos grana esse rotunda statuit, oblonga, extremis acutis, & medio crassiore, ad coloremq; subrubrum tendentia, grauia plenaque esse, ac modice gustum mordentia, quæ intus substantiam melli similem habent. Ex quibus notis vulgare carpobalsamum uerum omnino esse certissime ostenditur, sed quamobrem isti negant hos, ueros balsami esse fructus, scilicet carpobalsamum antiquorum? ALPIN. Omnes uno ore prædicant prædicta semina non una, at omnibus carere prædictis notis, quibus ea prædita esse Dioscorides omnium antiquorum in plantarum descriptione facile primus, memoriæ olim prodiderat, hisque speciatim verbis. Quare eligatur flauum, ple- »
num, grande, ponderosum, mordens gustũ, feruens in ore modice, »
opobalsamum olens. Dicunt itaque istæc semina à vobis pro car- »
pobalsamo monstrata, non flaua, vt Dioscor. docuit, sed nigra subrubescentia spectari, vacuaque non plena esse, leuia & non grauia, parua & non magna, neque gustum aliquo pacto mordere, neque opobalsamum olere. Hisque rationibus negant illa semina verum carpobalsamum antiquorum esse, sed potius ea, quæ olim ex Petra oppido Arabiæ aducta, verum carpobalsamũ adulterari Dioscorides animaduertit, quod ipse hisce verbis docuit, dicẽs: Adulteratur semine hyperico simili, quod à Petra oppido defertur, sed »
coarguitur magnitudine, inanitate, virium ignauia, sapore piperis. »
Idemque ferè Plinius testatum reliquit: atque hæc sunt aduersus »
balsami vulgares fructus à quampluribus Italiæ, aliarumque nationum medicis, & pharmacopeis disputata. ABDACH. Ex his duobus alterum uerum esse arbitror, vel illos scilicet viros à te re-

citatas

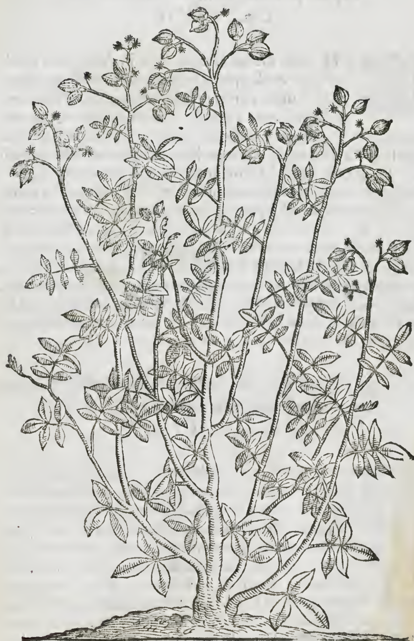
citatas carpobalſami notas nunquam probè cognouiſſe, aut nunquam hos fructus, vel ſemina, quæ præ oculis omnes hi pharmacopolæ quotidie habent, inſpexiſſe, quod ſi illi hæc aliquando inſpexiſſent, ac rectè obſeruaſſent, proculdubio fieri non potuiſſet, vt ex omnibus notis ipſos non agnouiſſent, veros eſſe balſami fructus, quando non ſolum falſum ſit ipſos omnibus notis à Dioſcor. traditis carere, ſed ne vnam quidem illis deeſſe. Nam iſtæc ſemina ſunt humiditate melli ſimili plena, quorum ſi multa fracta intus ij inſpexiſſent, niſi cæci omnino fuiſſent, fieri nullo modo poterat vt non id animaduertiſſent. Cernuntur etiam longe hyperici ſeminibus maiora, ſunt grauia, cum aliqua mordicatione, atque opobalſami odoris fragrantia, quorum ſaporem; atque odoreur unuſquiſque guſtu, ac olfactu minime deſtituto, poterit cognoſcere. Nemo mea quidem ſententia erit, qui prius opobalſamum olfecerit, ac guſtauerit, mox iſta fracta ſemina olfaciendo & guſtando, in ipſis eundem ſaporem, atque odorem opobalſami aper tiſſime non cognoſcat. ABDEL. Veriſſima prædicas, neque indigna, vt ab illis medicis audirentur, ac animaduerterentur. Nam hæc ſemina vulgaria à nobis pro carpobalſamo recepta, eadem eſſe, quæ in multis Arabiæ Fœlicis locis ſupra balſami frutices colliguntur, omnes, qui illa loca peragrarunt, vere teſtantur: neque vllis unquam alijs Aegyptij pharmacopæi pro balſami fructibus ad componenda medicamenta uſi fuere. Neque aliorum Aegyptiorum memoria conſtat, vnquam ex Petra oppido, quod nunc Mecha dicitur, alios, quàm hos fructus pro carpobal ſamo ad nos delatos fuiſſe. Neque Galenus exiſtimat homines in eorum ſeminum cognitione hallucinari, ac decipi poſſe, quando in libro de Antid. dixerit, carpobalſamum non poſſe adulterari, idque merito, cum minime fieri poſſe videatur, vt aliquis, qui vera balſami ſemina ſemel tantum viderit, poſſet ab alijs decipi; ſed concedatur poſſe adulterari, tamen cognoſceretur id ſaltem, ut Dioſcor. docuerat, inanitate, paruitate, & ſapore piperis. Verum non poſſum non vehementer illos medicos admirari, dicentes, notas à Dioſcoride nobis carpobalſami eo traditas fuiſſe, ut iſta ſemina ab alijs diſtinguerētur, quando ipſe illas notas non ob id tradiderit, ſed potius, vt ijs homines perdocti ſelligerent ex ſeminibus balſami, ea, quæ flaua exiſtunt, plena, maiora, grauia, ſapore, atque odore opobalſami prædita, quoniam hæc cæteris meliora

meliora existunt. Quis ignorat, agricolas etiam ipsos aliqua semi na ementes, siue triticum sit, siue hordeum, seligere plena, magna, ponderosa, optimi saporis, atque odoris, abijcereque inania, parua, leuia? Quamobrem istud? quia hæc inutilia, illa optima existunt. ALPIN. Dicunt, flauum colorem, quo vera semina balsami spectari Dioscor. tradidit, in istis seminibus non conspici, cum ipsa subrubra potius, & nigrescentia cernantur. ABDEL. Rectè dicunt, sed hinc conijcitur, ipsos minime esse in horum seminum obseruatione exercitatos, seduloque nunquam ea inspexisse, quoniam si sæpe multa sedulo, varijsque modis obseruassent, proculdubio duplici colore referta esse cognouissent, quippè nigro rubescente, suis folliculis vestita, hisque spoliata, ac nudata, flauo. Ex qua obseruatione, nec Dioscoridem, docentem illud semen flauum esse, nec Theophrastum cum Serapione subrubrum nigrescens, falsum prodidisse, patet. Quando hi semen vestitum suo folliculo, quod nigrum subrubescens cernitur: & Dioscor. folliculo spoliatum, quod flauum est, intellexerint. Hæcque à nobis de carpobalsamo dicta sufficiant. De xilobalsamo vero non puto à nobis multa esse dicenda, quando nõ ita omnibus, vt carpobalsamum, ignotum videatur. esse illas virgas communiter ab omnibus pharmacopæis pro carpobalsamo receptas, etsi ijs tamen non vtantur, argumentum erit certissimum, ipsas redolere odorem opobalsami, & carpobalsami, eundemque gustui saporem etiam præseferre. Optimæ autem existunt, sarmentosæ, tenues, fuluæ, & recenter excisæ, odorem opobalsami manifestissimum spirantes. Quem odorem eximium spirare a Theophrasto ac Serapione proditum est. His vero recentibus pharmacopæi vti debent, cum paruo etiam tempore omni odore ac sapore destituantur; tanta est enim illius humidæ substantiæ, in qua odor, saporque fundantur, tenuitas, vt cito exoluatur, simulque cum ea sapor, atque odor euanescat. ALPIN. Fascem recentissimarum virgarum Dominicus à Rege noster pharmacopola ab amico suo Turca, apud oppidum Sues, illuc Mecha aduectum habuit, qui multum opobalsami odorem spirabat, qui tamen paucis mensibus ferè omnino exolutus est. Multas virgas recentes habui, quæ apud me adhuc asseruantur; quas comparatas cum ijs, quæ apud Venetos pharmacopolas sunt, easdem vtique esse sine dubio cognoscitur, quæ si recentes conseruarentur, ueritas

hęc omnibus esset manifestissima, ita ualidus, ac manifestus in ijs odor opobalsami perciperetur, ex quo omne dubium ex ipsorum animis sponte excidisset. ABDEL. Tibi sufficiat, hæc de balsami planta, succo, fructibus, virgis, ex nobis audiuisse, atque didicisse, veramque hanc huius plantæ ichonem, nunc Alpine spectare poteris, atque ex dictis ipsam recognoscere. Sed absoluto de ijs sermone, cum iam Sol supra orizontem multum ascenderit, aeremque inflammare cœperit, satius erit nos hinc abire, & in vrbem redire, priusquam augeatur caloris æstus. ALPIN. Recte suades, abeamus, vobisque, quod tantum hactenus susceperitis laborē, multas gratias refero, meq; vt pro vestra humanitate ametis, quemadmodum facitis, etiam, atque etiam rogo. valete. ABDEL. Atq; tu interim vale. mementoq; nos tuī esse studiossisimos, teq; multum, atq; multum obseruare.

BALSAMVM.

Cur Petri Bellonij obseruationes in Aegypto circa balsami plantam factæ hic adnotatæ sint. Cap. VII.

CVM hisce diebus librum olim in Aegypto a me de balsamo conscriptum in publicum emissurus essem, Ecce in manus meas perueniunt doctissimæ itinerarię obseruationes a Petro Bellonio Cenomano, uiro tum in alijs, tum in plantarum materia doctissimo, ante annos ab hinc quadraginta litteris traditæ, atque hoc tantum anno in lucem editæ. In quibus cum balsami nonnullarum plantarum olim in Aegypto uiuentium diligentissimam obseruationem ab eo rectissimè exararam, ac descriptam legerim, optimum fore putaui, si eā sub fine huius libelli adijcerem, Siquidem speraui ex tanti uiri in plantarum materia exercitatissimi lectione, ea, quæ dicta sunt à nobis, ac litteris de balsami historia mandata, posse haud parum animos legentium confirmare, quod is omnia ferè complexus sit, quæ in meo libello leguntur. Hæcque, priusquam balsami obseruationem Bellonij hic adiecissem, præfari libuit; ne ex abrupto hic ea inserta candido lectori uiderentur.

Aegyptij balsami obseruatio ex Petro Bellonio in libro II. itinerariarum obseruationum, capite XXXIX. collecta. Cap. VIII.

IN quodam pago spectatum iuimus hortum balsami fruticibus consitum, qui à Cayro longius haud abest, quam Lendit à Lutetia. Quoniam porro balsami planta admodum celebris, preciosa, raraque est; hic scribere libuit quidquid ad eius historiam pertinere arbitrati sumus. Quosdam esse scimus, qui Matareæ Balsamum ex Iudæa delatum esse putent: rem autem haud ita se habere, postea demonstrabimus. In magno quodam horto sunt, sed angusto loco muris conclusæ, quos extructos fuisse aiunt, postquam Turca Aegyptum Sultano ademit: Bacha autē à Turcarum Imperatore huic regioni

ni præfectum,ea arbusta digna existimasse, quæ peculiari loco concluderentur. Cum istic essemus,nouem,aut decē duntaxat frutices eius aderant, qui nullum liquorem præbebant. Inter notas à veteribus proditas, quibus balsamum dignosci possit,una est,vt perpetuo uireat: illud tamen in Materea, apud Cayrum, pauca admodum folia Septembri mense habebat: quod nobis insolens visum est. Nam reliquæ arbores, quæ hyeme virere solent, folia solum nouo vere abijciunt, cum videlicet noua germina produxerunt: solentque autumno magis virere, quàm nouo vere. At reliquæ, quæ folia abijciunt, id sub hyemem facere solent, vt æstate noua adquirant. Ideoque nobis præter naturam videbatur, balsamum folia abijcere,vt hyeme noua germina produceret: nobis enim id obseruantibus,quæcumque habuit folia, recens nata erāt. Eius iustam magnitudinem tradere nequimus; nam quotquot eius frutices in horto aderant, stipitem solum habebant pedis longitudine,& pollicari crassitie,tenuibus ramulis præditum,raris foliis obsitis. Vbicunque autem tandem nascantur,duorum aut triū cubitorum altitudinem non superāt; & pedali altitudine cum sint, in multos graciles ramulos anserinæ pennę caule haud crassiores finduntur. Balsami frutices Matareæ iam recens putati fuerant,sic vt soli stipites superessent, qui ramulorum rudimenta producebant. Eiusdem etenim est balsamum cum vite naturæ, quam singulis annis putare necesse est, alioqui degenerat. Noua illa balsami germina sub rubente cortice erāt tecta, foliaque viridia habebant,lentiscinorum foliorum modo formata, hoc utrinque in neruo nata, ut in rosarum, vel fraxini, vel iuglandis folijs videre est, ciceris tamen foliorum magnitudinem non excedebant,sicque cō structa erat eorum series, ut postremum foliolum extimam alam occupans,imparem numerum efficeret: nam totius alæ foliolis numeratis,terna,quina, aut septena inueniuntur, septenarium certe numerum superare uix animaduertimus: extremum autem foliolum reliquis maius est, facto etenim ab illo progressu, reliqua sensim minutiora fiunt,vt in rutæ folijs. Plinius in eius historia Theophrastum per omnia sequutus est, quemadmodū etiam Dioscorides,eiusque vestigijs insistentes, balsami folia rutæ folijs compararunt: quod veritati consonum esse deprehendimus. Quoniam autem primum in Matarea illud exacte non obseruaueramus, denuo illud spectatum iuimus, eiusque ramulum nacti, ipsum,atque

illius.

illius folia degustauimus, quæ facultatis non nihil adstrictoriæ esse comperimus, pinguisque aliquantulum saporis, atque aromatici, ramulorum autem cortex his odoratior est. Gemino cortice præditi sunt ramuli, extimo foris subrubente, qui ut membrana intimum viridem operit. Is gustatus inter Thus, & Terebinthi folium sapit, satureiæ syluestri sapore simili admodum grato, atque digitis tritus cardamomum olet: ipsum lignũ candicat, odorisque & saporis expers est, non secus atque aliud inutile lignum. Ipsius virgæ rectæ sunt & graciles, rarisque foliorum alis sparsim & confuso ordine nascentibus obseptę, quæ (vt diximus) ternis, quinis, aut septenis foliolis cõstant. Variæ sunt auctorum, qui de balsamo scripserunt opiniones: & nisi nosipsi plantam conspexissemus, nihil post illos de eo scribere ausi fuissemus: atque in eam ferè opinionem inclinaremus, illud Hierico planis nunquam cultum fuisse. Quia autem ipsum fruticem vidimus, diligenterque obseruauimus, de eo, tanquam de re quæ diligenti obseruatione digna, disserere libuit. Experientia autem didicimus, lignum illud vulgo xilobalsamum nuncupatum, quod ex Fœlici Arabia delatum à mercatoribus venditur, cum Aegyptio quod in Matarea colitur, conuenire: nam desiccatum nostrum balsami ramum cum eo, quod in officinis venale reperitur contulimus, atque omnibus notis respondere, deprehendimus: estque ex duobus alterum necessarium, aut xilobalsamum & carpobalsamum, quale in officinis venditur, adulterinum esse, aut illud Aegyptium, quod colitur in Matareæ horto, legitimumque balsamum esse censetur Nam cum in omnibus conueniant, certique simus idem esse, asserimus, & concludimus id, quod hoc nomine uenale reperitur, simile ei esse, quod ab omni antiquitate in usu fuit. Balsamum nunc temporis in sola Aegypto colitur apud Cayrum. Et licet Theophrastus in ea opinione sit, id syluestre & sponte nasci non inueniri: asserere tamen audemus, ab omni æuo in fœlici Arabia fuisse, atque etiam nunc nasci, cuius lignum, & fructus etiam olim ad nos perlata fuerint cum alijs Arabiæ mercibus. Atque demonstrare uolumus ea non minus cognita fuisse mercatoribus, quàm reliqua aromata, vt ex medicamentorum, quibus perpetuò inijci solita sunt, cõpositionibus apparet. An non Mithridates in suũ medicamentũ intulit? An non in officinis uenalia reperiebãtur? Id ex sola Diosc. auctoritate probari potest, qui in sua ętate carpobalsa-

mum

mũ adulterari cõqueritur. Carpobalſamũ (inquit) adulteratur ſemine hyperico ſimili,quod à Petra oppido defertur per Petrã oppidũ Mecã intelligimus,atq; de xilobalſamo:è ligni genere, quod xilobalſamũ vocant,probatur recens,ſarmento tenui,fuluũ odoratũ, quadatenus opobalſamum ſpirans. Ex his liquido apparet vulgaris vſus inter reliqua aromata fuiſſe. Sed & ex Diodori Siculi vetuſtiſsimi ſcriptoris Arabiæ fęlicis opes enumerãtis, uerbis,manifeſto liquet. Maritimis enim locis balſamum producere ait. Cultum igitur id eſse non intelligit,ſed ſponte naſcens.Pauſanias etiã tradit balſamum Arabiæ fruticem eſse. Plerique tamen auctores de balſamo agentes, inter ſe non conueniunt. Nam Strabo prodit in Syria naſci apud lacum Genezareth, inter montem Libanũ & Antilibanum. Reliqui volunt ſolam Iudęam regionem id producere, eiuſque ramos oſseo cultro, aut uitro duntaxat vulnerandos eſse ad liquorem eliciendum, alioqui ſi ferro cędantur,ſtatim emori,Cornelius Tacitus ſcribit,ferro iuxta adpoſito,metu exhorreſcere, idcirco alijs quàm ferreis inſtrumentis uulnerandum;ſi liquorem elicere quis cupiat. Percontantes a mercatoribus Cayri de balſamo, cum noſtrum ramulum conferremus,nobis affirmarunt, quidquid xilobalſami, uel carpobalſami unquam uendidiſſent, id omne ex Meca cum alijs aromatibus accepiſse; atque meminiſse ſuo tempore balſami frutices, qui nunc in Matarea coluntur, ex Arabia fœlici delatos eſse, magnis ſumptibus Sultani. Quoniam uero id nobis tam multi affirmarunt, exiſtimauimus ſine ullo ſcrupulo aut diſsimulatione nobis licere id ſcribere.

Laus Deo Opt. Max.

FINIS.

INDEX
EORVM OMNIVM,
QVAE IN TOTO OPERE
CONTINENTVR.

Aduertant lectores, numerum foliorum, 37, 38, 39, 40, typographi incuria esse duplicatum. Proinde primos in indice littera K adnotauimus, Cum sint folij eadem littera signati, numeri.

a aqua

aquæ

B

Balsami

C

Fistu-

Mu-

Arabes

T

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO.

FOl.1.b, lin.4. producunt. fol.3.b, lin.22. quam. fol.4.b, lin.24. Nouembrio scilicet. fol.7.a, lin.26. connorum & lin.37. usus. fol.8.b, lin.35. iniucundum fol.10 a, lin.20. sapore aspero. fol.15 a, li.35. cōcitatas, ad hepatisq; fol.17.a, lin.34. rubescētē & li.27. illitā. fol.18.b, li.6. esse prouentum audio. lin.7. copiosissima est, fol.19.b, lin.1. massa, & lin.8. AEGIPTIVM. fol.20.b, lin.19. Beatissimę. fol.21.a, lin.35. Arabum. & b, lin.3. recta uia. fol.22.a, lin.12. leueq; & lin.25. in melleum fol.23.a, lin.7. adeoq; fol.24.a, lin.13. receptam. fol.27.a, lin.21. similem fol.28.b, lin.21. tantum utuntur; fol.31.b, lin.8. Phaseolo. & lin.13. gestare, & lin. ibi infesta. & lin.17. hypochondrijs, & 18. ea fol.32.b. lin.24. fructuum, & 35. vtriusque fol.33.b, lin.7. proximas. fol.35.b. lin.5. humido. & b, palustri fol.37.a.k. lin.11. elchebir. fol.38.k, a, lin.22. dolēs. fol.39.a, k, lin.5. leucoris. fol.37.b, lin.8. stris. fol.38.a, lin.15. nostrorum. et 21. lectione. fo.40.a, lin.18. Mestris. & b. lin.11. At. & 16. capitis. fol.41.a, lin.8. latiora. & lin.34. stratiotem fol.42.b. lin.7. tipha, & 8. illorum medulla. fol.43.b, lin.4. prouenit porraceis, & 9. radices nigræ. & 22. ortopnaę & 24. & articulorum. fol.44.b, lin.4. quoddam fol.46.b, lin.6. florumque fol.47.a, lin.6. communis graminis. b, lin.2. neiemelmsalib. fol.48.a, lin.8. parum. & b, lin.10. calidum exhibent. fol.49.b, lin.1. Secamonè. de. et lin.11. Scapum. fol.51.b, lin.3. pulcherrima, & lin.36. per os sumentes. & lin.38. homines est in usu. fol.52.a. lin.11. folijs. & lin.23. calidum, & lin.23. cherades. & 24. lomento. & 30. cheradas, & 32. profunde, & b, lin.6. exhibeant. & lin.23. Riban. & lin.31. rhododendro. fol.53.b, lin. Butintrò. fol.54.a, lin.27. con.